ΕΤΟΣ Α΄ ΤΕΥΧΟΣ Ζ΄ ΜΑΪΟΣ 1920 ΤΙΜΗ ΕΚΑΣΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ ΔΡΑΧ. 2

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΘΕΡΙΣΜΟΣ

Κ. ΠΑΡΘΕΝΗ

ANTHROPOTIS

MONTHLY MAGASINE

PROPRIETOR AND MANAGER DEMETRIUS TZIATHAS

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ιλολογία, φιλοσοφία, ἐπιστήμη, τέχνη, κοινωνιολογία, κριτική, τεχνοκριτική. — Συνδρομὴ ἐτησία ἐσωτερικοῦ, Δραχ. 25, Ἐξωτερικοῦ Δραχ. 40, ξάμηνος: Ἐσωτερικοῦ Δραχ. 15, Ἐξωτερικοῦ Δραχ. 25. — Διὰ Δήμους, Κοινότητας, Πρεσβείας, Προξενεῖα καὶ Τραπέζας, ἐτησία συν-ομὴ Δραχ. 50. — Διὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Μέσης καὶ Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως Δραχ. 15. — Αἱ συνδρομαὶ ἀπαραβάτως προπληρωτέαι καὶ ἐμβάζονται ἐπ' ὀνόματι τῆς Διευθύνσεως. — Γραφεῖα: Σταδίου 59.

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ε. ΤΖΑΘΑΣ

ΝΕΣΤΟΣ, ΕΦΘΑΣΑΝ ΚΑΙ ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΙΣ ΟΛΑ ΤΑ ΚΑΠΝΟΠΩΛΕΙΑ ΤΑ ΠΕΡΙΦΗΜΑ ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΣΙΓΑΡΕΤΤΑ 'ΝΕΣΤΟΣ,

Γ. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ — ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ — 9-ΛΦ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-9
ΩΡΑΙ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ 9-12 & 4-6

Α. ΜΑΤΕΣΙΣ — ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ — 97-ΣΟΛΩΝΟΣ-97

ΙΩ. ΤΣΙΒΑΣ — ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ — ΠΛΑΤΕΙΑ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

Κ. ΠΕΡΙΒΟΛΙΩΤΗΣ — ΔΙΚΗΓΟΡΟΣ — ΓΡΑΦΕΙΑ: ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 79 (Κάτωθεν Ἀκαδ. Ρουσοπούλου)

ΘΑΝΟΣ Γ. ΑΛΕΞΙΟΥ
ΧΕΙΡΟΥΡΓΟΣ-ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΟΣ
Διπλωματοῦχος τῆς Ὀδοντοϊατρικῆς Σχολῆς τῆς Νέας Ὑόρκης
ΣΑΤΩΒΡΙΑΝΔΟΥ 18Β — ΟΜΟΝΟΙΑ—ΑΘΗΝΑΙ

Δ. ΚΟΚΚΙΝΗΣ — ΙΑΤΡΟΣ — 17 — ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ — 17
ΩΡΑΙ ΑΚΡΟΑΣΕΩΣ 3-5

ΜΕΓΑ ΚΑΠΝΟΠΩΛΕΙΟΝ ΚΑΠΝΩΝ & ΣΙΓΑΡΕΤΤΩΝ
ΠΩΛΗΣΙΣ ΧΟΝΔΡΙΚΗ ΚΑΙ ΛΙΑΝΙΚΗ — Χ. ΣΑΡΜΟΥΣΑΚΗ — ΛΑΡΙΣΣΑ ΑΘΗΝΑΙ

ΜΕΓΑ ΕΣΤΙΑΤΟΡΙΟΝ — ΤΟ ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΙΚΩΤΕΡΟΝ ΤΩ ΝΑΘΗΝΩΝ — Ο ΕΡΜΗΣ
ΟΜ. ΤΣΟΥΧΛΟΥ ΚΑΙ Α. ΤΣΕΛΕΜΕΝΤΕ
46 - ΛΕΩΦΟΡΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ - 46

ΔΗΛΩΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ "ΒΩΜΟΣ,,

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ «Βωμὸς» μᾶς παρακαλεῖ νὰ ἀγγγείλωμεν ὅτι ἡ πρὸ 8 μηνῶν ἀπροόπτος διακοπὴ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ προῆλθεν ἐκ τοῦ ὅτι οἱ διευθυνταί του καὶ ἐκδόται του ὡς καὶ τὸ πλεῖστον τῶν τακτικῶν του συνεργατῶν ἐλλήφησαν εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ καθισταμένης οὕτω ἀδυνάτου τῆς πρὸς τὸ παρὸν ἐκδόσεώς του. Μόλις ὅμως ἡ ἀπόλυσις τούτων θέλει συντελεσθῆ θὰ συνεχισθῆ ἡ ἔκδοσις τοῦ «Βωμοῦ». Μᾶς παρακαλεῖ ἐπίσης νὰ ἐιδοποιήσωμεν τοὺς εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἐξωτερικὸν ἀνταποκριτάς τοῦ περιοδικοῦ, ὅτι ὅσοι τούτων δὲν ἐξόφλησαν τὸν λογαριασμόν των «ἰσότι δύνανται νὰ ἐμβάσουν τὰ χρήματα εἰς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ «Ἀνθρωπότης».

Ο ΔΙΑΠΡΕΠΗΣ ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΟΣ
Κ^ΟΣ Ν. ΠΑΠΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΦΙΧΘΕΙΣ ΕΞ ΑΜΕΡΙΚΗΣ
ΕΓΚΑΤΕΣΤΑΘΗ ΕΝ ΤΗ ΟΔΩ
ΚΑΡΑΓΕΩΡΓΗ ΣΕΡΒΙΑΣ 9
(ΠΑΡΟΔΟΣ ΠΛΑΤΕΙΑΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ)
ΚΑΙ ΗΡΧΙΣΕ ΤΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΟΥ ΑΠΟ 1^ΗΣ ΙΟΥΝΙΟΥ

ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ

ΜΗΝΙΑΙΟΝ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΝΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ε. ΤΖΙΑΘΑΣ

ΕΤΟΣ Α'. — ΑΘΗΝΑΙ Μάϊος 1920 — ΤΕΥΧΟΣ Ζ'.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐτησία Ἐσωτερικοῦ . . . . . Δρ. 25
» Ἐξωτερικοῦ . . . . . » 40
Ἑξάμηνος Ἐσωτερικοῦ . . . . . » 15
» Ἐξωτερικοῦ . . . . . » 25

Ἀγγελία ἐφ' ἅπαξ Δρ. 1.40 ὁ στοῖχος
» διαφαίς » 1.—
Δι' ἐγγραφὰς συνδρομητῶν καὶ ἀγγελίας ἐντὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς ἀπευθύνεσθον:
Βιβλιοπωλεῖον Γεωργίου Βασιλείου
Ὁδὸς Σταδίου 42

Οἱ ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ καὶ τῷ Ἐξωτερικῷ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομηταὶ ἢ νὰ δημοσιεύσωσι ἀγγελίας ὡς καὶ διὰ πᾶν ἄλλο δημοσιευσιογραφικόν, πρέπει νὰ ἀπευθύνονται ὡς ἑξῆς:
Διευθύνσεις «ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ»
Σταδίου 59 — Ἀθήνας

Ο κ. Κ. ΣΑΪΝΣ ΣΑΝΣ ΚΑΙ Η "ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΣ,,

"Ο ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΟΣ ΤΟΥ ΤΡΟΜΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΑΚΡΟΠΟΛΕΩΣ. - ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ Η ΜΕΚΚΑ ΤΩΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΩΝ,,

Enfin, j'ai réalisé mon rêve ! j'ai gravi la colline sacrée, j'ai touché les marbres divins ! Qu'onn' attende pas de moi de vaines dissertations sur l Acropole : Les architectes seuls peuvent en parler comme il convient. Je dirai seulement qu'une sorte de terreur religieuse, à laquelle je ne m'attendais pas, m'a écrasé; guand j'ai approché du Parthénon. Que serait ce donc si l'on pouvait le voir rayonnant dans toute sa gloire avec ses métopes, ses frises et ces prodigieux frontons dont les fragments conservés nous plongent dans une admiration sans bornes !

Et tout cela fut inspiré par et pour la déesse Pallas, qui n'a jamais existé !

Le Beau ne serait-il donc pas la Splendeur du Vrai ?

Hellas ! non, le beau n'est pas la splendeur du vrai' Le beau splendeur du vrai, c'est une de ces formules qu'on adopte parce qu'elles sont séduisantes, parce qu'elles sont lapidaires. et qui ne résistent pas à l'examen. Le beau peut n'être pas vrai, le vrai peut n'être pas beau. Le beau est la splendeur de la forme, de la couleur, de l'équilibre. Soyez vrais ! dit-on parfois aux artistes. On oublie que l'art est une interprétation, non une reproduction exacte de la nature ; autrement le dernier mot de la peinture serait la photographie. En corè celle-ci n'est elle pas tout-à fait exacte n'étant pas binoculaire. Pour avoir la vérité parfaite il faut avoir recours au stéréoscope ; et toute trace d'art disparait.

Notre époque scientifique, en cherchant la vérité, s'éloigne de l'art. Qui songerait maintenant à ciseler les canons comme au dix-septième siècle.? la beauté n'est plus qu'un luxe; ellea cessé d'être une nécessité.

Il est vrai que la science marche vers une beauté supérieure par la connaissance de la nature ; mais cette beauté-là, qui n'est encore qu'à son aurore, n'existe que pour une infime minorité. Les hommes la connaitront-ils jamais !

En revanche ils ont eu un moment la beauté parfaite de l'Art ; Ils n'ont pas su la conserver. De cette beauté à jammais perdue subsistent les vénérables restes qui font d'Athenes un lieu saint, le quel est aux artistes ce qu'est la mecque aux musulmans, Jérusalem au juifs et aux chrétiens, Rome aux catholiques. Je désespérais de le voir jamais, quand Mr Nasos, oubliant mon grand âge, eut l'idée de m'y appeler ; et grâce à lui, grâce au savant Mr Sotiriades qui a bien voulu m'accompagner dans mes excursions je pars chargé de précieux souvenirs, avec la satisfaction du devoir accompli.

Dirai-je aussi de quelle reconnaissance je suis pénétré pour l'accueil que j'ai recu dans cette ville célebre à tant de titres, pour des honneurs immérités qui laissent loin derriére eux ceux qui m'ont été décernés dans d'autres pays, au cours de ma longne carriére et qui resteront encore la liens qui unissent à ma chère patrie cette

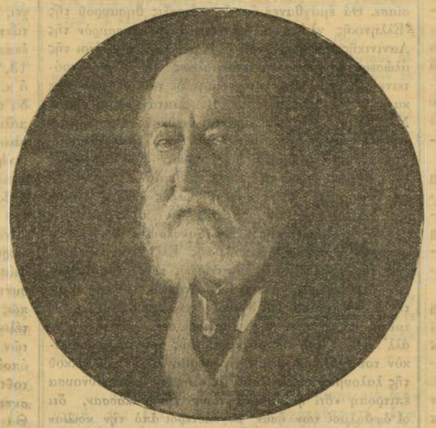

C. SAINT SAENS

terre sacrée d'Hellade source de civilisation et de beauté dont les flots se sont répandus sur le monde ?

C. Saint Saens

Ἐπὶ τέλους ἐπραγματοποίησα τὸ ὄνειρόν μου, ἀνῆλθον ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ λόφου, ἔψαυσα τὰ θεῖα μάρμαρα ! Μὴ περιμένετε ἐκ μέρους μου ματαίας διαλέξεις διὰ τὴν ἀκρόπολιν. Μόνον οἱ ἀρχιτέκτονες δύνανται νὰ ὁμιλήσουν ὅπως πρέπει περὶ αὐτῆς. Θὰ εἴπω μόνον ὅτι ἓν εἶδος θρησκευτικοῦ τρόμου, τὸ ὁποῖον οὐδόλως περιέμενον, με συνεκλόνισεν ὅταν ἐπλησίασα τὸν Παρθενῶνα. Ποίαν ἐντύπωσιν θὰ ἔκαμνε λοιπὸν εἰς ἡμᾶς ἐὰν ἠδυνάμεθα νὰ τὸν εἴδωμεν λάμποντα ἐν ὅλῃ του τῇ δόξῃ μετὰ τῶν μετώπων του, διαζωμάτων του καὶ τῶν κατακληκτικῶν αὐτῶν ἀετωμάτων τῶν ὁποίων τὰ διατηρούμενα τεμάχια μᾶς βυθίζουσιν εἰς ἕνα ἄνευ ὁρίων θαυμασμόν !

Καὶ ὅλα αὐτὰ ἐνεπνεύσθησαν ἀπὸ καὶ διὰ τὴν θεὰν Παλλάδα ἥτις οὐδέποτε ὑπῆρξε !

Τὸ Ὡραῖον δὲν θὰ ἦτο λοιπὸν ἢ αἴγλη τοῦ Ἀληθοῦς ;

Δυστυχῶς ! ὄχι, τὸ ὡραῖον δὲν εἶναι ἡ αἴγλη τοῦ ἀληθοῦς. Τὸ ὡραῖον αἴγλη τοῦ ἀληθοῦς, εἶναι εἰς ἐκ τῶν τύπων αὐτῶν τοὺς ὁποίους παραδεχόμεθα διότι εἶναι ἐλκυστικοί, ἐπιγραφικοὶ καὶ οἱ ὁποῖοι δὲν ἀντέχουν εἰς τὴν ἐξέτασιν.

Τὸ ὡραῖον δύναται νὰ μὴν εἶναι ἀληθές, τὸ ἀληθὲς δύναται νὰ μὴν εἶναι ὡραῖον. Τὸ ὡραῖον εἶναι ἡ αἴγλη τοῦ σχήματος, τοῦ χρώματος τῆς ἰσορροπίας. Ἐστὲ ἀληθεῖς ! λέγουν ἐνίοτε εἰς τοὺς καλλιτέχνας. Λησμονοῦν ὅτι ἡ τέχνη εἶναι μία ἑρμηνεία, ὄχι μία ἀκριβὴς ἀντιγραφὴ τῆς φύσεως. Ἄλλως ἡ τελευταία λέξις τῆς ζωγραφικῆς θὰ ἦτο ἡ φωτογραφία. Ἀκόμη καὶ αὐτὴ δὲν εἶναι ὅλως διόλου ἀκριβὴς ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι διοφθαλμική. Διὰ νὰ ἔχῃ τις τὴν τελείαν ἀλήθειαν πρέπει νὰ προστρέξῃ εἰς τὸ στερεοσκόπειον καὶ τότε πᾶν ἴχνος τέχνης ἐξαφανίζεται.

Ἡ ἐπιστημονικὴ ἐποχή μας, ζητοῦσα τὴν ἀλήθειαν, ἀπομακρύνεται τῆς τέχνης. Τίς θὰ ἐσκέπτετο σήμερον νὰ σκαλίσῃ τὰ κανόνα ὅπως εἰς τὸν XVII αἰῶνα; Τὸ ὡραῖον δὲν εἶναι πλέον παρὰ μία πολυτέλεια, ἔπαυσε νὰ εἶναι μία ἀνάγκη.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ ἐπιστήμη βαδίζει πρὸς μίαν ἀνωτέραν ὡραιότητα διὰ τῆς γνώσεως τῆς φύσεως, ἀλλ' ἡ ὡραιότης αὕτη ἥτις εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα δὲν ὑπάρχει παρὰ δι' ἐλαχίστην τινὰ μειοψηφίαν. Οἱ ἄνθρωποι θὰ τὴν γνωρίσουν ποτέ !

Ἀπ' ἐναντίας ἔφθασαν κάποτε τὴν τελείαν ὡραιότητα τῆς τέχνης καὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὴν διατηρήσουν. Τῆς ὡραιότητος αὐτῆς διὰ παντὸς ἀπωλεσθείσης ὑφίστανται τὰ σεβαστὰ λείψανα τὰ ὁποῖα μεταβάλλουν τὰς Ἀθήνας εἰς τόπον ἱερόν, ὅστις εἶναι διὰ τοὺς καλλιτέχνας ὅτι ἡ Μέκκα διὰ τοὺς Μουσουλμάνους, ἡ Ἱερουσαλὴμ διὰ τοὺς Ἑβραίους καὶ τοὺς Χριστιανούς, ἡ Ρώμη διὰ τοὺς Καθολικούς. Εἶχα χάσει πᾶσαν ἐλπίδα νὰ τὴν ἴδω ποτέ, ὅταν ὁ κ. Νάζος λησμονῶν τὴν μεγάλην μου ἡλικίαν ἔσχε τὴν ἰδέαν νὰ μὲ καλέσῃ ἐδῶ, καὶ χάρις εἰς αὐτόν, χάρις ἐπίσης εἰς τὸν σοφὸν κ. Σωτηριάδην, ὅσις εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μὲ συνωδεύσῃ κατὰ τὰς ἐκδρομάς μου, φεύγω συναποκομίζων πολυτίμους ἀναμνήσεις μὲ τὴν εὐχαρίστησιν τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καθήκοντος.

Νὰ εἴπω τώρα πόση εἶναι ἡ εὐγνωμοσύνη μου διὰ τὴν ὑποδοχὴν ἣς ἔτυχον εἰς τὴν διὰ τόσους λόγους ἔνδοξον αὐτὴν πόλιν, διὰ τὰς τιμάς, τῶν ὁποίων δὲν ἤμουν ἄξιος, καὶ αἱ ὁποῖαι ὑπερβαίνουν ἀσυγκρίτως ἐκείνας αἵτινες μοὶ ἀπεδόθησαν εἰς ἄλλα μέρη κατὰ τὴν μακρὰν σταδιοδρομίαν μου, καὶ αἵτινες θὰ συσφίξουν ἀκόμη τοὺς δεσμοὺς αἵτινες συνδέουν πρὸς τὴν ἀπαπημένην μου Πατρίδα τὴν ἱερὰν γῆν τῆς Ἑλλάδος πηγὴν πολιτισμοῦ καὶ ὡραιότητος τῶν ὁποίων τὰ κύματα ἐξαπλώθησαν εἰς ὅλον τὸν κόσμον ;

Κ. Σαὶν Σὶνς

Σ. Α. Ὁ εὐτυχὴς Γαλάτης, ὅστις δὲν ἐποικίσθη μόνον ὑπὸ τῆς φύσεως μὲ τὸ σπάνιον καὶ ἐκλεκτὸν τάλαντόν του ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ κυριώτερον καὶ τιμαλφέστερον, διὰ τοὺς ἐκλεκτούς, τὴν μακροζωΐαν, ἀφοῦ κατώρθωσεν ὡς ἄλλος Βολταῖρος νὰ ἴδῃ τὸ ἔργον του στεφανούμενον καὶ τὸν ἑαυτόν του θεοποιούμενον εἰς τὸ ἰοστέφανον τῆς Παλλάδος ἄστυ, ὁ κ. Σ. Σαὶν μᾶς ἔκαμε τὴν τιμὴν, κατόπιν τῆς ὑποσχέσεως ἣν εἶχε δώσει δι' ἀλλεπαλλήλων του ἐπιστολῶν πρὸς τὸν διευθυντήν μας νὰ μᾶς ἀποστείλῃ διὰ τὴν «Ἀνθρωπότητα» τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον του, τὸ ὁποῖον εἴμεθα εὐτυχεῖς δημοσιεύοντες τόσον διὰ τὸν πρὸς τὸ αἰώνιον τοῦ Ἰκτίνου ἔργον ὕμνον του ὅσον καὶ διὰ τὴν θαυμασίαν καὶ φιλοσοφικὴν «περὶ ἀληθοῦς καὶ ὡραίου» ἀντίληψίν του.

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΕΞΙΚΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ Ο κ. Λ. ΡΟΥΣΣΕΛ

Κύριε Διευθυντά,

Εὐαρεστηθῆτε νὰ φιλοξενήσετε εἰς τὸ περιοδικόν σας τὰ ἀκόλουθα :

Ὁ κ. Λ. Ρουσσέλ, καθηγητὴς ἐν τῇ ἐνταῦθα Ἀνωτέρᾳ Σχολῇ σπουδῶν τῆς Γαλλικῆς δίδει μισόεισοε εἰς τὸ ὑπ' ἀρ. 98 τῆς 15)28 Μαρτίου ἐ. ἔ. τεῦχος τοῦ ἐνταῦθα ἐκδιδομένου περιοδικοῦ «Annales Franco — Helléniques ἐπτάστιχον ἄρθρον μὲ τὴν ἐπιγραφὴν «*Ἑλληνική λεξικογραφία*». Τὸ ἄρθρον εἶναι κριτικὴ περὶ τῆς ἀνεπαρκείας καὶ περὶ τῶν ἐλλείψεων παλαιῶν καὶ νέων ἑλληνογαλλικῶν, γαλλοελληνικῶν καὶ νεοελληνικῶν λεξικῶν καὶ κυρίως τοῦ λεξικοῦ τοῦ Ἠπίτη, ἡ ὁποία διανθίζεται μὲ πολὺ ὡραίας καὶ πολὺ παραδόξους γνώμας ὅπως παραδείγματος χάριν ὅτι τὸ λεξικὸν τοῦ Ἠπίτη «*ὡς λεξικὸν τῆς λογίας εἶνε καὶ ἀτελὲς λεξικὸν τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς*» (ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 13 στήλ. 2). Πόθεν γνωρίζει τοῦτο ὁ κ. Λ. Ρουσσέλ ; Καὶ εἶναι λοιπὸν πᾶν λεξικὸν τῆς λογίας λεξικὸν ἀτελὲς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς; Ὥστε κατὰ τὸν κ. Ρουσσὲλ ὁ μεταχειριζόμενος λεξικὸν τῆς λογίας διαφωτίζεται ἐστω καὶ ἀτελῶς περὶ τῶν λέξεων, περὶ τῶν σημασιῶν, περὶ τῆς συντάξεως τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς ἢ δικαιοῦται νὰ προσδοκᾷ τοιοῦτόν τι; Πιστεύει ταῦτα σοβαρῶς ὁ κ. Ρουσσέλ; Καὶ κατωτέρω «*καὶ εἰς τί δύναται νὰ χρησιμεύσῃ λεξικὸν τῆς λογίας, ἀφοῦ κατὰ θεωρίαν ὁλόκληρον τὸ λεξιλόγιον ἔχει δανεισθῆ ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικήν*». Ἀλλ' ὡς γνωστὸν αἱ λέξεις τῆς λογίας δὲν εἶναι πᾶσαι λέξεις τῆς ἀρχαίας, ἀπόδειξις δὲ τούτου αἱ δεκάδες χιλιάδων λέξεων τῆς λογίας τὰς ὁποίας ἐθησαύρισεν ὁ Κουμανούδης εἰς τὸ δίτομον λεξικόν του τετάρτου σχήματος ἐκ χιλίων διακοσίων σελίδων καὶ αἱ ἄλλαι δεκάδες χιλιάδων αἱ ὁποῖαι δὲν περιέχονται εἰς τὸ λεξικὸν αὐτό.

Ἀλλὰ δὲν εἶναι τοῦτο μόνον· ἐν τῇ αὐτῇ στήλῃ ὁ κ. Ρουσσὲλ γράφει: «*θὰ ἦτον ἀρκετὸν νὰ μεταχειρισθῇ τις πλήρες λεξικὸν τῆς ἑλληνικῆς (τῆς κλασικῆς καὶ μεταχλασικῆς)*» Ὥστε ὁ θέλων ν' ἀναγνώσῃ τὸν Κ. Παπαρρηγόπουλον ἢ τὸν Ἐμ.Ροΐδην δύναται νὰ τοὺς ἀναγνώσῃ καὶ νὰ τοὺς ἐννοήσῃ *μεταχειριζόμενος πλήρες λεξικὸν τῆς ἀρχαίας* ;

Ἀλλὰ δὲν εἶνε διόλου παράδοξον νὰ πιστεύῃ ταῦτα ὁ κ. Ρουσσὲλ, ἀφοῦ νομίζει ὅτι λεξικὸν τῆς λογίας «*θὰ ἦτο βιβλίον πολὺ ἐνδιαφέρον, κτάλογος δηλαδὴ ὑποβλητικὸς ψευδῶν σημασιῶν καὶ ἀκυρολεξιῶν*». Ὅμοια περίπου λέγονται καὶ κατωτέρω (σελ. 13 στήλ. 2). «*Ἔπειτα πῶς νὰ συλλάβῃ τις τὴν ὡρισμένην σημασίαν λέξεώς τινος, ἀφοῦ διαθέτῃ πρὸς τοῦτο μόνον τὴν λογίαν γλῶσσαν ἀκαθόριστον φύσει .....κτλ.*»

Ὥστε ἡ γλῶσσα τὴν ὁποίαν μετεχειρίσθη ἕως τώρα καὶ μεταχειρίζεται τὸ Ἔθνος μας εἰς ὅλας του τὰς ἐκδηλώσεις καὶ μὲ τὴν ὁποίαν διήνυσε ὅλον αὐτοῦ τὸν μέχρι τοῦδε βίον (βίον ὄχι δὰ καὶ τόσον ἄδοξον οὔτε ξένον προόδου) εἶναι γλῶσσα ἀκατανόητος; Δὲν εἶνε ἄδικον νὰ πιστεύῃ ὁ κ. Ρουσσὲλ ὅτι ὁλόκληρον ἔθνος κατορθώνει νὰ ἐξυπηρετῇ ὅλας του τὰς ποικιλοτάτας ἀνάγκας (πολιτειακάς, διοικητικάς, νομικάς, ἐπιστημονικάς, ἐμπορικάς) μὲ γλῶσσαν τῆς ὁποίας καμμία λέξις δὲν ἔχει σταθερὰν καὶ ὡρισμένην σημασίαν ; Ἀλλ' ὄχι! Μᾶλλον ὁ κ. Ρουσσὲλ ἐκφράζει δι' ὅσων λέγει παθήματα καὶ συμβίντα προσωπικὰ καὶ ἴδια. Καὶ δὲν ἔχομεν καμμίαν ἀμφιβολίαν ὅτι διὰ τὸν κ. Ρουσσὲλ «*κείμενον τῆς λογίας δύναταί πως νὰ συγκριθῇ πρὸς κείμενον γραμμένον μὲ τουρκικοὺς χαρακτῆρας*» ὡς λέγει ὁ κ. Ρουσσὲλ ἐν τῇ αὐτῇ σελίδι. Εὐχόμεθα μόνον εἰς τὸν κ. Ρουσὲλ νὰ ἐξέλθῃ γρήγορα ἀπὸ τὴν δυσάρεστον αὐτὴν θέσιν καὶ νὰ δυνηθῇ ταχέως νὰ ἐννοῇ, πρᾶγμα κᾶπως δύσκολον, ὅταν εὑρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ἀναγνώσῃ κείμενα τῆς λογίας γλώσσης, εἰς τοῦτο δὲ θὰ συντελέσῃ πολὺ ἡ ψύχραιμος σπουδὴ καὶ μελέτη αὐτῆς.

Τὸ κακὸν θὰ ἦτο μικρόν, ἂν περιωρίζετο ὁ κ. Ρουσσὲλ εἰς τὰς περὶ τῆς λογίας γνώμας του. Δυστιχῶς ἐν τῇ κριτικῇ του περὶ τῶν ἑλληνικῶν λεξικῶν περιέλαβε καὶ τὸ συντασσόμενον δαπάναις τοῦ Κρέτους Μέγα Λεξικόν, ὅπως τὸ ὀνομάζει, τὸ ὁποῖον οὔτε ὁλόκληρον οὔτε μέρος του, ὅπως ὅλος κόσμος γνωρίζει, δὲν εἶδεν ἀκόμη τὸ φῶς καὶ τὸ ὁποῖον ἐν τούτοις ἐνόμισεν, ὅτι εἶχε δικαίωμα ἀνέλδοτον καὶ ἀδημοσίευτον νὰ κρίνῃ ἐκ τῶν προτέρων καὶ προέβη εἰς χαρακτηρισμοὺς καὶ κρίσεις οὐ μόνον περὶ τοῦ ἔργου ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς διευθυνούσης αὐτὸ ἐπιτροπῆς καὶ περὶ τῶν συντασσόντων αὐτό. Ὅλα αὐτὰ τὰ πρόσωπα τόσον πολὺ τὸν ἐνοχλοῦν τὸν κ. Ρουσσὲλ, ὥστε δὲν διστάζει καὶ σφάλματα τοῦ λεξικοῦ τοῦ Ἠπίτη εἰς αὐτὰ ν' ἀποδώσῃ, διότι λέγει ἐν σελ. 12 στήλ. 2 «*ἀναμφιβόλως ἠκολούθησεν (ὁ κ. Ἠπίτης) τὰς φιλικὰς ἀλλ' ἐπιβλαβεῖς συμβουλὰς καὶ ὑπέστη τὴν ὀλεθρίαν ἐπίδρασιν τινὸς τῶν μελλόντων διευθυντῶν τοῦ Λεξικοῦ*». Ἀλλ' ὁ κ. Ρουσσὲλ ὡς ἄνθρωπος φιλόλογος ἐπεσκέφθη ποτὲ τὰ γραφεῖα τοῦ Λεξικοῦ, ἵνα ἀντιληφθῇ ὁ ἴδιος τί γίνεται ἐκεῖ μέσα, προκειμένου δὲ νὰ γράψῃ τὸ ἄρθρον του, ἀφοῦ καλὰ ἢ κακὰ ἤθελε νὰ γράψῃ καὶ περὶ τοῦ λεξικοῦ μας ἐκάθησε νὰ μάθῃ τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔργου καὶ ἐμελέτησεν ὅσα καὶ πρὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ λεξικοῦ καὶ μετὰ τὴν ἵδρυσιν ἐδημοσιεύθησαν εἰς ἐπιστημονικὰ καὶ ἄλλα περιοδικὰ καὶ ἡμερησίας ἐφημερίδας ἀκόμη ἢ ἀνέγνωσε τοὺς τόμους τοῦ Λεξικογραφικοῦ Ἀρχείου εἰς τοὺς ὁποίους ἐδημοσιεύθησαν λεξικογραφικαὶ ἐργασίαι τοῦ Χατζιδάκι, τοῦ Πολίτου καὶ τῶν συντακτόν ; Ἂν ἔκαμνε τοῦτο ὁ κ. Ρουσσὲλ δὲν θὰ συνέτασσεν ὅλην ἐκείνην τὴν μυθογραφίαν, τὴν ὁποίαν συνέταξε καὶ τὴν ὁποίαν παρουσίασεν ὡς ἱστορίαν τοῦ Λεξικοῦ, οὔτε θὰ ἀπέδιδε εἰς τὴν ἐπιτροπὴν καὶ τοὺς συντάκτας ἐπιστημονικὴν ἀνικότητα, ὁποίαν οὐδὲν ἐπιστημονικὸν ἵδρυμα ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦδε παρουσίασε. Θὰ ἐμάνθανεν ὅτι ἡ σύνταξις θησαυροῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀναλόγου μὲ τὸν *θησαυρὸν* τῆς Λατινικῆς εἴτε μέχρι τοῦ 600 μ. Χ. εἴτε μέχρι τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἴτε ὅπως ἐπρότεινε ὁ Χατζιδάκις, τὴν γνώμην δὲ τούτου υἱοθέτησε κατόπιν τοῦ Κράτος διὰ Β. Διατάγματος τῆς 8 Νοεμβρίου 1908 εἶνε πρᾶγμα διεθνοῦς ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος. Καὶ ἀντὶ νὰ φαίνεται πιστεύων ὅτι ἀφορμὴν εἰς ἵδρυσιν τοῦ γραφείου τοῦ Λεξικοῦ ἔδωκεν ἡ ἐπιθυμία ὀλίγων ἢ πολλῶν νὰ ἔχῃ καὶ ἡ Ἑλλὰς τὸ Λεξικόν της, θὰ ἔλεγεν ἂν ἐγνώριζε τὰ πράγματα ὅτι σκοπὸς ἐξ ἀρχῆς ὑπῆρξε καὶ *ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι* ἡ σύνταξις ἱστορικοῦ Λεξικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανίσεως μέχρι τῆς σήμερον (ἰδὲ Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως φύλλον 280 τῆς 8 Νοεμβρίου 1903) καὶ ὅτι οὐχὶ *ὀλίγον μετὰ* ταῦτα, ὅπως λέγει ὁ κ. Ρουσσὲλ σελ. 13 στήλ. 2, ἀλλ' εὐθὺς ἀπὸ τῆς συγκροτήσεώς του τὸ προσωπικὸν τοῦ Λεξικοῦ ἤρχισε τὴν περισυλλογὴν τοῦ ὑλικοῦ τῆς λαλουμένης οὐχὶ διότι ἀντελήφθη ἢ διευθύνουσα ἐπιτροπὴ «*ὅτι ἤθελαν νὰ πίουν τὴν θάλασσαν, ὅτι οἱ ὀφθαλμοὶ των ἦσαν μεγαλύτεροι ἀπὸ τὴν κοιλίαν των, ἡ δὲ κοιλία των πολὺ μικρὰ*» ὅπως λέγει μὲ πολὺ πνεῦμα ὁ κ. Ρουσσὲλ (ἔνθα ἀνωτέρω), ἀλλὰ διότι τὰ ὑπάρχοντα ὑλικὰ μέσα καὶ αἱ διαθέσιμοι ἐπιστημονικαὶ δυνάμεις (δύο μόνον συντάκται) τοιαύτης μόνον ἐργασίας ἀρχὴ ἐπέτρεπον νὰ γίνῃ καὶ δι' ὅσους λόγους βλέπει ὁ θέλων ἐν τῇ ἁ. ἐκθέσει τῆς ἐπιτροπῆς (Ἐφημερὶς Κυβερνήσεως φύλλον 35 τῆς 18 Ἀπριλίου 1910). Πλὴν τούτου ὁ ἔξω ἐπιστημονικὸς κόσμος μόνον ἀπὸ Ἕλληνας ἐπιστήμονας, διότι μόνους αὐτοὺς θεωρεῖ ἱκανοὺς εἰς σύνταξιν τοῦ νεοελληνικοῦ θησαυροῦ, περιμένει τὴν ἐπιστημονικὴν ἐξέτασιν τῆς σήμερον λαλουμένης καὶ τῶν ἰδιωμάτων της. Καὶ πράγματι πῶς ὅλην τὴν γλισχρότητα τῶν μέσων καὶ τὰ ἐλάχιστα πρόσωπα τὰ ὁποῖα προσελήφθησαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Λεξικοῦ (δαπάνη ἐτησία δρ. 10.000, συντάκται δύο ἢ τρεῖς), συντελέσθη ἀρκετὴ ἐργασία, ὅπως πείθεται ἕκαστος, ὅταν ἐπεξέλθῃ τὰς ἐκθέσεις τῆς ἐπιτροπείας (ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως φύλλον 64 τῆς 11 Μαΐου 1911, φύλλον 108 τῆς 20 Ἀπριλίου 1912, φύλλον 55 τῆς 3 Ἀπριλίου 1913). Ἀπὸ δὲ τοῦ 1914, ὅτε ἐψηφίσθη ὁ περὶ τοῦ Λεξικοῦ νόμος καὶ τὸ Κράτος ἀπεφάσισε νὰ ἐνισχύσῃ ὑλικῶς τὸ *ἐπιστημονικὸν τοῦτο "Ἵδρυμα*, κατηρτίσθη προσωπικὸν ἐκ 12 ἐπιστημόνων συντακτῶν, τὸ ὁποῖον προσεκλήθη καὶ ἐντεῦθεν καὶ ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἀρῆκε θέσεις ἀρκετὰ προσοδοφόρους καὶ εὐρεῖαν σταδιοδρομίαν προτιμήσαν τὸ ἐπίπονον καὶ ἄνευ προαγωγῆς ἔργον τοῦ συντάκτου, διὰ νὰ ἀκούσῃ ἀπὸ τὸν κ. Ρουσσὲλ ὅτι τὸ ἵδρυμα εἰς τὸ ὁποῖον ἐργάζεται δὲν ἔχει ἄλλον σκοπὸν ἢ νὰ τοῦ παρέχῃ ἄρτον ἡμερήσιον ἀρκετὰ καλὰ ἀρτυσμένον. (ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 14 στήλ. 1).

Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Ρουσσὲλ ἔχει καὶ ἄλλας φιλοφρονήσεις ἐρωτᾷ περὶ τῶν ἐργαζομένων ἐν τῷ Λεξικῷ μήπως ἀγνοοῦν ὅτι ἡ νεωτέρα ἑλληνικὴ ἔχει λογοτεχνίαν, (ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 14 στήλ. 2) καὶ τοῦτο διότι «*Λόγιός τις ἀντέγραψε χάριν μου ἕναν φιλοφρόνως δελτίο τοῦ ἀρχείου. Καὶ λοιπόν! Οἱ συντάκται τῶν δελτίων ἠγνόουν τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος κείμενον*» (δηλ. τὸ κείμενον τοῦ Καρκαβίτσα). Ἡ διεύθυνσις τοῦ Λεξικοῦ δὲν γνωρίζει ν' ἀντέγραψε δελτία τοῦ ἀρχείου κύριός τις εἴτε λόγιος εἴτε μὴ πρὸς τὸν εἰρημένον σκοπόν, πληροφορῶ δὲ τὸν κ. Ρουσσὲλ ὅτι ἐν σχέσει πρὸς ὅσα περὶ νεωτέρων συγγραφέων καὶ νωτέρας λογοτεχνίας λέγει, ἂν ἴδῃ τὰς ἐκθέσεις τῆς ἐπιτροπείας, θὰ μάθῃ ὅτι κατὰ μὲν τὸ 1919 ἀπεδελτιώθησαν ἔργα τοῦ Βαλαωρίτου, τοῦ Γρυπάρι,, τοῦ Λασκαράτου, τοῦ Μαυροκρᾶ, τοῦ Πασαγιάννη, τοῦ Τρανιλαντώνη, κατὰ δὲ τὸ 1918 τοῦ Γιάννου Ἐπαχτίτη, τοῦ Κ. Θεοτόκη, τοῦ Κονδυλάκη, τοῦ Μελισσιώτη, τοῦ Πολυλᾶ, τοῦ Σολωμοῦ· ἐκ δὲ τῶν ἔργων τοῦ Καρκαβίτσα, τὰ ὁποῖα ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὰ παράπονα τοῦ κ. Ρουσὲλ ἀπεδελτιώθησαν ὁ Ἀρχαιολόγος τὸ 1917, οἱ Παληᾶς ἀγάπες, τὰ Λόγια τῆς πλώρης, ἡ Λυγερὴ καὶ τὰ Διηγήματα κατὰ τὸ 1914. Ὥστε βλέπετε, κ. Ρουσὲλ, ὅτι ἡ σύνταξις τοῦ Λεξικοῦ χρησιμοποιεῖ εἰς τὴν ἔργον της τὰ κείμενα νεωτέρων λογογράφων καὶ ποιητῶν καὶ οἱ συντάκται γνωρίζουν πολὺ καλὰ ὅτι ὑπάρχει νεωτέρα λογοτεχνία.

Ποῖος ὅμως ἐπληροφόρησε τὸν κ. Ρουσσὲλ ὅτι ἐγκατελείφθη ἡ ἱστορικὴ ἐξέτασις καὶ ἐπιμένως τὸ συντασσόμενον λεξικὸν ἔχασε τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἱστορικοῦ καὶ ὅτι ἀπεφασίσθη νὰ χρησιμοποιηθῇ τὸ συνειλεγμένον ἤδη ὑλικὸν καὶ νὰ συμπληρωθῇ κατὰ τὸ δυνατόν, καὶ ὅτι οὔτε κανονισμὸς συντάξεως ὑπάρχει, τὸν ὁποῖον ὑποχρεοῦνται ν' ἀκολουθοῦν οἱ συντάκται, οὔτε ἡ θέσις ἑκάστης λέξεως οὔτε τὸ σχέδιον ἑκάστου ἄρθρου εἶνε ὡρισμένα ; (ἔνθα ἀνωτέρω σελ. 13, 14). Ἂν ἔβλεπε τὰς ἐκθέσεις τῆς ἐπιτροπείας ὁ κ. Ρουσσὲλ τὰς δημοσιευομένας εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως κατ' ἔτος ἀπὸ τοῦ 1910, διότι μόλις τὰ μέσα τοῦ 1909 ἤρχισε τὰ πρώτα του βήματα τὸ Λεξικόν, θὰ ἐγνώριζε τὴν ἀληθινὴν ἱστορίαν τοῦ ἔργου καὶ θὰ ἐμάνθανεν ποία ἠκολουθήθη μέθοδος ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ τίνας μεταβολὰς ὑπέσυη μάλιστα κατὰ τὴν Β' περίοδον τοῦ βίου του, ἤτοι ἀπὸ τοῦ 1914 καὶ ὅτι ὑπάρχει κανονισμὸς τῆς συντάξεως, ὅστις μάλιστα ἐξεδόθη ὡς παράρτημα τοῦ Δελτίου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ ὅστις καθιστᾷ περιττὰς ὅλας ἐκείνας τὰς συνταγάς, τὰς ὁποίας δίδει ὁ κ. Ρουσσὲλ περὶ τοῦ πῶς πρέπει νὰ συνταχθῇ τὸ νεοελληνικὸν Λεξικὸν καὶ τέλος ὅτι ὅλαι αἱ λεπτομέρειαι καὶ ἐκεῖναι περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ ὁ κ. Ρουσσὲλ καὶ ἄλλαι περὶ τῶν ὁποίων δὲν μᾶς λέγει τίποτε ἔχουν καθορισθῆ. Διὰ τοῦτο εἶναι εὔλογος ἡ ἀπορία τίνες *ἀξιώσαντες: νὰ συνταχθῇ κανονισμὸς παρεκλήθησαν νὰ σιωπήσουν*. Θὰ μᾶς ὑποχρεώσῃ ὁ κ. Ρουσσὲλ ἂν τοὺς ὀνομάσῃ.

Ἂν ἔβλεπεν ὁ κ. Ρουσσὲλ τὰς ἐκθέσεις τῆς ἐπιτροπείας, θὰ ἐμάνθανε πόσα καὶ ποῖα ἰδιώματα ἐμελετήθησαν ἕως τώρα ὑπὸ τῶν συντακτῶν καὶ ἂν ἐπεσκέπτετο τὸ γραφεῖον τοῦ Λεξικοῦ θὰ ἔβλεπεν ὁλόκληρον δίκτυον ἀποστολῶν εἰς ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη ὅπου λαλεῖται ἡ νεωτέρα ἑλληνική. Ἐκ τῶν ἐκθέσεων τῆς ἐπιτροπείας γίνεται σαφὲς ποῦ καὶ διατί μέχρι τοῦδε προσέκρουσε ἡ ἐργασία, ἤτις παρ' ὅλα ταῦτα προχωρεῖ ὄχι ὅπως πιστεύει ὁ κ. Ρουσσὲλ «*χωλαίνουσα κατὰ τρόπον ὁποῖον οὐδέποτε ἐγνώρισεν ἡ Θέμις*» καὶ εἶναι ἤδη συντεταγμένον τὸ στοιχεῖον *α*, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ τὸ 1)6 τοῦ ὅλου ἔργου, τὸ *β*, τὸ *γ*, τὸ *δ*, κατὰ μέγα μέρος, τὸ *θ*, τὸ *ι*. Ἀλλ' ἡ σύνταξις ἑνὸς τόσον κολοσσιαίου ἔργου ὁποῖον εἶναι τὸ Λεξικὸν τῆς νέας ἑλληνικῆς μὲ τὰ ἰδιώματά της, εἰς τὴν ὁποίαν ἀσχολεῖται τὸ ἱδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Κράτους γραφεῖον κατὰ τοῦ ὁποίου αἱ τόσαι ἐπιθέσεις τοῦ κ. Ρουσσὲλ δὲν εἶναι ἔργον τόσον ἁπλοῦν οὔτε δύναται νὰ γίνῃ εἰς μικρὸν διάστημα χρόνου, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Ρουσσέλ, μάλιστα ἕνεκα τῆς σχεδὸν παντελοῦς ἐλλείψεως σχετικῶν προεργασιῶν καὶ τῆς ἀτελοῦς παραδόσεως τοῦ γλωσσικοῦ ὑλικοῦ ἀπὸ φωνητικῆς καὶ σημασιολογικῆς ἀπόψεως. Τοῦτο διδάσκει ἡ ἱστορία ὁμοίων ἔργων ἐν Εὐρώπῃ ὅπου καὶ τὰ μέσα ἀφθονώτερα καὶ τὸ κοινὸν προθυμότερον εἰς τὸ νὰ βοηθῇ τοιαύτας ἐργασίας.

Ἀλλὰ θὰ εἴπῃ τις ὅτι ὁ κ. Ρουσσὲλ ἔγραψεν ὅσα ἔγραψε περὶ τοῦ Λεξικοῦ, διότι ἐν τῷ ὑπερβολικῷ του ἐνδιαφέροντι περὶ τῆς νέας ἑλληνικῆς ἔδωκε πίστιν εἰς ὅσα κακόβουλός τις τὸν ἐπληροφόρησε. Τοῦτο δὲν δικαιολογεῖ τὸν κ. Ρουσσέλ, ὅπως δὲν θὰ ἐδικαιολογεῖτο οἱοσδήποτε, ὅστις ἐνδιαφερόμενος διὰ τὴν διάδοσιν τῆς Γαλλικῆς γλώσσης μετεξὺ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀκούων ὅτι ὁ κ. Ρουσσὲλ εἶνε καθηγητὴς τῆς ἐνταῦθα Ἀνωτέρας Σχολῆς σπουδῶν τῆς Γαλλικῆς, ἀντὶ νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν σχολὴν καὶ νὰ ἴδῃ πῶς διδάσκει ὁ κ. Ρουσσὲλ, ἐπίστευε τὸν πρῶτον τυχόντα καὶ ἔλεγεν ὅτι ὁ κ. Ρουσὲλ διὰ τῆς διδασκαλίας του ὀλίγον συντελεῖ εἰς τὴν διάδοσιν τῆς Γαλλικῆς καὶ ὅτι μὴ δυνάμενος νὰ ἐπιβάλῃ τὴν τάξιν εἰς τοὺς ἀκροατάς του ἀναριχᾶται ὡς αἴλουρος ἐπὶ τῶν θριανίων καὶ ἀποπειρᾶται νὰ μεταφράσῃ εἰς τὴν Γαλλικὴν μετὰ τῶν μαθητῶν του κείμενα νεοελληνικά, τὰ ὁποῖα οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ μαθηταί του ἐννοοῦν.

Π. ΛΟΡΕΝΤΖΑΤΟΣ
Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου τοῦ ἱστορικοῦ Λεξικοῦ

ANATOL FRANCE

ΕΔΜΟΝΔΗ
Ἢ Η ΚΑΛΟΒΑΛΜΕΝΗ ΕΛΕΗΜΟΣΥΝΗ

Ὁ Ὀρτέρ, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ Ἀστέρος ὁ πολιτικὸς καὶ ψυχολογικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιθεωρήσεως καὶ τοῦ Νέου εἰκονογραφημένου Αἰῶνος, ὁ Ὀρτὲρ ἀφ οὗ μ' ἐδέχθη εἰς τὸ γραφεῖον του μοῦ εἶπε ἀπὸ τὸ βάθος τῆς διευθυντικῆς του καθέδρας·

— Καλέ μου Μαρτώ, κάνετέ μου ἕνα διήγημα γιὰ τὸ ἐξαιρετικὸ μου τεῦχος τοῦ Νέου Αἰῶνος. Τριακόσιες γραμμὲς ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει. Κάτι τι τὸ πολὺ ζωηρὸ μὲ ὀλίγην μυρουδιὰν ἀριστοκρατίας.

Ἀπήντησα στὸν Ὀρτὲρ πῶς δὲν ἤμουνα καλός, ὅπως τοὐλάχιστον αὐτὸς τὸ ἔλεγε, μὰ ὅτι θὰ τοῦ ἔδιδα εὐχαρίστως ἕνα διήγημα.

— Θἀθελα μοῦ εἶπε νὰ λεγότανε : διήγημα γιὰ τοὺς πλούσιους.

— Θὰ προτιμοῦσα ἐγώ : διήγημα γιὰ τοὺς φτωχούς.

— Αὐτὸ ἐννοῶ. Ἕνα διήγημα ποῦ νὰ ἐμπνέει στοὺς πλούσιους εὐσπλαχνία γιὰ τοὺς φτωχούς.

— Μὰ ἀκριβῶς δὲν ἀγαπᾶω νἄχουν οἱ πλούσιοι εὐσπλαχνία γιὰ τοὺς φτωχούς.

— Παράξενο.

— Καθόλου παράξενο· ἐπιστημονικό. Παίρνω τὴν εὐσπλαχνία τοῦ πλούσιου γιὰ τὸ φτωχὸ καὶ ὑβριστική καὶ ἀντίθετη εἰς τὴν ἀνθρώπινη ἀδελφοσύνη. Ἐὰν θέλετε νὰ μιλήσω στοὺς πλούσιους θὰ τοὺς πῶ: Ἀπαλλάξτε τοὺς φτωχοὺς ἀπὸ τὴν εὐσπλαχνία σας: δὲν ξέρουν τί νὰ τὴν κάνουν. Γιατὶ εὐσπλαχνία καὶ ὄχι δικαιοσύνη ; Ἔχετε λογαριασμοὺς μαζί τους. Τελειώσατέ τους. Δὲν εἶναι ζήτημα αἰσθημάτων. Εἶναι ζήτημα οἰκονομολογικό. Ἐὰν ἐκεῖνο ποὺ τοὺς χαρίζετε εἶναι γιὰ νὰ παρατείνετε τὴ φτώχια τους καὶ τὰ πλούτη σας, τὸ δῶρο σας αὐτὸ εἶναι ἄδικο καὶ τὰ δάκρυα ποῦ θὰ δάλετε δὲ θὰ τὸ κάνουν δίκαιο. «Πρέπει νὰ γυρίσετε ὅτι χρωστᾶτε» ὅπως ἔλεγε ὁ εἰσαγγελεὺς στὸ δικαστὴ ὕστερα ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ καλοῦ μοναχοῦ Μαγιάρ. Κάνετε τὴν ἐλεημοσύνη διὰ νὰ μὴν πληρώσετε. Δίνετε λίγο γιὰ νὰ κρατήσετε πολύ, καὶ συγχαίρετε τὸν ἑαυτόν σας γιαὐτό. Ἔτσι καὶ ὁ τύραννος τῆς Σάμου πέταξε τὸ δαχτυλίδι του στὴ θάλασσα. Μὰ ἡ Νέμεσις τῶν Θεῶν δὲν δέχτηκε αὐτὴ τὴν προσφορά. Ἕνας ψαρᾶς ἐπέστρεψε στὸν τύραννο τὸ δαχτυλίδι του μέσα στὴν κοιλιὰ ἑνὸς ψαριοῦ. Καὶ ὁ Πολυκράτης ἔχασε ὅλα του τὰ πλούτη.

— Ἀστειευόσαστε :

— Κάθε ἄλλο. Θέλω νὰ δώσω στοὺς πλούσιους νὰ καταλάβουν πῶς εἶναι ἐλεήμονες μὲ ἔκπτωση καὶ γενναιόδωροι πολλοὶ φτηνοί, πῶς κορεϊδεύουν τὸν πιστωτή, καὶ πῶ; δὲν κάνουν ἔτσι τὶς δουλειές. Εἶναι μιὰ εἰδοποίηση ποῦ μπορεῖ νὰ τοὺς χρησιμέψῃ.

— Καὶ θέλετε νὰ δάλετε παρόμοιες ἰδέες στὸν Νέον Αἰῶνα γιὰ νὰ καταστρέψετε τὸ φύλλο! Μὲ κανέναν τρόπο! φίλε μου, μὲ κανέναν τρόπο!

— Γιατὶ θέλετε νὰ φέρνεται ὁ πλούσιος στοὺς φτωχοὺς; μὲ ἄλλον τρόπο παρὰ ὅσο φέρνεται πρὸς τοὺς πλούσιους καὶ δυνατούς ; Τοὺς πληρώνει ὄ,τι τοὺς χρωστάει, καὶ ἄν δὲν τοὺς χρωστάει τίποτα, δὲν τοὺς πληρώνει τίποτα. Αὐτὸ θέλει ἡ τιμιότης. Ἐὰν εἶναι τίμιος ἄς φερθῇ ἔτσι καὶ στοὺς φτωχούς. Καὶ μὴ τυχὸν καὶ πῆτε ὅτι οἱ πλούσιοι δὲν χρωστοῦν τίποτα στοὺς φτωχούς. Δὲν πιστεύω νὰ τὸ νομίζει κανένας πλούσιος αὐτό. Κεῖ ποῦ ὑπάρχει κἄποια ἀμφιβολία εἶναι στὴν ἔκτασι τῆς ὀφειλῆς. Καὶ κανένας δὲ διάζεται νὰ γλυτώσῃ. Προτιμοῦν νὰ μένουν στὴν ἀδεβαιότητα. Ξέρουν πῶς χρωστοῦν. Δὲν ξέρουν τί χρωστοῦν καὶ πληρώνουν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν κἄτι τι ἀπέναντι. Αὐτὸ λέγεται ἐλεημοσύνη καὶ εἶναι ὠφέλιμο.

— Μὰ αὐτὸ ποῦ λέτε στερεῖται τοῦ κοινοῦ νοῦ, ἀγαπητέ μου συνεργάτα. Εἰμαι ἴσως πιὸ σοσιαλιστὴς ἀπὸ σᾶς, ἀλὰ εἶμαι πρακτικός. Εἶναι ἕνα ἀποτέλεσμα καὶ τὸ νὰ ἀφαιρέσῃ κανένας μιὰ δυστυχία, νὰ μακρύνῃ μίαν ὕπαρξη, νὰ γιατρέψῃ ἕνα μέρος τῶν κοινωνικῶν ἀδικιῶν. Τὸ λίγο καλὸ ποὺ κάνει. Δὲν εἶναι τὸ πᾶν μὰ εἶναι κἄτι τι. Ἐὰν τὸ μικρὸ διήγημα ποῦ σᾶς ζητῶ συγκινεῖ καμιὰ ἑκατοστὴ ἀπὸ τοὺς πλουσίους μου συνδρομητὰς καὶ τοὺς διαθέτει νὰ δώσουν, ἐπὶ τοσοῦτον θὰ κερδίσουν οἱ ἄλλοι ἐπὶ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς δυστυχίας. Ἔτσι κατωρθώνουν νὰ καταστήσουν ὑποφερτὴ τὴν κατάσταση τοῦ φτωχοῦ.

— Καὶ εἶνε καλὸν νὰ γίνῃ ὑποφερτὴ ἡ κατάσταση τοῦ φτωχοῦ ! ἡ φτώχια εἶναι ἀναγκαία στὸν πλοῦτο καὶ ὁ πλοῦτος εἶναι ἀναγκαῖος στὴ φτώχια. Τὰ δυὸ αὐτὰ κακὰ γεννοῦν τὸ ἕνα τἄλλο. Δὲν πρέπει νὰ βελτιώσουν τὴν κατάσταση τοῦ φτωχοῦ πρέπει νὰ τὴν ἐξαλείψουν. Δὲν θὰ παροτρύνω τοὺς πλουσίους νὰ κάνουν ἐλεημοσύνη, γιατὶ ἡ ἐλεημοσύνη τους εἶναι ἐθληπηριασμένη, γιατὶ ἡ ἐλεημοσύνη κάνει καλὸ σὲ κεῖνον ποῦ δίνει καὶ κακὸ σὲ κεῖνον ποῦ δέχεται, γιατὶ στὸ τέλος, ὁ πλ

ΟΙ ΒΡΑΒΕΥΘΕΝΤΕΣ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥΔΕ

ΔΙΑ ΤΟΥ ΑΡΙΣΤΕΙΟΥ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

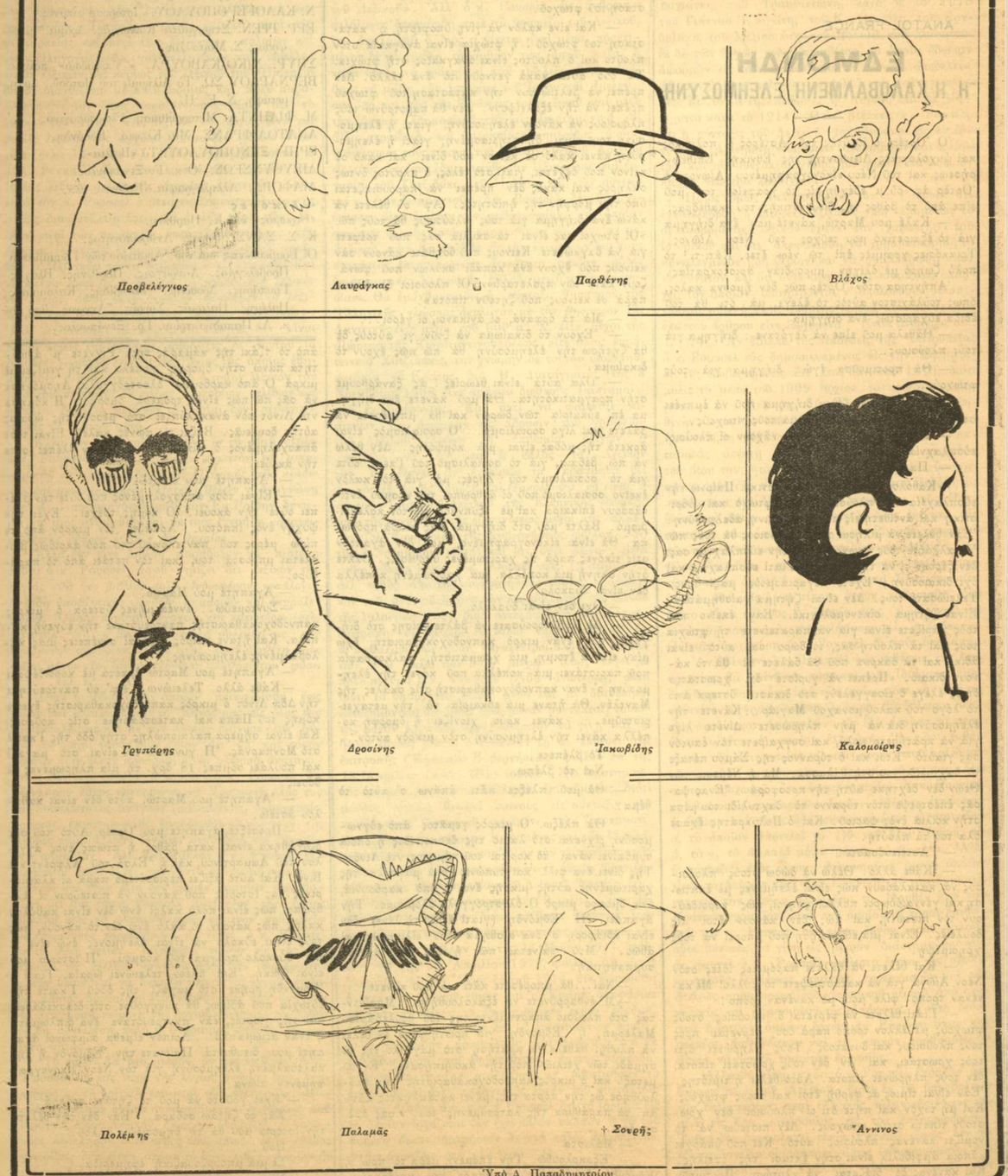

Ὑπὸ Δ. Παπαδημητρίου

ANATOL FRANÇE

ΜΙΑ ΚΛΕΨΙΑ

Εἶνε δέκα χρόνια τώρα, ἴσως καὶ παραπάνω, ἴσως καὶ πάρα κάτω, ἐπεσκέφθηκα μιὰ φυλακὴ γυναικῶν. Ἦτανε ἕνας παλιὸς πύργος χτισμένος ἐπὶ Ἑρρίκου τοῦ IV καὶ τοῦ ὁποίου οἱ ψιλὲς πλακόστρωτες στέγες ἐδέσποζον μιὰ μικρὴ σκοτεινὴ πόλη τῆς μεσημβρίας κοντὰ σ' ἕναν ποταμό. Ὁ διευθυντὴς τῆς φυλακῆς αὐτῆς πλησίαζε τὴν ἡλικία τῆς συντάξεως· εἶχε μιὰ μαύρη περούκα καὶ ἄσπρα γένεια. Ἦτανε ἕνας ἐξαιρετικὸς διευθυντής. Σκεφτότανε μονάχος του καὶ εἶχε ἀνθρώπινα αἰσθήματα. Δὲν παρεξηγοῦσε τὴν ἠθικὴν ἀξία τῶν τριακοσίων ὑποτρόφων του, μὰ δὲν νόμιζε πῶς θἄτανε πολὺ χειρότερη ἀπὸ τὴν ἠθικὴ ἀξία τριακοσίων γυναικῶν παρμένων στὴν τύχη σὲ μιὰ πόλη.

— Ὑπάρχει ὅ,τι θέλει κανεὶς ἐδῶ, σᾶν ὁποιδήποτε ἀλλοῦ, φαινότανε νὰ μοῦ λέγ μὲ τὸ κουρασμένο καὶ γλυκό του μάτι.

Ὅταν περάσαμε τὴν αὐλὴ μιὰ μακρυνὴ οὐρὰ ἀπὸ τὶς κρατούμενες τέλειωνε τὸν σιωπηλό τους περίπατο καὶ πήγαινε πρὸς τὰ ἐργαστήρια. Ὑπῆρχαν πολλὲς γριὲς ποὺ φαινόντουσαν ἄγριες καὶ ὕπουλες. Ὁ φίλος μου ὁ γιατρὸς Καμπάν, ποὺ μᾶς συντρόφευε, μ ἔκανε νὰ παρατηρήσω πῶς ὅλες αὐτὲς οἱ γυναῖκες εἶχανε σημάδια χαρακτηριστικά, πῶς ὁ στραβισμὸς ἤτανε ἕνα συνηθισμένο πρᾶγμα γιαὐτές, πῶς ἤτανε ἔκφυλες καὶ πῶς βρισκόντουσαν πολὺ λίγες ποὺ νὰ μὴν εἶχαν τἀποτυπώματα τοῦ κακουργήματος ἢ τοὐλάχιστον σοβαροῦ παραπτώματος.

Ὁ διευθυντὴς κούνησε ἀργὰ τὸ κεφάλι. Κατάλαβα πῶς δὲν παραδεχότανε τὶς θεωρίες τῶν ἐγκληματολόγων γιατρῶν καὶ πῶς ἤτανε βέβαιος ὅτι στὴ δικιά μας κοινωνία οἱ ἔνοχοι δὲν εἶνε πάντα πολὺ διάφοροι ἀπὸ τοὺς ἀθώους.

Μᾶς ὁδήγησε στὰ ἐργαστήρια. Εἴδαμε τὶς φουρνάρισες, τὶς πλύστρες, τὶς μοδίστρες ἀσπροροῦχων στὴν ἐργασία τους. Ἡ ἐργασία καὶ ἡ καθαριότητα φέρνανε κεῖ μέσα σχεδὸν σᾶν κάποια μικρὴ χαρά. Ὁ διευθυντὴς μεταχειριζότανε ὅλες αὐτὲς τὶς γυναῖκες μὲ καλωσύνη. Οἱ πιὸ κουτὲς καὶ οἱ πιὸ κακὲς δὲν τὸν κάνανε νὰ χάσῃ τὴν ὑπομονή του καὶ τὴν καλωσύνη του.

Εἶχε τὴ γνώμη πῶς πρέπει νὰ συγχωρῇ κανένας πολλὰ πράγματα στοὺς ἀνθρώπους μὲ τοὺς ὁποίους ζῇ, πῶς δὲν πρέπει νἄχῃ πολλὲς ἀπαιτήσεις ἔστω καὶ ἀπὸ κεῖνες ποὖκαναν σφάλματα καὶ ἐκακούργησαν· καί, ἀντιθέτως ἀπὸ τὴ συνήθεια, δὲν εἶχε τὴν ἀπαίτηση νἀναι τέλειες, γυναῖκες ποὖκλεψαν καὶ τόσα ἄλλα κάνανε, μόνο γιατὶ ἤχανε τιμωρηθῆ. Δὲν πίστευε καθόλου στὴν ἠθικὴ ἐπίδραοι τῆς τιμωρίας, καὶ εἶχε χάσει τὴν ἐλπίδα νὰ κάνῃ τὴ φυλακὴ σχολεῖον τῆς ἀρετῆς. Ἐπειδὴ δὲν φαντταζότανε ὅτι οἱ ἄνθρωποι γίνονται καλύτεροι ἄμα τοὺς κάνει κανεὶς νὰ ὑποφέρουν, προσπαθοῦσε νὰ γλυτώνῃ τὶς δυστυχισμένες αὐτὲς ἀπὸ ὅσα μποροῦσε βάσανα. Δὲν ξέρω ἂν εἶχε θρησκευτικὰ αἰσθήματα πάντως ὅμως δὲν ἀνεγνώριζε καμμίαν ἠθικὴν ἔννοιαν εἰς τὴν ἰδέαν τοῦ ἐξαγνισμοῦ.

— Μεταφράζω τὸν κανονισμόν, μοῦ εἶπε, πρὶν νὰ τὸν ἐφαρμόσω. Καὶ τὸν ἐξηγῶ μόνος μου στὶς φυλακισμένες. Ὁ κανονισμὸς ὁρίζει ἐπὶ παραδείγματι τὴν ἀπόλυτη σιωπή. Ἀλλά, ἐὰν ἐσιωπούσανε ἀπολύτως θὰ γινόντουσαν ὅλες βλάκες ἢ τρελές. Πιστεύω, ὀφείλω νὰ πιστεύω, πῶς δὲν θέλει αὐτὸ ὁ κανονισμός. Τοὺς λέγω: ὁ κανονισμὸς διατάσσει νὰ σωπαίνετε. Τί σημαίνει αὐτό; Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἐκεῖνες οἱ ὁποῖες σᾶς φυλᾶνε δὲν πρέπει νὰ σᾶς ἀκοῦν. Ἐὰν σᾶς ἀκούσουν θὰ τιμωρηθῆτε, ἐὰν δὲν σᾶς ἀκούσουν, κανένας δὲν θὰ σᾶς πῇ τίποτα. Δὲν ἔχω νὰ σᾶς ζητήσω λογαριασμὸ γιὰ τὶς σκέψες σας. Ἐὰν τὰ λόγια σας δὲν κάνουν περισσότερο θόρυβο ἀπὸ τὶς σκέψες σας δὲν ἔχω νὰ σᾶς ζητήσω λογαριασμὸ γιὰ τὰ λόγια σας. Μ' αὐτὴ την εἰδοποίηση προσπαθοῦν νὰ μιλοῦν, χωρὶς οὔτως εἰπεῖν, νὰ βγάζουν ἦχους. Δὲν τρελαίνονται καὶ ὁ κανονισμὸς ἐφαρμόζεται.

Τὸν ρώτησα ἂν οἱ ἀνώτεροί του παραδεχόντουσαν τὴν μετάφρασιν αὐτὴν τοῦ κανονισμοῦ.

Μοῦ εἶπε πῶς οἱ ἐπιθεωρηταὶ τοῦ ἔκαναν συχνὰ παρατηρήσεις· καὶ πῶς τότε τοὺς συνώδευε εἰς τὴν ἐξωτερικὴ πόρτα καὶ τοὺς ἔλεγε: βλέπετε αὐτὰ τὰ κάγκελλα εἶναι ξύλινα. Ἐὰν ἔκλειναν δῶ μέσα ἂν τρες σὲ ὀχτὼ μέρες δὲν θἄμενε οὔτε ἕνας. Οἱ γυναῖκες δὲν σκέπτονται νὰ φύγουν. Μὰ εἶναι φρόνιμο νὰ μὴν τὶς κάνουμε νὰ λυσσάξουν. Ἡ ζωὴ τῆς φυλακῆς δὲν εἶνε καὶ τόσο εὐνοϊκὴ γιὰ τὴν φυσικὴ καὶ ἠθική τους ὑγεία. Δὲν ἀναλαμβάνω πιὰ νὰ τὶς φυλάξω ἂν τοὺς ἐπιβάλετε τὴν τυραννία τῆς σιωπῆς.

Τὸ νοσοκομεῖο καὶ τὰ ὑπνωτήρια ποῦ ἐπισκεφθήκαμε ὕστερα βρισκόντουσαν σὲ αἴθουσες ἀσπρισμένες μὲ ἀσβέστες, οἱ ὁποῖες δὲν εἴχανε ἀπ' τὴν παλιά τους μεγαλοπρέπεια παρὰ μόνον τὰ ψηλὰ τζάκια ἀπὸ γκρίζα πέτρα καὶ μαῦρο μάρμαρο. Μιὰ δικαιοσύνη σκαλισμένη κατὰ τὸ 1600 ἀπὸ κάποιον Φλαμανδὸ καλλιτέχνη μὲ ἰταλικὴ ἐπίδραση, μὲ τὸν λαιμὸ ἐλεύθερο καὶ τοὺς μηροὺς ἔξω ἀπὸ τὴν ἀνοιχτὴ χλαμύδα, κρατοῦσε μ' ἕνα παχουλὸ χέρι μιὰ παλαβωμένη ζυγαριὰ τῆς ὁποίας οἱ δίσκοι ἀλληλοχτυπιόντουσαν σᾶν κύμβαλα.

Ἡ θεὰ αὐτὴ γύριζε τὴν ἄκρη τῆς σπάθης της πρὸς μίαν μικροῦλα ἄρρωστη ξαπλωμένη μέσα σ' ἕνα σιδερένιο κρεββάτι, ἐπάνω σ' ἕνα λεπτὸ στρῶμα σᾶν μιὰ πετσέτα διπλωμένη. Θἄλεγε κανέναις ἕνα μικρὸ παιδί.

— Ἔ! πὰς καλλύτερα; ρώτησε ὁ γιατρὸς Καμπάν.

— Ὤ! ναί! κύριε, πολὺ καλλίτερα καὶ ἐμειδίασεν.

— Κάθησε ἥσυχη καὶ θὰ γίνῃς καλά.

Καὶ αὐτὴ κύτταξε τὸ γιατρὸ μὲ μάτια γεμᾶτα χαρὰ καὶ ἐλπίδα.

— Ἤτανε πολὺ ἄρρωστη, ἡ μικρὴ αὐτὴ εἶπε ὁ γιατρός.

Καὶ περάσαμε.

— Γιὰ ποιὸ ἀδίκημα καταδικάστηκε.

— Δὲν εἶνε γιὰ ἀδίκημα, εἶναι γιὰ κακούργημα.

— Ἄ!

— Παιδοκτονία.

Ὕστερα ἀπὸ ἕνα μακρυνὸ διάδρομο μπήκαμε σ' ἕνα μικρὸ δωμάτιο ἀρκετὰ εὐχάριστο γεμᾶτο ἀπὸ ντουλάπες καὶ τοῦ ὁποίου τὰ παράθυρα, χωρὶς σίδερα, βλέπνε πρὸς τὴν ἐξοχή. Κεῖ μέσα μιὰ πολὺ ὄμορφη γυναῖκα ἔγραφε σ' ἕνα γραφεῖο. Ὄρθια κοντά της μιὰ ἄλλη ἔψαχνε νὰ βρῇ ἕνα κλειδὶ μέσα σὲ πολλὰ ἄλλα ποῦ κρεμόντουσαν ἀπὸ τὴν μέση της. Θὰ πίστευα πολὺ εὔκολα πῶς θὰ ἦσαν τὰ κορίτσια τοῦ διευθυντοῦ. Μὲ εἰδοποίησε πῶς; ἤτανε δυὸ φυλακισμένες.

— Δὲν παρατηρήσατε πῶς ἔχουν τὸ φόρεμα τῆς φυλακῆς;

— Δὲν τὸ εἶχα παρατηρήσει, ἴσως γιατὶ δὲν τὸ φοροῦσαν σᾶν τὶς ἄλλες.

— Τὰ φορέματά τους εἶνε καλύτερα φτιασμένα καὶ τὰ σκουφάκια τους πιὸ μικρὰ ἀφήνουν νὰ φαίνονται τὰ μαλλιά.

— Εἶναι πολὺ δύσκολο, μοῦ ἀπήντησε ὁ γέρω διευθυντής, νὰ ἐμποδίσῃ κανένας μιὰ γυναῖκα νὰ δείξῃ τὰ μαλλιά της ὅταν εἶναι ὡραῖα. Καὶ οἱ δυό τους ὑπακούουν στὸν κανονισμὸ καὶ δουλεύουν.

— Τί κάνουν;

— Ἡ μιὰ εἶναι ἀρχεισφύλαξ καὶ ἡ ἄλλη βιβλιοθηκάριος.

Δὲν ἤτανε ἀνάγκη νὰ τὸ ρωτήσῃ κανένας: ἤτανε δυὸ «ἐμπαθεῖς».

Ὁ διευθυντὴς δὲν μᾶς ἔκρυψε πῶς ἀπὸ κεῖνες ποῦ εἶχαν κάνει ἀδικήματα προτιμοῦσε τὶς κακοῦργες.

— Ξέρω ἀπ' αὐτὲς, μοῦ εἶπε, ποῦ φαίνονται σᾶν ξένες ἀπ' τὸ κακούργημά τους. Ἤτανε σᾶν μιὰ ἀστραπὴ στὴ ζωή του. Εἶναι ἱκανὲς ν' ἀκολουθήσουν τὸν ἴσιο δρόμο ἔχουνε θάρρος καὶ γενναιοφροσύνη. Δὲ θὰ μποροῦσα νὰ πῶ τὸ ἴδιο καὶ γιὰ τὶς κλέφτρες μου. Τὰ ἀδικήματά τους ποῦ εἶναι ταπεινὰ καὶ πρόστυχα ἀποτελοῦν τὸ ὕψασμα τῆς ὑπάρξεώς των. Εἶναι ἀδιόρθωτες καὶ ἡ ταπεινότης αὐτὴ ποὖ τὶς ἔκαμε νὰ κάνουν πράξεις ἀξιοκατάκριτες βρίσκεται κάθε στιγμὴ στὴ διαγωγή τους. Ἡ τιμωρία τους εἶναι ἀναλόγως ἐλαφρὰ καὶ ἐπειδὴ ἔχουν ἀναισθησία φυσικὴ καὶ ἠθικὴ τὴν ὑποφέρουν τὸν περισσότερο καιρὸ πολὺ εὔκολα.

Δὲν θέλω νὰ πῶ πῶς ὅλες αὐτὲς οἱ δυστυχισμένες εἶναι ἀνάξιες κάθε εὐσπλαχνίας καὶ κάθε ἐνδιαφέροντος. Ὅσο περισσότερο ζῷ τόσο περισσότερο βλέπω πῶς δὲν ὑπάρχουν ἔνοχοι ἀλλὰ μόνον δυστυχισμένοι

Περάσαμε στὸ γραφεῖο του καὶ ἔδωσε διαταγὴ νὰ τοῦ φέρουν τὴν φυλακισμένη 503.

— Θὰ σᾶς δώσω, μᾶς εἶπε, ἕνα θέαμα ποῦ δὲν προετίμασα σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ πιστέψετε καὶ τὸ ὁποῖον θὰ σᾶς ἐμπνεύσει καινούργιες σκέψεις ἐπὶ τῶν ἀδικημάτων καὶ τῶν τιμωριῶν. Ὅ,τι θὰ δῆτε καὶ θ' ἀκούσετε τἄκουσα καὶ τοεῖδα ἑκατὸ φορὲς στὴ ζωή μου.

Μιὰ φυλακισμένη, συνωδευμένη ἀπὸ μιὰ ἐπιστάτισα, μπῆκε στὸ γραφεῖο. Ἤτανε μιὰ νέα χωριατοπούλα ἀρκετὰ ὄμορφη ἁπλῆ καί γλυκειὰ φυσιογνωμία.

— Ἔχω μιὰ καλὴ εἴδησι νὰ σοῦ μάθω τῆς εἶπε ὁ διευθυντής. Ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ἔμαθε τὴν καλή σας διαγωγὴ καὶ σᾶς χαρίζει τὸ ὑπόλοιπον τῆς ποινῆς σας. Θὰ βγῆτε τὸ Σάββατο.

Ἄκουγε μὲ τὸ στόμα μισοανοιγμένο, τὰ χέρια ἡνωμένα. Μὰ οἱ ἰδέες δὲν μπαίνανε γρήγορα στὸ κεφάλι της.

— Θὰ βγῆτε τὸ Σάββατο ἀπ' αὐτὸ τὸ μέρος. Θὰ εἶσθε ἐλεύθερη.

Αὐτὴ τὴ φορὰ κατάλαβε, τὰ χέρια της σηκώθηκαν σὲ μιὰ κίνησι ἀπελπισίας, τὰ χείλια της ψιθύρισαν.

Εἶναι ἀλήθεια πῶς πρέπει νὰ φύγω; τότε τί θὰ γίνω; Ἐδῶ εἶχα νὰ φάω, νὰ ντυθῶ, ὅλα. Δὲ θὰ μποροῦσατε νὰ τὸ πῆτε στὸν καλὸν αὐτὸν κύριο πῶς θἄτανε καλύτερα νὰ μείνω ὅπου εἶμαι.

Ὁ διευθυντὴς τῆς παρέστησε μὲ γλυκὸ τρόπο πῶς δὲν μποροῦσε ν' ἀρνηθῇ τὴ χάρι ποῦ τῆς ἔκαναν· ὕστερα τῆς εἶπε πῶς ἄμα θἀφεύγε θὰ τῆς ἔδωναν κάποιο ποσὸ 10—12.

Ἔφυγε ἀπὸ τὸ γραφεῖο κλαίγοντας.

Ρώτηξα τί εἶχε κάνει.

Γύρισε τὰ φύλλα κάποιου βιβλίου—503. Ἤτανε ὑπηρέτρια σὲ κάτι καλλιεργητές, ἔκλεψε ἕνα μισοφόρι στοὺς ἀφέντες της ὑπηρετικὴ κλεψιά... Ξέρετε ὁ νόμος τιμωρεῖ αὐστηρὰ τὴν κλεψιὰ αὐτή.

Τ' ΟΜΟΡΦΟ ΤΟ ΒΡΑΔΥ

Ἤταν ἕνα βράδυ
κι' ἕνα φῶς χλωμὸ
μόρφινε τὴν πλάση,
εἶχα κάτι χάσει
τῶμορφο τὸ βράδυ
κι ὅλο τὸ ζητοῦσα
μὲς τὸν οὐρανό.

Τὸ χλωμὸ φεγγάρι
ποῦ τὰ μάγια ρίχτει
μὲ περίσσια χάρη,
μου τὸ εἶχε πάρει
μ' ἀϋλένιο δίχτυ

Γύριζα τριγύρω
—ἔρημη ψυχὴ—
κι ὅλο τὸ ζητοῦσα
κι ὅλο καὶ ποθοῦσα
κάπου γιὰ νὰ γείρω
ὡς τὴ χαραυγή.

Σάλευαν τὰ φύλλα
κι ἔτρεμαν τἀστέρια,
νεραϊδένια χέρια
λὲς καὶ τὰ κινοῦν,
κ' ἡ δροσοσταλίδα,
σὰ γλυκειὰ ἐλπίδα,
ἔπεφτε στὰ κρῖνα
ποῦ τὴ λαχταροῦν.

Ὦ! τ' ὡραῖο βράδυ
κάτι μῶχει πάρει
τὸ χλωμὸ φεγγάρι!

ΤΥΜΦΡΗΣΤΟΣ

ΣΗΜ. Δ. Τὸ ποίημα «Ξανάνιωμα» ποῦ ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ προηγούμενο τεῦχος μας, χωρὶς ὑπογραφή, ἀπὸ ἀβλεψία τυπογραφική, εἶναι τοῦ «Τυμφρηστοῦ».

Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

[Ὁ ζωγράφος κ. Κ. Παρθένης, ὅστις εἶχε τὴν καλωσύνην νὰ μᾶς στείλῃ τὸ κάτωθι κλοὲ διὰ τὴν Ἀνθρωπότητα, κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἀπονομῆς τοῦ Ἀριστείου ἔκαμε τὴν ἑξῆς διάλεξιν]:

«Ἡ τέχνη, ἡ ἀνθρωπίνη ἔκφρασις τῆς ζωῆς, εἶνε ἡ ἴδια ἡ ἱστορία τῆς· Ἀνθρωπότητος, τῶν δεινῶν της, τῶν εὐτυχιῶν της, τῶν πόθων της, τῆς παθητικῆς της προσπαθείας, ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς αἰῶνες καὶ τοὺς πολιτισμούς, πρὸς ἕνα ἰδεῶδες ἀκόμη μυστηριῶδες ὑπὸ ἕνοιν ἰσορροπίας καὶ ἁρμονίας».

Στὴν ἀτελείωτη ποικιλία τῶν ἐκδηλώσεων τῆς τέχνης, διακρίνει κανεὶς ὅταν ἐμβαθύνει στὴν ἱστορία της, μιὰ βαθειὰ ἑνότητα μιὰ πρωτεύουσα ἁρμονία.

Ἀπὸ τὰ χρόνια τῶν πριμιτὶφ ἕως τὸ κατώφλι τῆς Ἀναγεννήσεως, ἀπὸ τὰ σπήλαια τὰ γεμάτα σκιὲς ὅπου οἱ πρῶτοι καλλιτέχναι σχεδιάζουν χαράζοντας τὴν πέτρα, ἕως τοὺς Καθεδρικοὺς Ναοὺς τοὺς φωτισμένους ἀπὸ τὴν φαντασμαγορίαν τῶν ὑαλωμάτων των, ὑπὸ τὴν παναρμόνιαν Ἑλλάδα ὅπου οἱ μαρμάρινοι θεοὶ χαμογελοῦν γαλήνια στὸ λευκὸ καὶ ἀπέραντο φῶς ἕως τὶς ὑπέρογκες Ἰνδίες ὅπου πλῆθος ἀπὸ τέριτια βαρειὰ καὶ μέλις σχεδιασμένα στὸ γρανίτη τῶν ἐρημιῶν, πάντοτε ὅταν προσέχουμε ἀκοῦμε τὶς ἴδιες συνηθισμένες φωνὲς νὰ τραγουδοῦν σὰ αἰώνιον ἆσμα τῆς συνεχίσεως τῆς δημιουργικῆς προσπαθείας.

Ἁρμονικὸ τραγούδι, ὑπέροχη καὶ οὐράνια χορῳδία μὲ τὶς πολυποίκιλες καὶ ἔνθεες φωνές, μᾶς κάνεις νὰ ρ·γοῦμε ἀτὸ μιὰ μυστικὴ συγκίνηση καὶ μᾶς μαθαίνεις νὰ σεβόμαστε τὸ μυστήριο τοῦ Ἔργου ὅπου ὁ Καλλιτέχνης ἄντλησε τὴν ἀνάγκη νὰ μοιράσῃ μὲ τοὺς ἄλλους τοὺς παλμοὺς τῆς ψυχῆς του.

Ὅπως ἡ διαδοχὴ τῶν κρίκων σχηματίζει τὴν ἁλυσοίδα, ὁ Καλλιτέχνης σχηματισμένος ἀπὸ τὸ παρελθὸν καὶ τὸ παρὸν ἐξασφαλίζει τὴν συνέχειαν τῆς παραδόσεως.

Ἡ παράδοσις εἶνε ἡ διαδοχὴ τῶν συνηθειῶν τῆς ζωῆς. Ἡ ζωὴ στὴν τέχνη ἐδρεύει εἰς τὶς προσωπικότητες ποὺ διακρίνονται ἀπὸ τὸ ὅτι κατέχουν τὸ δῶρο νὰ μεταμορφώνουν τὴ φύση διὰ μέσου τῆς εὐαισθησίας των. Δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ καὶ αὐθόρμητη δημιουργία χωρὶς ἀτομικὴ εὐαισθησία, καὶ δὲν ὑπάρχει παράδοση χωρὶς δημιουργία και κατὰ συνέπεια οὔτε στὶλ χωρὶς παράδοση.

Ἡ ζωγραφικὴ τῆς ἐποχῆς μας διακρίνεται ἀπὸ τὶς πλέον πολυποίκιλες τάσεις, καὶ ὅπως στὶς μεγάλες ἐποχές, ἡ τέχνη σήμερα δὲν γνωρίζει ποτὲ διακοπὴ ἑνόσῳ τὸ ἐφευρετικὸ πνεῦμα δὲν παύει νὰ ἐκδηλώνεται. Καὶ ἑνόσῳ αὐτὴ ἀνανεώνεται στοὺς τρόπους τῆς ἐκφράσεως ἐλεύθερα.

Ἐποχὴ πλούσια σ' ἐφευρέσεις !— χαραυγὴ ἐλευθερίας στὴν τέχνη !

Ἐν τούτοις ἡ θέληση τῆς ἀντιδράσ·ως ἐναντίον τῆς ἁπλῆς ἀντιγραφῆς τῆς φύσεως, τοῦ ἀκαδημαϊσμοῦ ὁ ὁποῖος ὁλοένα καὶ περισσότερο ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴ φύση ὅσες φορὲς τὴν ἐμιμήθη πιὸ δουλικά, ἑνώνει ἐκλεκτοὺς καλλιτέχνες σὲ μιὰ καὶ ἴδια προσπάθεια : — Τὴν ἀναζήτηση τῆς διακοσμητικῆς ἑνωνίας, τῆς ἰσορροπίας τῶν ἀντικειμένων τῆς συμφωνίας των, τῶν ἀνταποχρίσεών των καὶ τὴν ἀναζήτηση τοῦ μυστικοῦ ἐκείνου ποῦ μόνο τὸ προσεκτικὸ βλέμμα ἀνακαλύπτει σὲ ὁποιαδήποτε γωνία τῆς φύσεως. Τοὺς ἑνώνει ἐπίσης εἰς τὸ νὰ ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἡ ζωγραφικὴ εἶναι ἡ μεταφορὰ τῶν σκορπισμένων στοιχείων τοῦ ἀπείρου σὲ μιὰ λογικὴ τάξη. Εἰς τὸ νὰ ζητοῦν ἀπὸ τὴν τέχνη τὴν ἐπιβλητικὴ ὁμοφριὰ τῶν σχημάτων καὶ τῶν κινήσεων, νὰ διερμηνεύουν τὴν μορφή, νὰ τὴν πλάθουν. νὰ τὴν συμμαζεύουν εἰς ἐπίπεδα καὶ μάζες οὐσιώδεις καὶ χαρακτηριστικές. Εἰς τὸ νὰ ζητοῦν ἀπὸ τὴ φαντασία νὰ πολλαπλασιάζῃ εἰς τὸ ἄπειρο τὶς διάφορες ἐναλλαγὲς εἰς ἕνα θέμα ἔκφραστικὸ καὶ διακοσμητικὸ ὅπως ὅταν σύνεφα ἁπλωνόμενα σένα μεγάλο οὐρανὸ πολλαπλασιάζονται εἰς διάφορα ἀρχιτεκτονικὰ σχήματα. Εἰς τὸ ν' ἀποδώσουν τέλος εἰς τὴ φαντασία τὴν κατ' ἐξοχὴν αὐτὴ Βασίλισσα τῶν ἱκανοτήτων του ζωγράφου τὰ δικαιώματά της.

Ἡ ζωγραφικὴ λοιπὸν ζητεῖ νὰ ξαναγυρίσῃ στὴν πρώτη της ἀποστολὴ τὴ διακοσμητική

Εἰς τὸ ἰμπρεσσιονιστικὸ χρῶμα παίρνει τὸ φῶς της, τὴ διαύγειά της καὶ τὴ ἔντασή της, τὸ κάμνει ἕνα ὄργανο ἐκφράσεως, τὸ καθιστᾷ ἐφάμιλλο τῆς γραμμῆς, ὑπακούοντας μαζί της εἰς τοὺς ἴδιους νόμους. Ἡ πινελιὰ γίνεται κιαὐτὴ σημαντικὸ στοιχεῖο. Ἐνῷ στὸν ἰμπρεσσιονισμὸ δίνει τὴν αὐταπάτη τῆς ἀτμοσφαίρας ὅπου λούζονται τὰ ἀντικείμενα σὲ μιὰ ὡρισμένη στιγμή, στὴν διακοσμητικὴ ζωγραφικὴ ἀντιπροσωπεύει τὴ θέληση τῆς ἁπλοποιήσεως ποὺ σκοπὸ ἔχει νὰ φανερώσῃ τὸν τυπικὸ χαρακτῆρα ἑνὸς τοπίου ἢ ἑνὸς προσώπου, ἑνὸς δένδρου ἢ ἑνὸς ἄνθους. Καὶ ἐνῷ συγχρόνως χρωματίζει, ἡ πινελιὰ ἐντείνει τὴ μορφὴ καὶ ἐκφράζει τὴν κατασκευή.

Ἡ διάνοια παίζει μεγάλο ρόλον εἰς παρόμοια ἔργα ὅπου ὁ καλλιτέχνης ἐλεύθερος καὶ πειθαρχούμενος μαζὶ ἐκφράζει μὲ τὴ σύνθεση τὴν ἐσωτερικὴ ἀλήθεια. Ἀλλὰ μὴ συγχίζουμε τὴν τακτοποίησι μὲ τὴ σύνθεση. Ἡ σύνθεση εἶνε ἡ λογικὴ ἔκφραση ἑνὸς ἐσωτερικοῦ καὶ προσωπικοῦ ρυθμοῦ ὁ ὁποῖος προτοῦ νὰ προσδιορισθῇ εἴτε εἰς τὸ μουσαμᾶ εἴτε εἰς τὸ μάρμαρο, προϋπῆρξεν ὡς μουσικὴ μέσα στὴν ψυχὴ τοῦ καλλιτέχνη.

Στὶς ἡμέρες μας καθὼς σὲ ὅλες τὶς ἐποχὲς ὁ καλλιτέχνης ἠμπορεῖ κάλλιστα νὰ δημιουργήσῃ ἔργο κλασσικό. Ἂς μὴν ἐξομοιώσουμε τὴν λέξη αὐτὴ μὲ ἕνα ἰδεῶδες ποῦ ἄγγιξαν οἱ μεγάλες ἐποχὲς τῆς τέχνης, λ. χ. οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, οἱ Ἰταλοὶ τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἂς ἀποδεχθοῦμε καλύτερα τὴ λέξη αὐτὴ τοῦ κλασικισμοῦ ὡς συνώνυμη τῆς αἰωνίας λογικῆς εἰς ὁποιανδήποτε ἔκφραση τῆς τέχνης. Ἂς μὴ πιστεύωμε σὲ μιὰ καὶ μόνη διμορφιά, ἀλλὰ εἰς πολυάριθμες διμορφιὲς ὅπως εἶνε οἱ ὄψες τῆς ζωῆς.

Ὁ ἀρχαῖος Ἕλλην καλλιτέχνης παριστάνει γλυπτικῶς ἕνα χιτῶνα σχεδὸν ὡς μία στήλη. Ὁ Σύριος καλλιτέχνης μιὰ χαίτη ἀγριμιοῦ μὲ συνεχόμενα τρίγωνα. Γιὰ τὸ Ρέμπραντ οἱ φόρμες εἶνε λευκὲς ἀστραπὲς ἐπάνω σὲ σκοτεινὲς σκιές, ἐνῷ ὁ νεώτερος καλλιτέχνης μεταφράζει τὸ ἀκτινοβόλισμα μιᾶς φλόγας μὲ κυκλωτικὲς κίτρινες γραμμές.

Ν' ἀντικαθιστᾷ κανεὶς ἕνα ἀντικείμενο μἔνα ἐκφραστικό, λογικό, καὶ ἁρμονικὸ ἀπὸ γραμμὲς καὶ χρώματα παιγνίδι, νὰ ζωγογνῇ ὅτι μοιάζει ξέψυχο, νὰ κίνει τὴν ἔκταση πιὸ πλατειά, τὸ φῶς πιὸ ἐντατικό, νὰ ἀντιμετωπίζῃ ὄχι μόνο τὴ φύση, ἀλλὰ νὰ ἑρμηνεύῃ ὅλες τὶς ἰδέες ποῦ μᾶς κυριεύουν, νὰ σμίγῃ εἰς τὸν συνηθισμένον κόσμο ἕνα κόσμο ὑπερφυσικό, στὴν ἐλεύθερη διάθεση μιᾶς μυστικῆς φαντασίας, εἶνε ὁ θρίαμβος τῆς ζωγραφικῆς.

Πιὸ πολὺ ἀπὸ τὴν ποίηση, ἡ ζωγραφικὴ προσδιορίζει τὰ ἀντικείμενα μὲ παραβολὲς καὶ εἶνε ἡ ἴδια ἡ ἰδιότης τῆς ζωγραφικῆς νὰ μπορῇ νὰ δίνῃ ἕνα νέο ὁρισμὸ τοῦ κόσμου, ὄχι ν' ἀναπαράγῃ ἀλλὰ νὰ παριστάνῃ τἀντικείμενα μὲ ὑποβλητικὰ κοσμήματα ἀναλόγως τῆς συγκινήσεως.

Ὁ ζωγράφος εἶνε ὁ καλλιτέχνης ὁ ὁποῖος μονονότι ἀκούοντας τὶς ἐξωτερικὲς φωνὲς ποῦ τοῦ ὑπαγορεύουν τὸν κόσμο, ἀκούει συγχρόνως τὶς ἐσωτερικὲς φωνὲς ἡ ὁποῖες τὸν παρασύρουν νὰ τὸν ἐξυμνήσῃ.

Τέχνη τέλεια ποὺ συνοψίζει ὅλες τὶς ἄλλες τέχνες καὶ τὶς συμπληρώνει, ἡ ζωγραφικὴ εἶνε ἀπὸ ὅλα τὰ λυρικά μας τραγούδια ἐκεῖνο ποῦ βεβαιώνει πιὸ φανερὰ καὶ περίλαμπρα τὴ δόξα τοῦ κόσμου.

Κ. ΠΑΡΘΕΝΗΣ

ΘΕΡΙΣΜΟΣ

ΥΠΟ Κ. ΠΑΡΘΕΝΗ

ΑΡΓΟΝΑΥΤΗΣ

Μέσ' στῆς ἀγάπης τἄγριο πέλαγος
ἁπλώνω τὸ πανί μου ἐγὼ Ἀργοναύτης.
Κιδρθόπλωρα ἂν μὲ φέρνῃς. θάλασσα,
τὸν πόθο πιὸ ἀμέρωτο ξανάφτεις.

Μὰ ἐσύ, μιὰ ἄγνὴ ψυχούλα καὶ ἄπλερη,
μὲ τὰ φτερούγια σου τἀχνά, ὅπως εἶνε,
ποτὲ μὴν ἀνοιχτῆς στὰ κύματα·
μόνο στῆς ἀμμουδιᾶς τὰ κρίνα μεῖνε.

Καὶ πρὶν τὰ φτάσῃ καὶ πεθάνουνε
μιὰ στάλα ἀπὸ τῆς Μήδειας τό φαρμάκι,
τραγούδα τους γιὰ τὸ πλεούμενο,
ποὺ δὲν ξαναγυρίζει, καραβάκι.

ΣΤΕΛΙΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΑΡΡΩΣΤΙΑ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ

Ἡ βροχὴ χτυποῦσε κάποτε στὰ παράθυρα, τὰ τυμπάνιζε, καὶ ὁ ἄνεμος, ἡ φωνή του, ἀκουγότανε νὰ βουΐζει, νὰ βογκᾷ...

Μαζεμένα εἴμαστε σὲ μιὰ γωνιὰ τοῦ μικροῦ δωματίου τοῦ καφενείου, κσὶ μιλούσαμε γιὰ τὴν ἀρρώστια, πού, ἀπὸ λίγες μέρες, εἶχε πέσει στὴν Ἀθήνα. Καὶ μάλιστα αὐτὴν τὴν ἡμέρα εἶχε γίνει θόρυβος γι' αὐτὴ πολύ, Τρομαχτικὰ πράγματα λέγανε.

Καθισμένος ἐγώ, κοντὰ στὴν κλειστὴ πόρτα, κοίταζα κάποτε, ἀπ' τὰ γιαλιά της, τὴν ἄγρια νύχτα, ἔβλεπα κάτι δεντράκια ποὺ ἤταν ἀπ' ἔξω ἀπ' τὸ καφενεῖο, νὰ σαλεύουν σὰ νὰ δερνόντουσαν, νά κλαίγανε κι' αὐτὰ γιὰ τὴ συμφορά, ποὺχε πέσει στὴν πόλη τῆς Ἀθηνᾶς. Κ' ἐρημιά, ἐρημιὰ στὸ δρόμο. Σπάνια νὰ φανεῖ διαβάτης.

Καὶ οἱ διηγήσεις γιὰ τὴν ἀρρώστια, γιὰ τὰ χτυπήματα, ποὔδινε, αὔξαναν, πλήθενα». Λέγανε γιὰ στρατιῶτες ποὺ πλῆθος πέθαιναν καὶ δὲν πρόφταιναν νὰ τοὺς θάψουν, γιὰ οἰκογένειες ποὺ ξεκληρίστηκαν ὁλόκληρες σὲ δυό, ἢ τρεῖς μέρες.

Ὁ Ἄγγελος, ὁ κοντὸς Ἄγγελος, ὁ ὑποψήφιος ἄντρας, ὅπως τὸν ἔλεγε ὁ Τρίγκας, μᾶς εἶπε τὴν καλύτερη ἱστορία. Καὶ ἦτον καλλίτερη, γιατὶ στὸ τέλος ὁ ἄρρωστος ἔζησε, νίκησε τὸν θάνατο. Καὶ ἡ ἱστορία του ἤταν αὐτή.

Κάποιος στρατιώτης ἀρρώστησε ἀπὸ γρίππη καὶ τὸν πήγανε στὸ νοσοκομεῖο.

Μετὰ δυὸ, τρεῖς μέρες, ὁ στρατιώτης ἔμεινε κόκκαλο ! Τὸν ἁρπάξανε λοιπόν, μόλις τὸν εἶδαν ἔτσι, καὶ μὰ καὶ δυὸ τὸν κουβαλήσανε κάτω στὴν ἐκκλησιά. Ἐκεῖ τὸν βάλανε σ' ἕνα ξυλοκρέβατο καὶ τὸν ἀφήσανε χάμω στὶς πλάκες. Καὶ τὸν λησμονήσανε. Πάει κι' αὐτός ! Εἶχαν ἄλλους τόρα, νὰ στείλουν ! Ξαφνικὰ ἕνας νοσοκόμος βλέπει αὐτὸν τὸν στρατιώτη, τὸν πεθαμένο, νὰ μπαίνῃ μέσα σιγὰ καὶ νὰ λέει μισοκλαίοντας :

—Τί μὲ βάλατε κεῖ κάτω καὶ ξίλιασα ἀτ' τὸ κρύο !..

Ἐδῶ ὁ Ἄγγελος ἔκανε τὸν στρατιώτη πῶς τἄλεγε σὰ νὰ τὸν εἶχε δεῖ.

Ὁ νοσοκόμος τοῦβαλε στὰ πόδια κ' ἔρεξε νὰ τὸ πεῖ καὶ στοὺς ἄλλους. Ἐκεῖ τότε ἔγινε τὸ ἀνάστα ὁ Κύριος! Φόβος καὶ τρόμος ! Ἀφοῦ τρόμαξαν ἀρκετά, βεβαιώθηκαν ἐπὶ τέλους, πῶς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶχε πεθάνει καὶ δὲν ἤτανε βρυκόλακας !

Ἡ ἱστορία τοῦ Ἄγγέλου ὅμως, δὲν ἔγινε πιστευτή. Τὴ χτύπησαν ἄγρια, τὴν περγέλασαν. Κάποιος τοῦ τὴ φούγνισε...

Ὁ Ἄγγελος δρκιζόταν πάλι, πὼς τὴν ἄκουσε ἀπὸ σοβαρὸ γιατρό, ποὺ δὲ θυμότανε τὄνομά του, καί, καί..,

Μάταια ὅμως, ὅλα. Ἐπὶ τέλους ὁ Τρίγκας μπῆκε στὴ μέση :

— Μακρυὰ πιὰ ἀπ' τοὺς ἀρρώστους ! ἔχουνε γρίππη ! Πέτε τίποτε ἄλλο !.. τοὺς εἶπε.

— Σωστά, σωστά ! μίλησε καὶ ὁ Μιστόκλης ὁ μπογιατζῆς, ποὺ καθότανε στὴν ἀντικρυνὴ γωνιά, μαζὶ μὲ τὸν ἀχώριστο σύντροφό του καὶ συντεχνίτη του, ἕναν ψηλὸ νέο μὲ κόκκινα μάγουλα.

Αὐτὸς ὁ Μιστόκλης, μὲ τὸ σύντροφό του κ' ἕναν ἄλλο γνωστό μου ἀπὸ πολὺν καιρό, Ἀφάνιη τὄνομα, ποὺ δὲν εἶχε ἔρθει αὐτὴ τὴ βραδυά, ἐρχόντουσαν στὸ δωμάτιο κεῖνο, ποὺ μόνο μεῖς συχνάζαμε. Καθόντουσαν κι' ἀκούγανε, τὶς περισσότερες φορές, τί λέγαμε καὶ παίρνανε καὶ μέρος. Ἀλλὰ σ' ὅλο τὸ διάστημα εἴτε μιλούσανε μὲ μᾶς, ἢ μεταξύ τους, ὁ σύντροφος τοῦ Μιστόκλη ὁ κοκκινομάγουλος νέος. ποτὲ δὲν ἄνοιγε τὸ στόμα του νὰ πεῖ κάτι. Κάποτε μόνο χασμουριότανε.

Ὁ Ἀφάντης ἐρχόταν καθαρὸς μὲ τὴ στολὴ τοῦ κληρήρα τῆς Βουλῆς νὰ λάμπει. Οἱ ἄλλοι δυὸ μὲ τὰ ροῦχα τῆς δουλιᾶς, σχισμένα κι' ὅλο μπογιές. Αὐτὲς ὅμως τὶς ἡμέρες ἐρχόντουσαν φορῶντας δυὸ σακκάκια, τὄνα πάνω ἀπ' τἄλλο. Ὁ Μιστόκλης ἕνα πιὸ κοντὸ ἀπ' τὸ μέσα, μαῦρο, μισοκάθαρο καὶ γερό, καὶ ὁ ἄλλος δυὸ κοντά, κοντὰ τόσο σὰ γελέκα.

Ὁ Μιστόκλης δὲν ἔβγανε ποτὲ τὄνα σακκάκι του ὅση κι' ἂν ἔκανε μέσα κεῖ ζέστη. ὁ σύντροφός του ὅμως τὸ πετοῦσε ἀπὸ πάνω του. Ἀλλ' ὅταν θέλανε νὰ φύγουν καὶ τὄπαιρνε ζητῶντας νὰ τὸ φορέσει, σχεδὸν πάντα ὁ Μιστόκλης θὰ τοὔλεγε κάνοντος ὅτι θέλει νᾶ τὸν βοηθήσει :

—Στάσου Γιωργάκη μου, στάσου ! στάσου νὰ σὲ βοηθήσω νὰ βάλῃς τὸ παλτεσού !..

Τὰ λόγια τοῦ Τρίγκα πήγανε χαμένα, γιατὶ ὅλη ἡ παρέα μας τὴν ἴδια ὁμιλία ἔπιασε πάλι.

Ἐγὼ κοίταζα ἔξω. Ἕνα ἀμάξι περνοῦσε σιγά. Κύταξα καλά. Ἤτανε μιὰ παλιὰ νεκροφόρα... Μέσα εἶχε ἕνα φέρετρο :

—Γιὰ κοιτᾶτε κεῖ ! εἶπα στοὺς ἄλλους.

Στὸ πόδι ὅλοι. Πλησιάσανε γρήγορα, στὰ γισλιά, τὰ καθάρισαν καὶ κόλλησαν τὶς μύτες τους πάνω. Μερικοὶ βγήκαν καὶ πήγανε στὴν πόρτα νὰ δοῦνε καλύτερα.

— Ναί, ναί !... καὶ τὴ νύχτα κουβαλοῦνε !...

— Ἡ καψοκάρδα ! ἔκανε ὁ Μιστόκλης.

Πάλι καθήσανε στὶς θέσεις του.

— Τρομερό ! εἶπε ἕνας ἀπ' ἐκείνους, ποὔχανε βγῇ στὴν πόρτα. Τὸ εἴδατε ;... Ἔτσι τοὺς πηγαίνουν καὶ τὴ νύχτα.

— Ἂς πεθάνουν ! ἔκανε ὁ Τρίγκας, ὅσο λιγότεροι, τόσο καλύτερα ! Καὶ ποὺ ζοῦν τί κάνουν ; Κάνουν ἄλλο ἀπὸ τοῦ νὸ τρῶνε ;...

— Ἔ ; ἔ !...

— Σώπα, Τρίγκα, σώπα !...

Πάλι ἄρχισε συζήτηση, μάλωμα.

Ἐγὼ σκεπτόμουνα ἀφίνοντάς τους νὰ μαλώνουν.

Μετὰ τὸν πόλεμο ἡ ἀρρώστια ! Πόσοι ποῦνε ἔξω, ὅταν θἄρθουνε δὲ θὰ δοῦνε τὰ ἀγαπητὰ πρόσωπο, ποὺ τόσο λαχταροῦνε νἄνε κοντά ! Τί κατάρα !...

Ὅλοι μιλούσανε, φωνάζανε καὶ μαζὶ μ' αὐτοὺς κι' ὁ Μιστόκλης, ἐνῷ ὁ κοκκινομάγουλος νέος, ὁ σύντροφός του, ἔμενε σιωπηλός, ἀκίνητος καὶ σὰν ξένος σ' ὅλα αὐτά.

Εἶδα τὴ ματιά του νἄχει μιὰ ἔκφραση, ποὺ μοῦ θύμησε τῶν βωδιῶν.

— Ὅλοι ὑπόδικοι εἴμαστε !. τοὺς εἶπε στὸ τέλος ὁ Μιστόκλης.

Ἡ βροχὴ χτύπησε κείνη τὴ στιγμή, πάλι τὰ γιαλιὰ καὶ ὁ ἄνεμος μουγκρίζοντας ἔσωσε δυνατὰ τὴν πόρτα...

* * *

Φύγαμε ἀπ' τὸ καφενεῖο ὅταν πάλι σὲ λίγο, κόπηκε ἡ βροχή. Καὶ φύγαμε ὅλοι μαζί. Πάρα κάτω ὅμως, χωρίσαμε. Ἐγώ, ὁ ψηλὸς καὶ ἄδύνατος Σαγκούδας μὲ τὸν κοντὸ Ἄγγελο, πήραμε τὸ δρόμο γιὰ τὰ σπίτια μας, ἐνῷ οἱ ἄλλοι τὸ δρόμο μιᾶ: ταβέρνος, γιὰ νὰ πιοῦν, ὅπως ἔλεγε ὁ Τρίγκας, ἕνα ἀντιγριππικό.

Ὁ Ἄγγελος βάδιζε κοντὰ στὸν ψηλὸ Σαγκούδα προσαθῶντας νὰ κάνει τὸ ἴδιο βῆμα μ' αὐτόν, καὶ ἀνοίγοντας τὰ πόδια του τόσο σὰ νὰ ζητοῦσε νὰ τὰ ξεσχίσει...

Αὐτὸ μοῦφερε εὐθυμία καὶ θυμήθηκα καὶ τὰ λόγια τοῦ Βίλτα, ποὔλεγε, πῶς ὁ Ἄγγελος δὲ συνοδεύει τὸ Σαγγκούδα, ἀλλὰ τὰ πόδια τοῦ Σαγκούδα !...

Εἴχαμε φτάσει κοντὰ σὲ μιὰ ἐκκλησιά, ὅταν ἀκούσαμε χτυπήματα σφυριῶν πολλά, πολλά, πλῆθος, κάτι νὰ καρφώνουν.

— Μωρέ, δουλιά !

— Τί δουλιά ! κάνουν κάσες !...

Ἤταν ἕνα φερετροποιεῖο φωτισμένο καλά. καὶ ἀπὸ μέσα, ἀπ' τὸ βάθος του, ἔβγαιναν τὰ χτυπήματα τῶν σφυριῶν, ποὺ κάρφωναν, κάρφωναν, δούλευαν γρήγορα, βιαστικά.

Εἴχαμε σταθεῖ σὰν οἱ κρότοι ποὔβγαιναν, κρότοι σὰ γεμάτοι θάνατο καὶ πρόσκληση μαζὶ τοῦ θανάτου, νὰ μᾶς εἴχαν κλείσει τὸ δρόμο.

— Νὰ πάρει ὁ διάβολος ! μὰ πῶς τἀφίνουν αὐτά ! καὶ νἄνε μέσα σὲ κεντρικὸ μέρος !...

— Νἄνε κανένας ἄρρωστος δῶ κοντά, σίγουρα θὰ τὰ τινάξει ἀπ' αὐτοὺς τοὺς κρότους !

— Ἐμπρός, ἐμπρός ! Τί στεκόμαστε !

Καὶ ὁ ψηλὸς Σαγκούδας ἀνοίγοντας τὰ πόδια του πολύ, προχώρησε γρήγορα, κάνοντας τὸν Ἄγγελο νὰ τρέξει γιὰ νὰ τὸν προφτάσει.

Μὲ βῆμα γρήγορο κατηφορίζαμε, μακρυνόμαστε ἀπ' τὸ καταραμένο μαγαζί, ποὺ δούλευε, δούλευε μανιακὰ γιὰ τὸ θάνατο.

Ὄχι πολὺ μακρυὰ ἀπ' τὸ μαγαζὶ αὐτὸ, εἴδαμε ἕνα σπίτι μὲ μαῦρα ἀπ' ἔξω, στὴν πόρτα.

Ὁ κρότος τῶν σφυριῶν ἔφθανε κεῖ δυνατός.

— Τί φρίκη !

— Πάμε !

— Δὲν εἴχαμε κάνει πολλὰ βήματα καὶ νὰ κ' ἕνα ἄλλο σπίτι μαυροφορεμένο !

— Τί λές ; ρώτησε ὁ Σαγκούδας τὸν Ἄγγελο.

— Τί νὰ πῶ ! τοῦ ἀπήνησε αὐτὸς μὲ τὴν ψιλὴ φωνή του, τώρα θυμήθηκα τὰ λόγια τοῦ Μιστόκλη τοῦ μπογιατζῆ : Ὅλοι εἴμαστε ὑπόδικοι !

* * *

Στὸ σπίτι βρήκα ὅλους φοβισμένους. Καθόντουσαν στὸ τραπέζι. Τὸ φαΐ ἀκόμη δὲν ἤταν ἕτοιμο.

— Μὰ τεῖνε αὐτὸ πάλι ! ἔκανε ἡ μάνα μου. Τἄδες ! καὶ κεῖνο τὸ παιδὶ τοῦ μπακάλη, πάει, πέθανε ! Τώρα λένε ψυχομαχοῦν τὰ δυό του μεγάλα ἀδέλφια ! τὸ κορίτσι, ἕνα τῆς παντριᾶς καὶ ὁ μεγάλος ἀδελφός του !

Λυπήθηκα πολὺ τὸ παιδὶ αὐτό, ποὔχε πεθάνει, γιατί τὄξερα. Ἤταν ἕνα μελαγχρινὸ ὄμορφο, ποὺ ὅλο τὸ χαμόγελο εἶχε στὰ χείλια...

Ἡ μάνα μου ξακολούθησε :

— Ἀμ' ὁ Παναγιωτάρας ! εἶνε ἄντρακλας : Σὺ δὲν τὸν ἤξερες. Πάει κι' αὐτός !... Πέθανε τὸ πρωΐ !... Μὰ τεῖνε τὰ ὄνειρα !

Ὁ πατέρας μου τραβοῦσε τὸ μουστάκι του σκεπτικός.

— Ἂς εἶνε, εἶπε ἀφίνοντας τὸ τράβηγμα τοῦ μουστακιοῦ του καὶ κουνιῶντας τὸ χέρι του σὰ νὰ φοβέριζε κάποιον νὰ δείρει, ἂς εἶνε, τὴν παλιὰ μέθοδο στὴ μέση, τὴν παλιὰ γιατρική !... Οἱ γιατροὶ ξωφλήσανε, πᾶνε! Κρεμίδια, σκόρδα. Αὐτὸ τὸ γιατρικό, ποῦ βρῆκε ὁ λαός, αὐτὸ νὰ βάλουμε μπρός !..... Γιὰ πέτε μου, ἔχετε ; καὶ ἂν δὲν ἔχουμε, πρέπει νὰ πάρουμε !...

— Ναί, ναί, ἔχουμε, ἀλλ' ὄχι πολλά.

— Θὰ πάρουμε κιἄλλα ! Πρέπει νὰ τὰ βάλουμε μπρός !..τί νὰ κάνουμε ! ἔκανε ὁ πατέρας μου σὰ νὰ δικαιολογόταν, ἀνοίγοντας τὰ χέρια, ἀφοῦ οἱ γιατροὶ ξωφλήσανε !..

— Εἶνε τρομερό, ἀλήθεια ! εἶπε καὶ ἡ μεγάλη μου ἀδελφή.

— Μὰ τὰ ὄνειρα τὶ φρβερὸ πρᾶγμα εἶνε ! ἔκανε ἡ μάννα μου. Κἔπειτα λένε, νὰ μὴν τὰ πιστεύουμε!

— Ποιὸς τὸ λέει :

— Δὲ σᾶς εἶχα πεῖ τὄνειρό μου γιὰ τοὺς λάκκους, ποὔδα νἄχουν ἀνοίξει σ' ὅλους τοὺς δρόμους ὅπως ὅταν βάζουνε νερό ; Καὶ πῆγε ὁ Παναγιοτάρας νὰ πηδήσει κἔπεσε μέσα ! Τὄδατε ;

— Ἀμ' ἡ ἀδελφὴ τῆς Μαρίτσας, ἕνα μικρὸ κοριτσάκι, τὄχετε δεῖ ποὔρχεται κάποτε καὶ παίζει ἀπ' ἔξω ; Αὐτὸ εἶδε μιὰ γριὰ δίχρωμη, κίτρινη καὶ μαύρη, μὲ τὰ δόντια ἀπ' ἔξω καὶ μ' ἔξη δάχτυλα,νὰ γυρίζει καὶ νὰ τρώει ὅποιον εὕρισκε !..

— Εἶνε τρομερὰ τὰ ὄνειρα :

— Εἶνε ἡ ἀλήθεια, ἄρχισε νὰ λέει ὁ πατέρας μου, ἀλλὰ κείνη τὴ στιγμὴ ἡ πόρτα ἄνοιξε μὲ βία..

Κανεὶς δὲν ἤταν. Μιὰ δυνατὴ πνοὴ ἀνέμου εἶχε σπρώξει τὴν πόρτα. Πετάχτηκα καὶ τὴν ἔκλεισα.

— Μοῦ κόπηκε τὸ αἷμα ! εἶπε ἡ ἀδελφή μου ἡ μεγάλη.

— Καὶ μένα ! εἶπε ἡ μάνα μου.

Ὁ πατέρας μου καὶ οἱ ἄλλοι δὲ μίλησαν.

Ἐγὼ πρέπει νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια. Εἶχα τρομάξει. Καὶ τὸ ἄνοιγμα τῆς πόρτας τὸ ξαφνικό, δὲν ξέρω πῶς μοῦ φάνηκε...

Ἡ ἀδελφή μου ἡ μικρή, πῆγε κοντὰ στὴ μητέρα της καὶ στριμώχτηκε.

— Γιὰ κοιτᾶτε την !

— Ἔλα, πεινάσαμε ! εἶπε ὁ πατέρας μου,ἀκόμα αὐτὸ τὸ φαΐ !

Ἡ Φωφὼ σηκώθηκε καὶ πῆγε στὸ μαγειριό.

Στὴ σιωπὴ ποὔγινε, ἀκούστηκε τὸ ῥωλόγι, ὁ χτύπος του, σὰ νἄτρεχε ὁ γέρο Χρόνος καβάλα μὲ καλπασμό...

* * *

Προσπάθησα νὰ κοιμηθῶ. Στὸ νοῦ μου ὅμως, ὅλο ἐρχόταν τὸ παιδὶ τοῦ μπακάλη ποὺ πέθανε. Κ' ἦταν ἕνα μελαχρινό, γλυκό, παιδί, μὲ μάτια μαῦρα μεγάλα. Κι' ὅλο χαμογελοῦσε...

Ἐπιτέλους τὸ κατώρθωσα. Ἔκλεισα τὰ μάτια διώχνοντας ἀπ' τὸ νοῦ μου τὴν κάθε σκέψη.

Μιὰ σειρὰ τραπεζῶν μὲ μαῦρο ντύμα, ἀπ' ἐκεῖνα ποὺ βάζουν πάνω τους, τοὺς νεκρούς, ὅταν τοὺς ἔχουνε στὴν κάσα, εἶδα νὰ περνᾶ, τὄνα κοντὰ στἄλλο,

καὶ πολλὰ νάχουνε ζωγραφισμένη μιὰ ἄσπρη νεκροκεφαλὴ πάνω στὸ μαῦρο ντύμα...

Ἄνοιξα τὰ μάτια. Χάθηκαν. Πάλι, μετὰ ἀπὸ ἰδέες πολλὲς ποὺ μοῦρθανε γιαὐτὸ ποὺ εἶδα, θυμήθηκα τὸ παιδὶ κεῖνο, ποὺ πέθανε, ἀλλὰ τώρα πῶς τὸ χαμόγελό του ἤτανε θλιβερό...

Ἔδιωξα αὐτὴ τὴ σκέψη κἔκλεισα τὰ μάτια ζητῶντας τὸν ὕπνο.

Μοῦ φάνηκε νἄκουγα τώρα,τὸ Ῥαφτίδα νὰ μιλᾶ, νὰ μιλᾶ, κι'ἡ σουβλερὴ φωνή του νὰ ὑψώνεται. Καὶ καθὼς μιλοῦσε, ἐνῶ μοῦ φαινόταν, πὼς τὸν ἔβλεπα μέσ' τὸ καφενεῖο τοῦ Σπίτα, αἰσθανόμουν τὸ χέρι του νὰ μὲ κρατᾶ ἀπ' τὸ κουμπὶ τοῦ ῥούχου μου καὶ νὰ μὲ πιέζει...

Στεναχωρέθηκα καὶ ἀνοίγοντας τὰ μάτια, γύρισα.

— Μπά! ἔκανα.

Κείνη τὴ στιγμὴ μιὰ φωνή, ἕνα ξεφωνητὸ γυναικεῖο, ἄκουσα μέσ' στὴ σιωπὴ κἀ ξεπετιέται, μέσ' στὴ σιωπὴ ποὔχε γίνει γιατὶ δὲν ἀκουγόταν ὁ ἄνεμος πιὰ νὰ βογκᾶ. Πάγωσα.

Ἀκροάστηκα. Πάλι τὸ ἄγριο ξεφωνητὸ μέσ' στὴ νύχτα πάλι! Θάνατος ἤταν δίχως ἄλλο, κάποιον θὰ χτύπησε, θὰ ξέκανε ἡ ἀρρώστια!

Ἔμεινα ἀκούγοντας. Στὸ σπίτι σιωπή. Ἴσως νὰ μὴν ἀκούσανε, θἄχαν κοιμηθεῖ.

Ἡ φωνὴ λιγόστεψε σιγά, σιγά. Τίποτα πιά. Ἡσυχία.

Ζήτησα νὰ κοιμηθῶ. Ἀλλὰ τώρα, μοῦ φαινότανε νἀκούω φωνές, ξεφωνητὰ ἀπὸ παντοῦ...

Κ' ἔμενα μάνοιχτὰ μάτια μέσ' τὸ σκοτάδι.

Στὸν τοῖχο ξαφνικὰ ἕνας σκελετὸς παρουσιάστηκε. Κρατήθηκα καὶ πρόσεξα.

Ὁ σκελετὸς ἄρχισε νὰ κουνιέται, νὰ κουνιέται. Δὲν ἐκράτησε ὅμως, πολὺ αὐτὸ τὸ κούνημα, γιατὶ χωρήστηκε ἀπ' τὸ λαιμὸ καὶ κάτω, καὶ χάθηκε, ἀφίνοντας μόνο τὸ κρανίο. Ἀλλὰ κ'αὐτὸ ἄλλαξε, ἔλαβε μορφὴ γυναίκας καὶ σὰν κυκλωμένη ἀπὸ κάποια ὁμίχλη...

*
* *

Πάλι τὴν ἄλλη μέρα συννεφιὰ καὶ καταχνιά. Ὁ καιρὸς ὑγρός, ὑγρός. Μιὰ σκοτεινὴ μέρα θλιμμένη.

Ὅταν πῆγα στὴν τραπεζαρία καὶ εἶπα τῆς μάνας μου γιὰ τὶς φωνές, μοῦ εἶπε :

— Ναί, τὸ ξέρω,τἄκουσα κἐγώ! Πέθανε ἡ παντρεμένη κόρη κείνου τοῦ ντναμαρτζῆ, ποὺ μᾶς ἔφερνε τὰ ξύλα! Ἡ καημένη! Ἄφησε κἕνα παιδάκι!

— Ἀπὸ τί πέθανε ;

— Ἀπὸ τὶ ἄλλο! Ἀπ'αὐτὴ τὴ διαολαρρώστια! Αὐτὴ μοῦ φαίνεται πῶς θὰ θερίσει κόσμο καὶ κόσμο! Ἐσὺ νὰ ντυθῆς καλά! τὄπε καὶ ὁ μπαμπᾶς σου, νὰ φορέσεις καὶ τὸ κασκόλ, νὰ τυλιχτεῖς! Ἐδῶ δὲ θέλει παληκαργές!.. Ἄ, ἄ, ἔχασες! Ἄ, καὶ νἄβλεπες τὸ μπαμπά σου πῶς τυλίχτηκε! Ἤτανε κωμικός!... Μὰ σὰ νὰ αἰσθάνομαι ρεῦμα!.. Βρὲ σύ! Πηνελόπη!.. μὴν ἄνοιξες μέσα τὸ παράθυρο ;

Ἡ ἀδελφή μου ἡ μεγάλη φάνηκε.

— Τεῖνε ; ρώτησε :

— Γιὰ κοίταξε, Φωφώ μου, μὴν ἄνοιξε κείνη ἡ τρελὴ τὸ παράθυρο ; Τί, ἔχουμε ἀνάγκη ἀπὸ μικρόβια ;

Καὶ καθὼς ἡ ἀδελφή μου πήγαινε γρήγορα νὰ δεῖ μέσα :

—Καλύτερα νὰ βρωμίσουμε, εἶπε, τί νὰ τὸν κάνουμε τὸν ἀέρα, ἀφοῦ εἶνε γεμᾶτος μικρόβια ;

Βγήκα ἔξω τυλιγμένος σὰ νἄταν πάγια. Ἀλλὰ καὶ ἄλλους ποὺ εἶδα στὴ στάση, τὰ ἴδια χάλια εἶχανε. Ῥούχα πάνω σὲ ῥούχα, κεῖχαν τυλίξει καὶ τὸ λαιμό τους. Κιόλοι μιλούσανε γιὰ τὴν ἀσθένεια ποὔκοβε κόσμο...

Δὲν μποροῦσαν νἀκούω τὰ ἴδια,τὰ ἴδια, μὲ νεύριαζε, κἔφυγα καὶ πήγα ἴσαμε κάτι νερά, ποὺ πέρα λίγο λίμναζαν.

Κοντὰ ἐκεῖ, στὸ ἁμαξοστάσιο ἀπ' ἔξω, μιὰ ἄμμβα μεγάλη, κλειστή, ἤτανε μόνη χωρὶς ἄλογα. Πάνω της, στὸ κουβούκλιο, ἢ στὴν κουκούλα της, μιὰ ὄρνιθα σταχτιὰ ἤταν ἀνεβασμένη καὶ στὴ ῥόδα της,ἄλλη μιὰ ἄσπρη. Καὶ οἱ δυὸ μένανε ὄρθιες καὶ ἀκίνητες. Πιὸ πέρα ὁ πετεινὸς μὲ τὴ ἄσπρη οὐρά του νὰ κουνιέται ἀπ'τὸν ἄνεμο, πήγαινε πρὸς τὸ δρόμο, συνοδεύοντας σὰν κύριος κομψὸς, κυρίες, δυό, τρεῖς ὄρνιθες καὶ κάνοντας κινήματα σὰ νὰ τοὺς διηγόταν κάποια ἱστορία...

— Αὐτός, σκέφτηκα, δὲ φοβᾶται ἀπὸ γρίππη! Ναί, ναί, ἀλλά...

Κάτι παρουσιάστηκε καὶ μἔκανε νὰ τἀφήσω αὐτά. Ἕνας ἄνθρωπος μἔνα φέρετρο περνοῦσε ἀπ' τὸ δρόμο.

Γύρισα πίσω, ἀλλὰ τώρα τρόμαξα.

Εἶδα ἕνα ἄλλο φέρετρο νὰ παρουσιαστεῖ. Τὸ σήκωνε ἕνας ἄντρας χοντρός, στὸν ὦμο του.

Οἱ ἄνθρωποι, ποὺ περίμεναν τὸ τράμ, παραμέρισαν γρήγορα νὰ διαβεῖ.

Καὶ ἤταν ἕνα φέρετρο, μεγάλο, μεγάλο, γίγαντα φέρετρο.

Τὸ τράμ ἤρθε καὶ ὁρμήσαμε νἀνεβοῦμε.

Πάλι κεῖ μέσα γιὰ τὴν ἀρρώστια μιλοῦσαν.

Μυρουδιὰ κάμφορας δυνατή...

Δεσποινίδες, κυρίες ἔμιεναν κρατῶντας τὴ μύτη τους χωμένη στὸ μαντύλι, ποὺ θἄχε κάμφορα ἴσως...

Καὶ τὸ τράμ προχωροῦσε στὴν Ἀθήνα, στοὺς κεντρικοὺς δρόμους Εἴχε μπεῖ στὸν πλατὺ δρόμο, ποὺ φέρνει στὴ δενδροστοιχιά, ὅταν μιὰ κηδεία φάνηκε μὲ ἄμαξα.

Πρόσωπα μέσα κόκκινα θλιμμένα, κλαμένα..

Πιὸ πέρα νά, ἄλλη! Κιαὐτὴ μὲ ἀμάξια! Καὶ φύγανε αὐτὰ γρήγορα πετῶντας λάσπες.

Εἴχαμε φτάσει στὴ δεντροσνοιχία καὶ τρέχαμε σαὐτή, ὅταν τὸ τράμ ἔκοψε τὸ δι ὁμο του λίγο.

Ἤταν πάλι κηδεία καὶ μεγάλη. Πήγαιναν ὅμως πεζοί,

Ἀλλὰ κείνη τὴ στιγμὴ ἄλλος νεκρὸς μὲ λίγους νὰ τὸν ἀκολουθοῦνε παρουσιάσηκε στὸ πεζοδρόμιο. Πήγαιναν ἀπ' ἐκεῖ γιὰ νὰ μὴν πατοῦνε στὶς λάσπες.

Καὶ βαδίζανε γρήγορα, γρήγορα. Ὁ παπᾶς! Ὦ ὁ παπᾶς! Αὐτὸς σχεδὸν ἔτρεχε, κόντευε νἀφήσει τὸ νεκρὸ καὶ νὰ βρεθεῖ στὸ νεκροταφεῖο μόνος του

Ἔχει δίκαιο, σκέφθηκα, ἔχει πολὺ δουλειά!

Τὸ τράμ σταμάτησε στὸ Σύνταγμα καὶ πάλι κούνησε.

Ἤχος μουσικῆς. Ἔσκυψα. Κηδεία ἔρχόταν πάλι Ὁ νεκρὸς σὲ νεκροφόρια καὶ στρατιῶτες μὲ μουσική. Καὶ βαδίζανε γρήγορα καὶ ῥυθμικὰ μὲ τὸ χρόνο τῆς μουσικῆς.

—Θυμήθηκα ἑνὸς φίλου κάτι λόγια, ποῦ μοῦχε πεῖ κάποτε :

— Θέλω νὰ μὲ πᾶνε μὲ μουσική, ἀλλὰ μαζὶ θέλω νὰ τὴν αἰσθάνομαι, νὰ τὴν ἀκούω.

Τοὺς βρήκα ὅλους ἀκόμα στὸ τραπέζι, ἂν καὶ ἡ ὥρα ἤταν περασμένη.

Ὁ πατέρας μου μιλοῦσε κείνη τὴ στιγμή, καὶ ἄμα μὲ εἶδε μοῦ εἶπε :

—Ἄκουσέ το καὶ σύ! Λέω πάλι ἡ ἀρρώστια αὐτή, εἶνε ἡ κατάρα, οἱ κατάρες, ὄχι ἡ κατάρα, ποὺ ἄφησαν τόσες χιλιάδες, ἑκατομμύρια σκοτωμένοι! εἶνε τὸ βογκητό τους, ἡ φωνὴ ἡ τελευταία! Ἀπ' αὐτὸ ἔγινε αὐτὴ ἡ ἀρρώστια!

Ἡ μάνα μου, ἡ ἀδελφή μου ἡ μεγάλη, ἡ Πηνελόπη ἡ μικρὴ καὶ τἀδελφάκι μου, τὸν κοιτάζανε χωρὶς νἀνοιγοκλείνουν τὰ μάτια τους, νὰ σαλεύουνε τὰ ματόκλαδά τους.

Σίγουρα αὐτὰ ποὺ ἔλεγε ὁ πατέρας μου, θὰ τὰ πίστευα καλά, αὐτὸ φανέρωνε ὁ τόνος τῆς φωνῆς του. Στὸ τέλος ὅμως ἔβηξε.

—Ὦ, ὦ! ἔκανε ἡ μητέρα μου, μὴν τὸ κουνήσης ἀπόψε διόλου, οὔτε στιγμή! Νὰ σοῦ βάλω βεντοῦζες!

—Δὲν ντρέπεσαι! δὲν εἶνε τίποτα!

Ἐγὼ δὲν ξέρω! Θὰ σοῦ βάλλω βεντοῦζες καὶ θὰ σὲ τρίψω!...Ἐσένα ῥώτησα γυρίζοντας στὸ ἀδελφάκι μου, τὸ κεφάλι σου πὼς πάει ; Δὲν τὸν ἔστειλα σχολεῖο, γιατὶ μοῦπε πῶς τὸ πονεῖ λίγο τὸ κεφάλι...

—Μὰ θὰ κλείσουν καὶ τὰ σχολεῖα :

—Ἀλήθεια ; πετάχτηκε τὸ μικρὸ καὶ ῥώτησε.

Εἶδα στὸ πρόσωπό του τὴ χαρά. Ἀλλὰ δὲν εἶπα τίποτα. Ἴσως καὶ ὁ πονοκέφαλός του νἦτανε ψεύτικος.

Ἔφαγα γρήγορα.

—Ἀμ' ποῦ νὰ δεῖς! Γιὰ ἔλα δῶ, ἔλα νὰ δεῖς : μοῦ εἶπε ἡ μητέρα μου, ἄμα τελείωσα τὸ φαΐ.

Ὁ πατέρας μου δὲν ἤτανε κεῖ. Εἶδα τὸν καπνὸ τοῦ τσιγάρου του στὴν ἄλλη κάμαρα.

Ἡ μητέρα μου προχώρησε κἐγὼ τὴν ἀκολούθησα. Ἄνοιξε τὴν πόρτα τοῦ μαγεριοῦ καὶ μοῦπε δείχνοντας μέσα :

—Γιὰ κύττα!

Εἶδα τέσσερες μεγάλες πλεξάνες σκόρδα καὶ διπλάσια κρεμύδια νὰ κρέμουνται.

—Τὸ γιατρικό μας!

Δὲν εἶπα τίποτα, δὲ θέλησα νὰ τῆς ταράξω τὴν πίστη της, ποὺ τῆς ἔδινε θάρρος. Ἂν τὄκανα δὲν εἶχα τίποτα ἄλλο νὰ τῆς πιό. Ἀλλ' αὐτὴ σὰ νὰ ἐνόησε τὴ σκέψη μου.

— Ὁ πατέρας σου λέει, μοῦ εἶπε, πῶς ὁ λαός, αὐτὸς ὁ ἄμαθῆς λαός, αὐτὸ βρῆκε γιὰ φάρμακο! καὶ θἄχει δίκαιο! Γιατὶ πάει κιαὐτὸς σὰν τὰ ζῶα, ποὺ τρέχουν καὶ ζητοῦν μέσ' τὰ χορτάρια τὸ φάρμακό τους! εἶδες τὴ γάτα πού...

*
* *

Βγήκα ὅταν ἄρχισε νὰ βραδυάζει. Ἂν καὶ ἤθελα νὰ μείνω στὸ σπίτι γιὰ νὰ εὐχαριστήσω τὴ μάνα μου, δὲν μπόρεσα νὰ τὸ κάνω.

Σύρθηκα δυνατὰ νὰ βγῶ, ὅταν εἶδα τὸ σκοτάδι νἄρχεται.

Ἄνεμος φυσοῦσε ὑγρὸς καὶ σύννεφα πάλι, εἶχαν κουκουλώσει τὸν Ὑμηττό. Κἄποτε ἔβλεπα μαῦρο σὲ πόρτες, μπαλκόνια. Ὁ θάνατος ἔτρεχε, γύριζε χτυπῶντας ἀδιάκοπα.

Σἔνα δρόμο ἔρημο, ποὺ περνοῦσα, θυμήθηκα τὸν Ἀφάντη. Ἐκεῖ ἤπαν τὸ σπίτι του. Κεῖδα καὶ φωτισμένο ἕνα παράθυρό του.

Στὴ γωνία αὐτοῦ τοῦ δρόμου λίγο ἔλειψε νὰ συγκρουστῶ μὲ κάποιον ποῦ ξεφύρωσε βιαστικός. Κοιταχτήκαμε. Ὁ Ἀφάντης ;

—Μὰ τί ἔγινες ; τὸν ρώτησα.

—Τί ἔγινα ! Δὲν βλέπεις ἐδῶ!. μοῦ ἀπάντησε καὶ μοῦδειξε κάτι, ποῦ κρατοῦσα.

Ἤτανε φάρμακα. Τρόμαξα.

—Ἔχεις κανέναν ἄρρωστο ;

—Ὁ Ἀριστείδης μου! ἀπὸ πυρετό! Εἶνε δυὸ μέρες τώρα! Ἄσε με, ἄσε με!..

—Μόνο πυρετὸ ἔχει ;

—Τί μόνο πυρετὸ ἔχει ; Καίγεται, βρὲ ἀδελφέ, καίγεται!.. Γιὰ ἔλα, ἔλα νὰ τὸν δεῖς!..

Δὲν ἤξερα πῶς νὰ τοῦ ἀρνηθῶ. Καὶ ἂν ἤτσν γρίππη ;

Τὸν ἀκολούθησα ὅμως. Καὶ στὸ δρόμο ζητοῦσα νὰ δώσω θάρρος στὸν ἑαυτό μου. Ἴσως, ἔλεγα νὰ μὴν εἶνε τίποτα, κἔπειτα ἀκόμα δὲν ἔχει φανερωθεῖ...

Στὸν κρότο τῶν βημάτων μας, στὴ σκάλα, μιὰ πόρτα ἄνοιξε καὶ φάνηκε ἕνα πρόσωπο γυναίκας κρατῶντας φῶς. Ἤταν ἡ γυναίκα τοῦ Ἀφάντη Ἀπάντησε στὸ χαιρετισμό μου, μὲ σιγαλὴ φωνή, καὶ κούνησε τὸ κεφάλι ἀπελπιστικά.

—Πῶς εἶνε ; τὴ ρώτησε ὁ Ἀφάντης.

—Πῶς νἄνε! τὰ ἴδια! φωτιά!

Προχώρησαν μέσα κἐδὼ τοὺς ἀκολούθησα.

Σ' ἕνα κρεβάτι μεγάλο τοῦ ἀντρόγυνου ἴσως, κοιμώταν ἕνα παιδάκι, ὁ Ἀριστείδης του. Τὄξερα καλά.

Ἡ μάνα πλησίασε κἔβαλε τὸ χέρι της στὸ μέτωπό του :

—Φωτιὰ εἶνε!... εἶπε στὸν ἄντρα της.

Τὸ παιδάκι οὔτε κινήθηκε, ξακολουθοῦσε νὰ κοιμᾶται καὶ νἀναπνέει βαριά.

Πόσο θλιβερὸ μοῦ φάνηκε κεῖνο τὸ δωμάτιο. μὲ τὴ λάμπα στὸ κομμό, ποὺ εἶχε ἁπλαζούρα μὲ ζωγραφισμένα γατάκια νὰ παίζουν εὔθυμα, νὰ κυνηγιοῦνται, καὶ μὲ τὰ στεφάνια τοῦ γάμου στὸν τοῖχο πάνω ἀπ' τὸ κρεβάτι, ποὺ κοιμώταν τὸ ἄρρωστο παιδί. Εἶχε ὅμως κ ἕναν ἀέρα! Ἂν μποροῦσα θἄκλεινα στόμα, μύτη νὰ μὴν ἀναπνέω διόλου.

Θυμήθηκα ὅλα τὰ γιατροσόφια, ποὔχα ἀκούσει κιἄλλα δικά μου, καὶ θέλησα νἀρχίσω νὰ τοὺς τὰ λέω. Ἀλλὰ κείνη τὴ στιγμὴ μιὰ φωνὴ ὑπόκωφη, παράξενη φωνὴ ἀκούστηκε, ποὺ μὲ πάγωσε.

Τὸ παιδάκι μιλοῦσε καὶ ταραζόταν στὸν ὕπνο του:

—Πώ, πώ, πὼς τρέχουν! πατέρα μου! Κεῖνε καὶ μιὰ γυναίκα μαζί!.. Βάρα πατέρα! βάρα κοὶ μᾶς φτιάνουν! Βάρα!..

Εἶχα παγώσει. Ὁ πατέρας πλησίασε τὸ παιδί του.

—Παιδάκι μου...

Ἡ γυναίκα του τὸν ἐμπόδισε :

—Μή, μή! Μὴν τὸ ξυπνᾶς! τοῦ εἶπε.

Ἔφυγα σὲ λίγο, καπνίζοντας σὰ φουγάρο, τὄνα τσιγάρο πάνω σἐἄλλο. Εἶχα θυμηθεῖ μιὰ συμβουλὴ ἑνὸς φίλου μου.

Μοῦχε πεῖ αὐτὸς νὰ καπνίζω ἄγρια, γιατὶ ὁ καπνὸς διώχνει, σκοτώνει τὰ μικρόβια...

Ἡ φωνὴ τοῦ παιδιοῦ ὅμως δὲν μποροῦσε νὰ φύγει ἀπ' τ' αὐτιά μου :

—Βάρα πατέρα!

Χωρὶς ἄλλο, σκεπτόμουνα, σὲ κάποιο ἁμαξι ἢ στὴ σούστα τους, γιατὶ ἔχανε σούστα καὶ δούλευε στὴν ἀγορά, θἄβλεπε πὼς ἤτανε μὲ τὸν πατέρα του,

καὶ τοὺς κυνηγούσανε, γιαὐτὸ ἔλεγε ἔτσι γιὰ νὰ χτυπήση τἄλογο ἴσως...

*
* *

Οἱ μέρες περνοῦσαν. Ἡ ἀρρώστια χειροτέρευε. Ἄκουγα τρομαχτικὰ πράγματα νὰ διηγοῦνται. Σπίτια εἴχανε μείνει μὲ τὰ κλειδιὰ στὶς πόρτες, οἰκογένειες ὁλόκληρες, μεγάλες, εἴχανε ξαφανιστεῖ.

Ἀπ' τοῦ φίλου μου τοῦ Ἀφάντη δὲν πήγα νὰ ῥωτήσω γιὰ τὸ παιδί του. Μὰ εἶχα βρεῖ καὶ τὸ διαλό μου, γιαὐτὸ ποὔχα κάνει. Ὁ πατέρας μου ποὺ τὄμαθε, ἢ ποὺ τοῦ τὸ εἶπα, εἶχε γίνει ἔξω φρενῶν.

— Μά, βρὲ σύ, βρὲ ἀνόητε, μοῦ εἶπε, δὲν ἔχεις νοῦ κουκούσι. Δὲ βάζεις μὲ τὸ νοῦ σου, πὼς πολλοὶ φοροῦνε προσωπίδες! καὶ σὺ πῆγες μέσα στὴ φωτιά!...

Τὰ γιατρικά του κάθε μέρα τὰ μεταχειριζόμαστε. Ἀλλὰ καὶ στὸ καφενεῖο, ποὺ ἄρχισα νὰ μὴν πηγαίνω συχνά, ὅταν πῆγα, εἶδα πὼς ὅλοι εἴχανε βάλλει σὲ ἐνέργεια αὐτὸ τὸ γιατρικό. Ὅλοι μυρίζανε, ἢ ὅλο τὸ καφενεῖο μύριζε τὴν εὐωδιὰ τοῦ σκόρδου. Ἡ μάνα μου πάλι, τὄχε παρακάνει μὲ τὴς προφυλάξεις. Νὰ μὴ δεῖ κανενὸς νὰ τοῦ τρέξει ἡ μύτη, νὰ τοῦ ἔρθει κάποια ζάλη! Εὐθὺς θὰ τὸν κάθιζε στὸ κρεββάτι καὶ θἄχιζε τὰ διάφορα θερμαντικὰ καὶ ἄλλα φάρμακα τῆς ἐφεύρεσης τοῦ πατέρα μου.

Μιὰ μέρα ὅμως, κιαὐτουνοῦ τοῦ πατέρα μου, τοῦ παρουσιάσηκε μικρὸ συνάχι.

— Ὦ, ὦ! ἔκανε ἡ μάνα μου νὰ πᾶς νὰ ξαπλωθεῖς! γρήγορο!

Μπά, δὲ βαριέσαι! εἶπε αὐτός, ἄμα φάω τὸ βράδυ, κάμποσα κρεμμιδάκια καὶ σκόρδα καὶ πιῶ καὶ δυὸ κρασιά, πάει!

Αὐτὰ ἔλεγε, ἀλλὰ τὴν ἄλλη μέρα τοῦ παρουσιάστηκε κἕνας πόνος!

Ἔγινε τότε, ἀναστάτωση στὸ σπίτι. Κ' αὐτὸς εἶχε φοβηθεῖ. Κιὅσο κιἂν ἤθελε νὰ κάνει τὸ γενναῖο, φαινόταν ὁ φόβος.

Καὶ ἡ μάνα μου τὸν κάθισε στὸ κρεβάτι καὶ τὸν σκέπασε, μετὰ ἀπ' τὶς βεντοῦζες, μὲ τόσες κουβέρτες, ποὺ τὸν ἔκαναν νὰ φωνάξει :

— Πάει, μἔσκασες!..

Ἤθελε καὶ κάτι ἄλλο νὰ τοῦ πεῖ ἡ μάνα μου, ὅταν εἶδε, πῶς δὲν τοῦ ἔπαυε ὁ πόνος,ἀλλὰ δὲν τολμοῦσε. Ἐπιτέλους ὅμως, τοῦ τὄπε :

— Νὰ στείλουμε γιὰ τὸ γιατρό ; νὰ μᾶς δώσει μιὰ ἰδέα!..

Ὁ πατέρας μου στὸ ἄκουσμα αὐτό, τίναξε τὸ πάπλωμα, τίς κουβέρτες, τὰ κλώτσισε, καὶ πετάχτηκε ὄρθιος.

— Στὸ διάολο! Τοὺς δολοφόνους θέλεις νὰ μπάσεις μέσα δῶ! Δὲν ἔχω τίποτα, τίποτα δὲν ἔχω!.. Νευρικὸς θἄνε ὁ πόνος!..

Καὶ ντύθηκε. Ἀδύνατο στάθηκε νὰ πέσει πάλι στὸ κρεβάτι.

Ὁ πόνος ἔτυχε τὸ βράδυ, νὰ περάσει. Δὲν τὸν αἰσθανόταν πιά.

— Δὲ σᾶς τὄλεγα γώ ; νευρικὸς ἤτανε, νευρικὸς! ἔλεγε ὁ πατέρας μου καὶ καμάρωνε. Μωρὲ γώ, ἔπρεπε νὰ γίνω γιατρός, ὄχι γιὰ ἐπισκέψεις! Νὰ καθόμουνα καὶ νὰ δούλευα! Καὶ τότε θὰ βλέπατε ἂν θἄβρισκα τὸ φάρμακο τῆς γρίππης...

*
* *

Μιὰ μέρα οἱ ἐφημερίδες εἴχανε μιὰ εἴδηση σπουδαία. Κάποιος γιατρὸς ξένος εἶχε βρεῖ τὸ φάρμακο τῆς γρίππης...

Εἶμουνα ἔξω ποὺ τὄμαθα. Πολλοὶ γνωστοί μου φοβισμένοι, ἔπαιρναν θάρρος, καὶ κάμποσοι τὸ χρώμα μα τους καὶ τὴν εὐθυμία τους, ποὺ τοὺς εἶχε φύγει. Μερικοὶ εἶχαν ἐφημερίδες στὰ χέρια τους καὶ τὴ διάβαζαν καὶ τὴν ξαναδιάβαζαν τὴν εἴδηση. Πάει πιὰ ἡ ἀρρώστια! Θὰ τηλεγραφοῦσε ὁ γιατρὸς τὸ φάρμακο. Καὶ περίμεναν τὸ τηλεγράφημα σὰν Ἄγγελο σωτηρίας, ποὺ θὰ ὁκορποῦσε, θὰ κυνηγοῦσε τὴν ἀρρώστια!

Ὅταν πήγα στὸ σπίτι εἶδα στὴν αὐλή, σὲ κρέκλο, νὰ κάθουνται ἡ μάνα μου μὲ μιὰ φίλη της, ποὔχε κρυφεῖ ἀπ' τὴν ἡμέρα τῆς ἀρρώστιας.

Ἤταν ἥλιος, ὁ οὐρανὸς καθαρός, αὐτὴν τὴν ἡμέρα, στὴν πλάτη ὅμως τοῦ γέρου Ὑμηττοῦ σύννεφα ξεκουράζοντο...

Πέρα λίγο ὁ πατέρας μου κοντὰ στὴν πόρτα τῆς τραπεζαρίας, διάβαζε ἐφημερίδα.

Γιὰ νἄνε ἔξω κατάλαβα πὼς εἶχαν πάρει θάρρος κιαὐτοὶ ἀπ' τὸ τηλεγράφημα. Καὶ ὅταν θέλησα κάτι νὰ τοὺς πῶ γιὰ τὸ φάρμακο, μοῦ εἶπανε γρήγορα :

—Σωθήκαμε, σωθήκαμε! Τώρα τὸ τηλεγράφημα περιμένουμε!..

Καὶ ξακολούθησαν τὴν ὁμιλία τους.

—Τί λες ; ῥώτησε τὸν πατέρα μου.

—Τί νὰ πῶ! μοῦ ἀπήντησε αὐτός, ξένος, ξένος τὸ βρῆκε! Δικός μας τίποτα! ἐδῶ μόνο αἰσχροκέρδεια, τίποτε ἄλλο!

Κ' ἔσκυψε στὴν ἐφημερίδα του πάλι.

Πῆρα ἕνα σκαμνάκι καὶ κάθισα μόνος πίσω ἀπὸ κάτι λουλούδια ποὔχανε γιγαντωθεῖ ἀπ' τὴν πολλὴ βροχή.

Ἄκουγα τὴ φλυαρία τῶν γυναικῶν, χωρὶς νὰ προσέχω τί λέγανε.

Σὲ λίγο βλέπω τὸν πατέρα μου νὰ σηκώνεται καὶ νὰ διευθύνεται στὴ γυναίκα του καὶ στὴ φίλη της :

—Δὲν ἀκοῦτε δῶ, καὶ τοὺς εἶπε, τί τρομερὰ πράγματα συμβαίνουν! Χιλιάδες ἀξιωματικοὺς καὶ παπάδες ἔχουν σφάξει οἱ Μαξιμαλιστές! κάθε μέρα τουφεκίζουν ἀξιωματικοὺς καὶ παπάδες!

—Τοὺς κακόμοιρους! ἔκανε ἡ γυνα'κα του.

—Τί παθαίνουν! εἶπε ἡ φίλη της.

—Ὁ Νεύας ὁ ποταμός, ξακολούθησε αὐτός, κάθε μέρα παρασύρει ἑκατοντάδες πτωμάτων τουφεκισμένων ἀπ' τοὺς Μαξιμαλιστές!

—Τὰ κρινάκια σου φύτρωσαν ; ῥώτησε ἡ μάνα μου τὴ φίλη της.

Ἄ, ὄχι, ἀκόμα, ἀλλά...Ὁ πατέρας μου τὶς κοίταξε κ' ἔφυγε κουνῶντας τὸ κεφάλι.

*
* *

Ἀλλὰ τὸ φάρμακο κεῖνο ἀπεδείχτηκε τίποτα, καὶ πάλι τὸν κόσμο ἄρχισε νὰ τὸν δέρνει ὁ φόβος. Καὶ ἡ ἀρρώστια ἔκοβε, ξακολουθοῦσε τὴ δουλειά της, Υέριζε...

—Πάνε, πάνε, ξώφλησαν ὅλοι! Εἴχανε λίγο μυαλό. τοὺς τὸ πῆρε ὁ πόλεμος κἔμειναν κολοκύθες, νεροκολοκύθες μὲ ψηλὸ καπέλο! ἔλεγε ὁ πατέρας μου.

Κύστερα :

—Στὰ φάρμακά μας τὰ πρωτόγονα! Δὲν πάνε στὸ διάολο ὅλοι!..

*
* *

—Μιὰ βραδυὰ ἤρθε ὁ Βίλτας καὶ μὲ πῆρε ἐνῷ δὲν εἶχα σκοπὸ νὰ βγῶ.

Ὁ οὐρανὸς εἶχε ἀνοίξει λίγο, σύννεφα μαῦρα ἐδῶ καὶ κεῖ μόνο. Πίσω ἀπ' τὸ βουνὸ ὅμως, μιὰ λάμψη φώτιζε κάθε τόσο τὴ μαυρίλα, ἔδειχνε τὰ σκοτεινὰ σύννεφα. Καὶ φώτιζε τρέμοντας σὰ νἄταν κάποιο γιγάντιο ἔντομο μὲ φωτεινὲς φτεροῦγες, ποὺ πάλευε νὰ ξεκολήσει πίσω ἀπ' τὸ βουνό, ποὺ ἤτανε ὀχιμένο.

Καὶ σιωπὴ βαθειὰ παντοῦ. Ὁ ἄνεμος εἶχε κοπῆ. Ἀλλὰ σταγῶνες πάλι ἀρχίσανε νὰ πέφτουν, καθὼς πηγαίναμε, νὰ νἀντίζουν τὴ σκαμμένη ἀπ' τὸ νερὸ γῆ...

Καθὼς περνούσαμε ἀπὸ μιὰ σειρὰ μαγαζιῶν, ὁ Βίλτας θέλησε κἄτι νἀγοράσῃ καὶ πλησιάσαμε σἔνα ἀπ' αὐτά.

Σταθήκαμε στὴν πόρτα ὅπου ἀπ' ἔξω βρισκόταν ἕνας πάγκος γεμᾶτος χορταρικά, πορτοκάλια, κιἄλλα. Τὸ μαγαζὶ ὅμως, ἤτανε μπακάλικο.

Ὁ Βίλτας πῆρε ὅτι ζήτησε. Ἀλλὰ καθὼς πλήρωνε, ἤρθε τὸ παιδὶ τοῦ μπακάλη καὶ μοῦ εἶπε, πῶς κάποιος μᾶς ἔψαχνε μέσα.

Κοίταξα τότε κεῖδα στὸ βάθος τοῦ μαγαζιοῦ, ἀντικρὺ στὴν πόρτα, νὰ κάθεται ὁ Ἀφάντης.

— Ὁ Ἀφάντης εἶνε μέσα... εἶπα στὸ Βίλτα καὶ μπῆκα στὸ μαγαζί.

— —Τί γίνεσαι ; ῥώτησα τὸν Ἀφάντη.

— Τί νὰ γίνω, τί νὰ γίνω! ἔκανε αὐτός, δὲν τὄμαθες Πάει ὁ Ἀριστειδάκης μου!

Τότε παρατήρησα καὶ πένθος νἄχει στὸ μανίκι του.

Αὐτὸς ξακολουθοῦσε νὰ λέει.

— Πάει, πάει τὸ παιδί μου, τὄχασα! Δώδεκα μέρες παιδευόταν δώδεκα! σωστὲς δώδεκα! Καὶ δὲ μπόρεσα νὰ τὸ σώσω, δὲν μπόρεσα! Ἄ, οἱ γιατροί! αὐτοὶ μοῦ τὸ πήρουν στὸ λαιμό τους, αὐτοί...

Τὸ παιδὶ ἔφερε κρασὶ καὶ ποτήρια. Ἔβαλε μόνος του καὶ στὰ τρία, καὶ πῆρε τὸ δικό του καὶ τὸ ἤπιε.

Εἶδα τὸ πανταλόνι του ἀπ' τὸ γόνατο καὶ κάτω νἄνε ὅλο χώματα ὑγρά...

Ζήτησε κιἄλλο κρασί.

Κατάλαβα πὼς ζητοῦσε νὰ πνίξῃ τὴ λύπη μὲ τὸ κρασί, καὶ τὸν λυπήθηκα πιὸ πολύ.

— Εἶχα πάει καὶ τἄναψα ἕνα καντῖλι στὸ μνήμα του! Ἀχ παιδί μου, Ἀριστείδη μου!...

Γιαὐτό, σκέφτηκα, ἔχει τὸ πανταλόνι του ὅλο χώματα! Θὰ τὸ λέρωσε, ποὺ γονάτισε, κἔπειτα θὰ τοῦ ἐρχόταν κακὸ νὰ βγάλει, ἢ νὰ τινάξει τὲ χώμα αὐτὸ ἀπὸ πάνω του, ποὺ ἤταν ἀπ' τὸ χῶμα, ποὺ σκέπαζε τὸ παιδί του!

Ὁ Ἀφάντης ἄρχισε νὰ λέει γιὰ τὸ παιδί του, νὰ διηγῆται, πὼς τοῦ φερόνταν πρὶν ἀρρωστήσει, ποὺ τὄχε πάρει μὲ τὴ σούστα ἔξω, σὲ μιὰ ἐξοχή, τὶς ἐρωτήσεις του...

—Ἄχ, καὶ τὄδα κοὶ στὸν ὕπνο μου! εἶπε, ἀφοῦ ἀνάφερε ὅλα αὐτά. Εἶχα πλαγιάσει ἕνα μεσημέρι,καὶ βλέπω στὸν ὕπνο μου, πὼς πῆρα τὸ πριόνι κἔκοψα τὸ χέρι του ἀπ' τὴν παλάμη πάνω! πέρα καὶ πέρα! Κ' ἔπεσε τὸ χέρι μου κάτω, στὸ πάτωμα.

Τί νὰ τοῦ πῶ, τί νὰ τοῦ πῶ ἐγώ ; Ἀλλ' ἐν

Ἀπὸ τὴν βυζαντινὴν τέχνην

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΕΙΚΟΝΕΣ ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑ

ΠΑΡΙΣΤΩΣΑΙ ΤΗΝ ΘΕΟΤΟΚΟΝ

Μεταξὺ τῶν σπουδαιοτέρων ἱστορικῶν εἰκόνων ἐν Ἑπτανήσῳ (¹), αἵτινες κυρίως παριστῶσι τὴν Θεοτόκον, καὶ τῶν ὁποίων αἱ ὀνομαστότεραι εἶναι αἱ ἐν Ζακύνθῳ τῆς Κυρίας τῆς Λαουρέντιανας, τῆς Κυρίας τῆς Χρυσοπηγῆς, τῆς Ἀναφωνητρίας τῆς Σκοπιωτίσσης καὶ τῆς Ἐπισκοπιανῆς, καὶ ἡ ἐν Κερκύρᾳ τῆς Κασσωπήτρας (²) τάσσονται καὶ αἱ ἐν Κεφαλληνίᾳ Παναγίαι τοῦ Γεράκη, καὶ τῶν Ἁγ. Ἀναργύρων τῶν Πιτζαμάνων.

Καὶ περὶ μὲν τῶν ἐκτὸς τῆς Κεφαλληνίας ἰκανὰ ἔχουσι γραφῆ, καὶ πλεῖστα γινώσκονται, ἐκτὸς τῶν θαυματουργῶν διηγήσεων, καὶ τῶν ὑμνογραφιῶν τῶν εἰς αὐτὰς ἀναφερομένων.

Ἐν Ζακύνθῳ μάλιστα δημόσιαι πανηγύρεις χάριν αὐτῶν τελοῦνται καὶ λιτανεῖαι, καὶ ἴδιαι θαυματουργοὶ χάριν τοῦ τόπου ἀποδίδονται ἰδιότητες, κατά τε τῆς χολέρας, τῆς ἀνομβρίας καὶ ἄλλων, καὶ τέλος πολλὴ προσκύνησις καὶ τιμή.

Ἐν Κεφαλληνίᾳ ὅμως αἱ εἰκόνες αὗται εἶναι μᾶλλον ἀφανεῖς ἀποτελοῦσαι οἰκογενειακὸν προσκύνημα, καὶ τῶν ὀλίγων, ὅσοι ἐν τοῖς δυσὶ τούτοις ναοῖς συχνάζουσιν. Ἐκτὸς δ' αὐτῶν ὑπάρχουσι καὶ ἡ καλλίστη εἰκὼν τῆς Κυρίας τῆς Φανερωμένης ἐν Ἁγ. Γερασίμῳ, καὶ ἑτέρα ἐν τῇ τῶν δυτικῶν ἐκκλησίᾳ μετενεχθεῖσα καὶ αὕτη ἔξωθεν, καθὼς ἐπίσης καὶ ἡ ἐπὶ θρόνου τῶν Σισίων μεταφερομένη καθ' ἕκαστον ἔτος εἰς τὸν ἀρχαῖον καὶ λαμπρὸν ναὸν τῆς Εὐαγγελιστρίας τοῦ Κάστρου, τὴν ἀρχαίαν δηλαδὴ Μητρόπολιν τοῦ προαστείου τοῦ Φρουρίου τοῦ Ἁγ. Γεωργίου ἐν Κεφαλληνίᾳ λιτανευομένη ἀπὸ τῆς 5ωρον ἀπεχούσης παλαιᾶς μονῆς τῶν Σισίων πρὸς τὸ Κάστρον καὶ τἀνάπαλιν μετὰ 10ημερον ἐν τῷ ναῷ διαμονήν. Ἀλλὰ πᾶσαι αὗται δὲν μετέχουσι τοῦ πανδήμου καὶ τοῦ πανηγυρικοῦ, ὡς ἐν Ζακύνθῳ.

Ἐκλέγοντες δὲ μόνον τὰς δύο, τοῦτο ποιοῦμεν τὸ μὲν διότι παρουσιάζουσι παράδοσίν τινα, τὸ δὲ διότι ὑπερέχουσι ***τεχνικῶς*** τῶν ἄλλων παρέχουσαι εἰς ἡμᾶς στοιχεῖά τινα ἱκανῶς χρήσιμα πρὸς ***τεχνικὰς*** πληροφορίας, καὶ τὸ σπουδαιότερον, διότι ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν ζυθμισθεῖσαν τέχνην τῶν τόπων ἐξ ὧν λέγεται, ὅτι ἐκομίσθησαν. Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην δύναται νὰ ταχθῇ καὶ ἡ μεγαλυτέρα πασῶν ἡ τῆς ***Φανερωμένης*** (³), ἡ ὁποία ἀποτελεῖ κάλλιστον ***κρητικὸν*** δεῖγμα τῆς προϋμοτάτης ἐποχῆς τῶν ἐν Κρήτῃ ζωγράφων φορητῶν εἰκόνων.

Ἀλλὰ σπουδάσωμεν ἤδη τὰς δύο ταύτας εἰκόνας. Καὶ πρώτην ἀναφέρομεν τὴν Παναγίαν τοῦ Γεράκη.

Αὕτη ἀπόκειται εἰς τὸν ναὸν τῆς ὁμωνύμου οἰκογενείας ἐν Ἀργοστολίῳ ἐν θρόνῳ χρυσῷ εἰς τὸ μέσον τοῦ ναοῦ.

Ταύτην πλέων παρὰ τὴν Κρήτην εὕρεν ἐν τῇ θαλάσσῃ—οὕτω λέγει ἡ παράδοσις—ὁ περίφημος ἐκεῖνος Ἕλλην Κωνσταντῖνος Γεράκης (⁴), ὁ πράγματι ἀντιβασιλεὺς τοῦ Σιάμμ, καὶ μετεκόμισεν ταύτην εἰς Κέρκυραν. Ἐκεῖθεν ἔπεμψε εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα μετὰ χρημάτων χάριν τῆς ὁποίας ἀνῳκοδομήθη ὁ καὶ ὑπάρχων ναὸς ἀνακαινισθεὶς κατὰ τὸν σαρελθόντα αἰῶνα. Οὗτος δ' ὁ ναὸς φέρεται ὡς ὁ πρῶτος ἐν Ἀργοστολίῳ ἀνεγερθείς. Καὶ πράγματι παρὰ τὴν ἐπελθοῦσαν ἐκ τῶν σεισμῶν ἀνακαίνισιν ὁ ναὸς σῶζει δειγματα τῆς παλαιότητος αὐτοῦ.

Δὲν γνωρίζω βέβαια ἐὰν ἡ παράδοσις εἶναι ἀληθής, καὶ ἐὰν τῇ ἀληθείᾳ ἡ εἰκὼν ἀνεσύρθη ἐκ τῆς θαλάσσης. Φαίνεται ὅμως πιθανότατον, ὅτι ὁ λιμηρὸς ἐκεῖνος θαλασσοπόρος μετήνεγκεν ἐκ τῆς Κρήτης τὴν εἰκόνα ταύτην εἰς τὴν πατρίδα αὐτοῦ. Ὅτι δ' ἡ εἰκὼν εἶναι παλαιᾶς Κρητικῆς τέχνης τοῦτο εἶναι ἀναμφισβήτητον, διότι καὶ ὁμοιάζει πρὸς τὴν πολλοχῶς ἄλλοθεν γνωστοτάτην Κρητικὴν τέχνην, καὶ χαρακτηρίζει αὐτὴν. Εἶναι δὲ τὴν μορφὴν γλυκυτάτη, καὶ ἐνθυμίζει τὴν παλαιὰν Ἀθηναϊκὴν εἰκόνα τῆς «*Τσουρᾶς*» (Κυρίας) τὸ κειμήλιον τῶν παλαιῶν Ἀθηναίων, τὴν μετενεχθεῖσαν ἐκ Κρήτης καὶ ἀποκειμένην ἐν τῷ Βυζαντινῷ τῶν Ἁγ. Ἀποστόλων ναῷ. Ἀλλ' ἡ εἰκὼν αὕτη τοῦ Γεράκη ἐκτὸς τοῦ γνησίου κρητικοῦ τύπου, ἐκτὸς τῆς ὡραιότητος, τοῦ θερμοῦ χρώματος, καὶ τῶν χρυσῶν παρυφῶν λεπτοτάτης διακοσμητικῆς διὰ χρυσοκονδυλιᾶς τέχνης παρουσιάζει τοῦτο τὸ σπάνιον, ὅτι τὸν Ἰησοῦν παριστᾶ οὐχὶ εὐλογοῦντα, ἢ στρέφοντα πρὸς τοῦ πάθους τὰ σύμβολα (ἀμόλυντος) ἀλλὰ τρεφόμενον ἐκ τοῦ μαστοῦ τῆς Θεοτόκου ὄρθιον καὶ μετὰ ψυσικῆς προσοχῆς. Ἡ ἀντίληψις αὕτη τοῦ *πραγματισμοῦ* τοῦ ἀλλιτέχνου εἰς τόσον πρώϊμον ἐποχὴν εἶναι ἀξία πολλῆς ἐκτιμήσεως, καὶ διὰ τὸν τύπον, καὶ πρὸπάντων διὰ τὴν ὡραίαν ἀπόδοσιν.(¹)

Ἡ ἑτέρα τῶν εἰκόνων εἶναι ἡ τῆς οἰκογενείας Πιτζαμάνων ἀξία λόγου διὰ τὴν ἔκφρασιν καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς παλαιοτέρας ἐν Πελοποννήσῳ τέχνης ἡ ὁποία εἶναι ἁπλουστέρα καὶ μᾶλλον *ἐντυπωτικὴ* (ἐμπρισιονιστικὴ) ἀνήκουσα εἰς τὸν κύκλον τῆς παλαιοτέρου παραδεδεγμένης Βυζαντινῆς τέχνης, ἤγετὸν χαρακτῆρα πιστότερον διεφύλαξαν ἐνθτῆ κυρίως Ἑλλάδι.

Περὶ τῆς εἰκόνος ταύτης ὑπάρχει ἡ παλαιὰ ἐβλαβὴς παράδοσις ἡ διδομένη εἰς πλλὰς ἐν Ἑλλάδι εἰκόνας, ὅτι εἶναι ἔργον τοῦ ἀποστόλου Λουκᾶ. Εἶναι καὶ τούτῳ, ὡς ἔγραφον ἄλλοτε τεκμήριον τῆς πίστεως τῶν ἐν δουλείᾳ προγόνων ἡμῶν οἳ ὁποῖοι διήπλωσαν τὴν παλαιοτάτην περὶ τοῦ Λουκᾶ φήμην.' Ἐν τινι δὲ χειρογράφῳ οἰκογενειακῇ ἱστορικῇ ἀφηγήσει (²) τῶν κατὰ τὸν ἔνδοξον οἶκον τῶν Πιτζαμάνων (³) ὁ ὁποῖος οὐ μόνον ἔνδοξος καὶ πεφημισμένος ἀνέδειξε πολεμιστὰς καὶ ὄρχοντας, (⁴) ἀλλὰ καὶ ἱερεῖς καὶ εἰκονογράφους πλείστους ἐν οἷς ὁ Κωνσταντίνος ἱερεὺς καὶ εἰκονογράφος καὶ ὁ Βικέντιος ἱερεὺς καὶ εἰκονογράφος ὁ πατὴρ τοῦ ὀνομαστοῦ γενομένου ζωγράφου Γερασίμου, (⁵) ὑπάρχει τὸ ἱστορικὸν τῆς εἰκόνος ταύτης τὸ ὁποῖον ὡς ὅλον τὸ χειρόγραφον εἶναι καὶ τοῦτο ἀξιόπιστον ἔσον ἀφορᾷ τὴν μεταφορὰν τῆς εἰκόνος.

Ὁ ἱερεὺς Κωνσταντῖνος ἔχων ἄρρεν τέκνον κινδυνεῦον ν' ἀποθάνῃ ἐκ σπασμῶν καὶ ἀκούων ἐν τινι παροξυσμῷ τοῦ παιδίου τὸ ὄνομα «Ἀνάργυρος» ὑπ' αὐτοῦ προφερόμενον ἐδέήθη τῶν ἁγ. Ἀναργύρων τάξας ὡχναὸν ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν τὸν τότε κτιζόμενον αὐτοῦ οἰκίσκον. Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὑπάρχει ἡ εἰκὼν τῆς Θεοτόκου περὶ ἧς ἡ γραφὴ παρέδωκε τὸ ἑξῆς.

«Μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Πελοποννήσου ἡ σύζυγος ἑνὸς τῶν ἐν Πελοποννήσῳ τιμαριούχων Πιτζαμάνων ὅστις ἀπωλέσθη εἰς τὸν κατὰ τὼν Ὀθωμανῶν πόλεμον ὀνομαζομένη Κυρία Βαρβάρα, θυγάτηρ ἑνὸς τῶν ἐν Βενετίᾳ 10 συμβούλων διεσώθη ἐ'ς τοὺς ἐν Κεφαλληνίᾳ συγγενεῖς τοῦ συζύγου φέρουσα μόνον μεθ' ἑαυτῆς τινὰς Ἁγ. Εἰκόνας ὧν λίαν εὐλαβεῖτο κατ' ἐξοχὴν δὲ τὴν τῆς Υ. Θ. καθ' ὃ ζωγραφηθεῖσαν, ὡς εἶχε, κατὰ παράδοσιν ὑπὸ τοῦ ἀποστόλου Λουκᾶ... Ταύτην δ' ἀνέθηκε εἰς τὸν προμνησθέντα Ναὸν καὶ μέχρι τοῦ νῦν σώζεται».

Ἡ εἰκὼν αὕτη μεγέθους μετρίου 60·80 ἑκ. περίπου ἀριστεροστροφος Βρεφοκρατοῦσα καθαρισθεῖσα τῷ 1852 φαίνεται ὅτι ἀπέβαλε ἴχνη τινὰ τῶν *λομποσμάτων*. Διασώζει ὅμως τοὺς γενικοὺς τῆς τέχνης χαρακτῆρας, οἱ ὁποῖοι εἶναι αὐστηροὶ Βυζαντινοί, καὶ μᾶλλον ἀρχαϊκοί. Ὡς ἔχει δὲ φαίνεται ἐργον προϊμοτάτης ἐποχῆς τῶν ἀρχῶν τοῦ ΙΣΤ αἰῶνος. Εἰς ταύτας τὰς εἰκόνας δέον νὰ καταλέξωμεν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ ἁγ. Γερασίμου τοῦ Νοταρᾶ τοῦ πολιούχου νῦν Κεφαλληνίας μετενεχθεῖσαν τότε ἐξ Ἱεροσολύμων, τὴν ἀποκειμένην ἐν τῇ μονῇ τῶν Ὁμαλῶν, ἔνθα καὶ τὸν ἱερὸν σκήνωμα τοῦ Ἁγίου. Ἀλλὰ περὶ ταύτης ἄλλοτε ἐκτενέστερον. Περαιοῦντες δὲ τὸ μικρὸν τοῦτο σημείωμα, ὀφείλομεν νὰ ὑπομνήσωμεν πάλιν ὅτι ἢ κἀν' ἐξοχὴν ἀγαπωμένη εἰκὼν παρὰ τοῖς πιστοῖς ἀπέβη ἡ τῆς Θεομήτορος, ἧς ἄπειρα δείγματα πανταχοῦ σώζονται ὡς θαυματουργὰ νομιζόμενα. Κατὰ δὲ τοὺς πολυωνύμους πολέμους καὶ τὰς μυρίας ἐκδιώξεις, ἃς ὑφ'ἑαυτὸ εἶδε δύσμοιρον Ἕλληνες κατὰ τὸν δουλικὸν καιρὸν ἀναχωροῦντες καὶ μετοικίζοντες ἔσπευσμένος μόνον τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου πρώτην μεθ' ἑαυτῶν ἐλάμβανον. Ἐντεῦθεν καὶ αἱ ἱστορίαι τῶν ἔξωθεν φερομένων εἰκόνων τῆς Θεομήτορος. Μόνον ἐν Ζακύνθῳ θὰ ἠδύνατο ν' ἀπαριθμήσῃ τις πλῆθος τιμίων εἰκόνων τῆς Θεοτόκου, ἀπὸ Κρήτης καὶ ἀλλαχόθεν μετενεχθεισῶν. Τὸ δ' ἐν Βενετίᾳ τυποῦν κατὰ τὸ 1761 βιβλίον ἀναφέρει πλῆθος τοιούτων εἰκόνων τῆς Θεομήτορος ἐν ὅλῃ τῇ Βενετικῇ ἐπικρατείᾳ. (⁶)

Ν. Δ. ΚΑΛΟΓΕΡΟΠΟΥΛΟΣ

(¹) Βλ. «Ἱστορικαὶ πληροφορίαι περὶ τῶν ἐμφανίσεων καὶ ὧν ἐπισήμων εἰκόνων τῆς Παναγ. Παρθ. Μορίας ἐν τῇ πόλει καὶ τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Ἑνετίας ἐξαχθείσας ἐξ ἐγγράφων, μεταφράσεων καὶ ἀρχαίων βιβλίων ἐν αἷς αἱ εἰκόνες τιμῶνται. Ἐν Ἑνετίᾳ τύπος Ἀντ. Τζάτια 1761 (ἰταλιστί.) Ἐπίσης Δέ-Βιάζη Ν. Φῶς Ζακύνθου ἀριθ. 89-92, καὶ Δ. Χλώη ἐν Ἐκκλ. Ἀληθείᾳ 1903 ἀρ. 20—21, τοῦ αὐτοῦ αἱ ἐν Ζακύνθῳ Μοναὶ 1900. (ἐν τέλει) Ν. Καλογεροπούλου Κρητικὴ Τέχνη «Ν. Αἰών». Ἔτος Α'. Τεύχ. 16κ. ἑξ.

(2) Βλ. Μιχαὴλ Β. Λάνδου. Ἡ Κοσσσπήτησα. Ἱστορικαὶ σημειώσεις περὶ τοῦ ἐν Κυσσσῶπι ἱεροῦ ναοῦ τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς Κασσωπαίας μετὰ τοῦ τελεσθέντος ὑπ' αὐτῆς θαύματος κατὰ τὴν 8 Μαΐου 1530 ἐν Κερκύρᾳ 1896.

(3) Αὕτη ἐκαὶ ὁλόσωμος εἰκὼν τῆς Παναγίας ἐπονομαζομένη ἡ Πορταΐτισσα χαρακτηριστικῇ διὰ τὸν ὄγκον καὶ τὴν ἐκδήλωσιν τῆς σοβαρᾶς ἀρχοῖζούσης τέχνης. Φέρει δὲ σημεῖά τινα ἀμοιότητος πρὸς τὴν Ἐπισκοπιανὴν τὴν παλαιοτάτην Κρητικὴν εἰκόνα τῆς Ζακύνθου.

(4) Πρβλ Βιογραφίας τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν τῆς νήσου Κεφαλληνίας ὑπὸ Ἀνθίμου Μαζοράκη. Βενετία. Τυπογρ. Φοίνικος 1843. Φάκελλος Ε'. σελ. 407—462. Ἐπίσης καὶ Ἰσν ρ αν τῆς νήσου Κεφαλληνίας ὑπὸ Ἰωάννου Π. Λοβέρδου Κωστῆ, κατὰ μετάφρασιν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ ὑπὸ Γερασίμου Α. Λοβέρδου Κωστῆ Κεφαλληνία 1888, σελ. 150 Οὗτος ἀπὸ νεαρᾶς ἡλικίας καταταγεὶς εἰς τὸ Ἀγγλικὸν Ναυτικὸν διὰ τῆς εὐλομλιᾶς καὶ ἀγχινοίας προήχθη εἰς τὰ ἀνώτατα ἀξιώματα. Εἶτα καταλιπὼν τον στόλον χάριν ἐμπορίου εἰσῆλθεν εἰς τινα Ἑταιρείαν τῶν Ἰνδιῶν πλανηθεὶς ἐπὶ πολύ, ναυαγήσας καὶ ταλαιπωρηθείς. Περιελθὼν τὴν Κίναν καὶ Ἰαπωνίαν κατέμαθε τὰς γλῶσσας, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῶν βαρβάρων ἐκείνων λαῶν. Ἀποκτήσας δὲ πάλιν χρήματα καὶ πλοῖον μέγα, ἐπλήρωσεν αὐτὸ πραγμάτων διὰ τὴν Ἀγγλίαν. Καθ' ὁδὸν παρὰ τὸ Μαλαβᾶρ (Malabar) ἀκρωτήριον ναυαγήσας ἀπώλεσε πᾶν ὅ,τι εἶχε ἐκ νέου ἀποκτήσει. Ἐκεῖ ἐγνώρισε κατὰ τύχην πρέσβυν τινα τοῦ βασιλείου τοῦ Σιάμ, ὁ ὁποῖος εἶχε ναυαγήσει κατὰ τὸν ἴδιον τόπον. Ὁ Γεράκης κάτοχος ὢν καὶ τῆς ἰαμικῆς γλώσσης κατέπληξε τὸν Σιαμίτην πρέσβυν, ὁ ὁποῖος παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν πολύγλωσσον Κεφαλλῆνα συστήσας αὐτὸν θερμῶς τῇ Κυβερνήσει, καὶ τῷ Μονάρχῃ Μετ' ὀλίγον δὲ χρόνον ὁ Γεράκης ἀποθανόντος τινος ἐκ τῶν πρώτων κατέλαβε σπουδαῖον ἀξίωμα καὶ προήχθη εἰς βαθμὸν Πρωθυπουργοῦ. Τόση δὲ ἦν ἡ ἰσχὺς αὐτοῦ παρὰ τῷ Βασιλεῖ Θαοῦ-Ναρμία (Thaou-Narmia), ὥστε πράγματι αὐτὸς ἐβασίλευεν ἀντ' αὐτοῦ. Φύσει δὲ φιλόθρησκος, εὐλαβῆς καὶ ἐκπολιτιστικὸς ὢν ὁ Γεράκης, ἠθέλησε νὰ εἰσαγάγῃ τὸν Εὐρωπαϊκὸν πολιτισμόν, καὶ τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν. Οὕτω πέμψας πρέσβεις πρὸς Λουδοβῖκον ΙΔ' συνῆψε μετ' αὐτοῦ τὴν 10 Δεκεμβρίου 1685 συνθήκην ἐκ πέντε ἄρθρων δι' ἧς ἠτεῖτο τὴν ἔνοπ'ον προστασίαν τῆς Γαλλίας καὶ τὴν ἀποστολὴν ἱεραποστόλων. Δυστυχῶς ὅμως τὸ ἀρξάμενον καὶ κατὰ πολὺ συντελεσθὲν ἔργον τοῦ μεγαλοψυοῦς Ἕλληνος ἀνέτρεψε συνωμοσία χάριν τοῦ Θρόνου ἐξυφανθεῖσα ὑπὸ τοῦ Μανδαρίνου Πετράκα, τὴν ὁποίαν ὑπεβοήθησεν ἡ ἀβουλία τοῦ ὑπήκοντος βασιλέως, καὶ ἡ δειλία τοῦ Γάλλου στρατηγοῦ Δὲ Φἀοῦ ἐν Β γόλφ. Ἀποτέλεσμα τῆς συνωμοσίας ἦν ὁ ἠρωϊκὸς θάνατος τοῦ Ἕλληνος τούτου, καὶ ὁ βασανισμὸς τῆς ὡραίας συζύγου του. Τοῦτον βλιογράφηαν πολλοὶ Γάλλοι καὶ Ἰταλοὶ μετονομάσαντες αὐτὸν εἰς Contango Falcon ἢ Falcone. Σημειωτέον δὲ ὅτι δὲν εἶνε ὁ πρώτος ἐκ τῶν Κεφαλλήνων ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε τόσον τολμηρός. Ἑκατονταετηρίδας πρὸ αὐτοῦ ἄλλοι Κεφαλλῆνες ὑπῆρξαν ὁμοίως μυθιστορικοὶ ὡς ὁ περίφημος Μαρκόπουλος περιηγηθεὶς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας, τὴν Σινικὴν Αὐτοκρατορίαν καὶ τὴν Βεγγάζην, ὃν οἱ Βενετοὶ θεωροῦσι συμπολίτην αὐτῶν ὑπὸ τὸ ὄνομα Μάρκος Πόλος (πρ. Βλ. Λαρβέρδου Ἱστορ. Κεφαλληνίας σελ. 96 καὶ 119). Ὡς Μάρκον Πόλον, κατὰ τὸν μεταφραστὴν τοῦ Λοβέρδου, τῷ 1370 παρέλαβον αὐτὸν οἱ ἀδελφοί του Νικόλαος καὶ Ματθέος 17ῃ ὄντα ἐπιχειροῦντες τὸ δεύτερον αὐτῶν ταξειδιον ἀνὰ τὴν ἄπω Ἀνατολήν. Οὗτος δ' ἐπέστρεψεν εἰς Βενετίαν τῷ 1295 μέσῳ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Εὐβοίας. Ἐκτὸς δ' αὐτοῦ περιφημῆς κατέστη καὶ τρίτος Κεφαλὴν ὁ Ἀπόστολος Βαλεριάνος, ὁ ἐπονομασθεὶς Ἰωάννης Φωκᾶς κατὰ τὴν ΙΣΤ αἰῶνα (1592—1602) ὁ κατοηθώσας ν' ἀνακαλύψῃ μέγαν πλοῦτον πόρων ἑνοῦντα τοὺς ὠκεανοὺς τῆς Ἀμερικῆς, καὶ νὰ καταλάβῃ ἐξέχουσαν θέσιν μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν τῶν θαλασσῶν ἀνακαλύψεων, ὑπερ πάντως ὅμως ἐξέχει ὁ Κωνσταντῖνος Γεράκης, ὁ ἀνεροπολήσας χριστιανικὴν Ἀνατολήν. (Βλ. καὶ Τσιτσελῆς ὑπὸ λέξιν. Κεφαλλ. Σύμμικτα σελ. 73.==)

(1) Σημειωτέον ὅτι ὁ τύπος οὗτος τῆς μορφῆς τῆς ΘΚ ἐκίνησε τὴν προσοχὴν παλαιοτέρων, ὡς φαίνεται Βυζαντινῶν εἰκονογράφων, διότι παρατηρεῖται ἐν Κεφαλληνίᾳ σταθερός τις τύπος Θεοτόκου δημιουργηθεὶς κατὰ τὸν ΙΗ' ἀρχόμενον αἰῶνα φέρων τοὺς χαρακτῆρας τῆς Γεραικείου εἰκόνος. Μεταξὺ ἄλλων πραβλ. καὶ εἰκόνα τῆς ΘΚ ἐν Εὐαγελιστρίᾳ τοῦ Κάστρου (δεξιὸς τοῖχος κάτω γυναικωνίτου) φέρουσαν τὸν αὐτὸν τύπον καὶ ποιηθεῖσαν τῷ ΨΔΑ (1701) δήσει περιφήμου Οἰκογ. Ἀγγίνων.

(²) Πρβλ. Ν. Δ. Καλογεροπούλου ἐν «Πολιτείᾳ Ἀθηνῶν» Νεο-Βυζαντινῆς Τέχνης κλπ., Ἀρ. 83 κ.ἑξ. καὶ «Ἀστραπῆ» Εἰκόνες τῆς Θεομήτορος. Ἔβρ. 1919.

(³) Ἱστορικαὶ νύξεις περὶ τῆς Οἰκογενείας Πιτζᾶ μάνων 1860 (ἐν χειρολράφῳ παρὰ τῇ οἰκογενείᾳ.

(⁴) Πρβλ. Τσιτσιλῆς Κεφαλληνιακὰ Σύμμικτα Τομ. Ας 538 κ. ἑξ. (Σημειωτέον ὅτι ὁ Τσ. μετεχειρίσθη τὸ χειρόγραφον τοῦτο ὡς καὶ ὁ Α. Μηλιαράκης ὁ γράψας περὶ τοῦ περιφήμου ζωγράφου Γερασ. Πιτζαμάνου ἐν περιοδικῷ Ἑστίᾳ Τομ. ΚΔ. τοῦ ἔτους 1888 σ. 473 κεξ. Περὶ τοῦ ζωγράφου δὲ τούτου ἔγραψαν καὶ ὁ Γ. Μαυρογιάννης, καὶ ὁ Ἀνθ. Μαζοράκης, καὶ ὁ Πιτιατῶρος, καὶ ὁ Π. Χιώτης καὶ ἄλλοι (Βλ. κατωτέρω'.

(⁵) Π. Χιώτου Τ. Α' σελ. 122, 200, 412 περὶ Μιχαὴλ Δομινίκου, Ἰακώβου κλπ.

(⁶) περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ζωγυράφου Γερασίμου ἐκτὸς τῶν ὑπὸ Μηλιαράκη καὶ Τσιτσέλη γραφέντων Βλ. καὶ Π. Χιώτου Τομ. Β σελ. 335. Γερ. Μαυρογιάννη ἐν ἡμερολογίῳ «Ἀσωπίου 1890 ὑπὸ τίτλον ἡ Τέχνη ἐν Κρήτη καὶ Ἑπτανήσῳ σελ. 292, καὶ ἐν Ἑφημ. «Ἀστυ» τῆς 11 Ἀπριλίου 1896. Πρὸς τούτοις Gazz. ta degli St. Uniti 820 14 20Φεβρ. καὶ Gazzetta oficiale 1819 31 Μαρτίου.

(⁶) Dei più cebebri imagini ἐν Βενετίᾳ 1761.

HENRIK IBSENS

ΣΤΗΡΙΓΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ 4

Μετάφρασις Σ. Μαρκέλλου

Ἡ σκηνοθεσία τῆς πρώτης πράξεως

(Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου) = ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

ΙΩΑΝΝΗΣ. — Ἐγὼ ὅμως δὲν τοὺς γνωρίζω αὐτοὺς τοὺς πολλούς, γνωρίζω ὅμως ὅτι κινδυνεύει ἡ εὐτυχία μου.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Κινδυνεύει ὅμως ἐπίσης ἡ εὐημερία τῆς πατρίδος σου. Ἂν γίνουν ἐδῶ γνωστὰ πράγματα. τὰ ὁποῖα σκιάζουν τὸ παρελθόν μου, θὰ ἐνωθοῦν ὅλοι οἱ ἀντίπαλοί μου γιὰ νὰ μοῦ ἐπιτεθοῦν. Θὰ μὲ καταστρέψουν. Μίαν νεανικὴν ἀνησυσίαν, ἡ κοινωνία μας δὲν τὴν λησμονεῖ, οὔτε τὴν συγχωρεῖ. Θὰ ἐρευνήσουν ὅλην τὴν ἀπὸ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ζωήν μου, θ' ἀνακαλύψουν καὶ θ' ἀνασύρουν χίλια μικροεπεισόδια, θὰ τὰ ἐξετάσουν καὶ θὰ τὰ σχολιάσουν ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν τῶν ἀποκαλύψεων ποῦ θὰ κάνετε καὶ ἐπὶ τέλους θὰ ζητήσουν νὰ μὲ ἐξοντώσουν μὲ κάθε κακογλωσσιὰ καὶ κάθε συκοφαντία. Θὰ ἀναγκασθῶ ν' ἀποσυρθῶ ἀπὸ τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ σιδηροδρόμου. Ἂν ἀγίσω δὲ ἀπὸ τὰ χέρια μου αὐτὴν τὴν ἐπιχείρησιν, εἶνε χαμένη. Καὶ αὐτὴ καὶ ἐγὼ θὰ εἴμεθα νεκροί.

ΛΟΝΑ. — Ἰωάννη, ἔπειτα ἀπὸ αὐτὰ ποῦ ἄκουσες πρέπει νὰ φύγῃς καὶ νὰ σιωπήσῃς.

ΜΠΕΡΝ. — Ναί, Ἰωάννη, αὐτὸ πρέπει νὰ κάνῃς.

ΙΩΑΝ. — Καλά. Θὰ σιωπήσω καὶ θὰ φύγω, ἀλλὰ θὰ ξαναγυρίσω καὶ τότε θὰ μιλήσω.

ΜΠΕΡΝ. — Νὰ μείνῃς γιὰ πάντα ἐκεῖ κάτω, Ἰωάννη καὶ νὰ σιωπήσῃς. Ἐγὼ δὲ εἶμαι πρόθυμος νὰ μοιρασθῶ μαζῆ σου...

ΙΩΑΝ. — Κράτησε τὰ χρήματά σου, ἀλλὰ νὰ μοῦ ἀποδώσῃς τὴν ὑπόληψίν μου καὶ τὴν τιμήν μου.

ΜΠΕΡ. — Νὰ θυσιάσω τὴν ἰδικήν μου λοιπόν;

ΙΩΑΝ. — Ναι—καὶ σὺ καὶ ὅλη ἡ κοινωνία σου ἂς ξεμπερδέψῃ ὅπως μπορεῖ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἱστορία. Πρέπει καὶ δύναμαι καὶ θέλω νὰ γίνῃ δική μου ἡ Ντίνα. Γι' αὐτὸ θὰ φύγω καὶ αὔριο κιόλας μὲ τὴν «Ἀφρικάνα.»

ΜΠΕΡ. — Μὲ τὴν «Ἀφρικάνα;»

ΙΩΑΝ. — Ναί. Ὁ πλοίαρχος μοῦ ὑπεσχέθη νὰ μὲ πάρῃ μαζῆ του. Πηγαίνω στὴν Ἀμερικὴ νὰ πουλήσω τὸ κτῆμα μου καὶ νὰ τακτοποιήσω τὰς διαφόρους ὑποθέσεις μου. Ἔπειτα ἀπὸ δυὸ μῆνες θὰ γυρίσω πάλιν.

ΜΠΕΡ. — Καὶ ὅταν γυρίσῃς θὰ μιλήσῃς;

ΙΩΑΝ. — Ὅταν γυρίσω, ὀφείλει ὁ ἔνοχος νὰ ὁμολογήσῃ μόνος του τὸ ἔγκλημά του.

ΜΠΕΡ. — Λησμονεῖς, ὅτι ἂν ὁμολογήσω τὴν ἐνοχή μου διὰ τὸ παράπτωμά μου, ἐκεῖνε, θὰ ἐνοχοποιήσω τὸν ἑαυτό μου καὶ γιὰ ὅσα δὲν ἤμουν ἔνοχος;

ΙΩΑΝ. — Ποῖος ἐξεμεταλεύθη καὶ ὠφελήθη ἐπὶ δέκα πέντε χρόνια ἀπὸ τὶς ἀναίσχυντες διαδόσεις;

ΜΠΕΡ. Μὲ φέρνεις σὲ ἀπελπισίαν. Ἂν ὁμιλήσῃς, θὰ τ' ἀρνηθῶ ὅλα· Θὰ πῶ, ὅτι εἶνε μία συνωμοσία ἐναντίον μου, ὅτι θέλεις νὰ μ' ἐκδικηθῇς, ὅτι ἤρθες γιὰ νὰ μ' ἐκδιάκῃς νὰ σοῦ δώσω χρήματα...

ΛΟΝΑ. - Δὲν τρέπεσαι, Κάρντεν;

ΜΠΕΡ. — Σᾶς εἶπα, εἶμαι ἀπηλπισμένος, ἀγωνίζομαι γιὰ τὴν ὑπαρξίν μου. Θὰ τ' ἀρνηθῶ ὅλα, ὅλα.

ΙΩΑΝ. — Ἔχω καὶ δύο γράμματά σου. Βρίσκονται μέσα στὸ μπαοῦλο μου μαζὶ μὲ ἄλλα χαρτιά. Σήμερα ἀκόμη τὸ πρωΐ, τὰ διάβασα. Ἀποδεικνύουν πολὺ καθαρὰ τὴν ἀλήθεια ὅλης τῆς ὑποθέσεως.

ΜΠΕΡΝ. — Θὰ τὰ χρησιμοποιήσῃς αὐτὰ τὰ γράμματα;

ΙΩΑΝ. — Ἂν παρουσιασθῇ ἀνάγκη—ναί.

ΜΠΕΡ. — Καὶ μετὰ δύο μῆνας θὰ ἐπιστρέψῃς;

ΙΩΑΝ. — Τὸ ἐλπίζω. Οἱ ἄνεμοι εἶνε γιὰ τὸ ταξίδι εὐνοϊκοί. Σὲ τρεῖς ἑβδομάδες θὰ φθάσω στὴν Ἀμερική, ἐὰν ἡ «Ἀφρικάνα» δὲν ναυαγήσῃ.

ΜΠΕΡ. (διστάζων)—. Ναυαγήσῃ, Γιατί θὰ ναυαγήσῃ ἡ «Ἀφρικάνα;»

ΙΩΑΝ. — Αὐτὸ θέλω νὰ ρωτήσω κι' ἐγώ.

ΜΠΕΡ. — (μόλις ἀκουσμένος). Ναυαγήσῃ.

ΙΩΑΝ. — Τώρα, Μπέρνικ, ξέρεις

ΣΚΗΝΗ XI

Μπέρνικ — Ρελούνδ.

ΡΕΛΟΥΝΔ (ἔρχεται ἀπὸ τὸν κῆπον). — "Α! βρισκόσαστε στὸ σπίτι σας τέτοια ὥρα, κύριε σύμβουλε;

ΜΠΕΡΝΙΚ (ἀφηρημένος). Ὅπως βλέπετε.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Κυρίως ἤρθα διὰ τὴν σύζυγόν σας. Εἶχα τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ ἔχῃ ἀνάγκην ἀπὸ λίγα παρηγορητικὰ λόγια.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Πολὺ πιθανόν. Ἀλλὰ κι' ἐγὼ ἐπιθυμοῦσα ν' ὁμιλήσω μαζῆ σας ὀλίγας στιγμάς.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Εἰμαι εἰς τὴν διάθεσίν σας, κύριε σύμβουλε... Μὰ τί ἔχετε; Εἴσαστε ὠχρὸς καὶ ταραγμένος.

ΜΠΕΡ. — Ἀλήθεια. Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ μὴν εἶμαι ταραγμένος, ἔπειτα ἀπὸ τόσα ἀπρόοπτα καὶ δυσάρεστα ποῦ μοῦ συμβαίνουν τὴ; ἡμέρες αὐτές; Ἔπειτα οἱ μεγάλες ἐμπορικές μου ἐργασίες, αἱ ὑποθέσεις τοῦ σιδηροδρόμου... Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς κάμω μίαν ἐρώτησιν;

ΡΕΛΟΓΑ. — Πολὺ εὐχαρίστως, κύριε σύμβουλε...

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Μοῦ ἦρθε μία σκέψη. Ὅταν βρίσκεται κανεὶς ἐπὶ κεφαλῆς μιᾶς πολὺ μεγάλης ἐπιχειρήσεως, τῆς ὁποίας ὁ κύριος σκοπὸς εἶνε ἡ εὐτυχία χιλιάδων ἀνθρώπων... ἂν ἡ ἐξασφάλησις τῆς ἐπιχειρήσεως αὐτῆς ἀπαιτῆσῃ ἕνα θῦμα;

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Τί ἐννοεῖτε;

ΜΠΕΡ. — Παραδείγματος χάριν. Ἕνας ἄνθρωπος θέλει νὰ κάνῃ ἕνα μεγάλο ἐργοστάσιο — εἶνε βέβαιος, διότι ἡ πεῖρα τὸν ἔχει διδάξῃ — ὅτι γρήγορα ἡ ἀργὰ ἡ λειτουργία τοῦ ἐργοστασίου αὐτοῦ θὰ γίγῃ ἀφορμὴ νὰ χάσουν τὴν ζωήν των μερικοὶ ἄνθρωποι...

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Αὐτὸ ὅμως δὲν εἶνε ὁπωσδήποτε καὶ πολὺ πιθανόν;

ΜΠΕΡ. — Ἡ ἐπιχειρεῖ τὴν ἐκμετάλλευσιν μεταλλουργείων. Προσλαμβάνει εἰς τὴν ἐργασίαν του οἰκογενειάρχας, ὅπως καὶ νέους. Ἐκ τῶν προτέρων εἶνε βέβαιον, ὅτι δὲν θὰ μένουν ὅλοι εἰς τὴν ζωήν.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Δυστυχῶς ἔτσι εἶνε.

ΜΠΕΡ. — Καλά. Ὁ ἄνθρωπος, ὁ ἐπιχειρηματίας, γνωρίζει ἀσφαλῶς ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις, τὴν ὁποίαν σκοπεύει ν' ἀναλάβῃ, θὰ ἐπιφέρῃ εἰς μερικοὺς ἀνθρώπους τὸν θάνατον, ἀλλὰ γνωρίζει ἐπίσης ἀσφαλῶς, ὅτι ἡ ἐπιχείρησις κάμνει εὐτυχεῖς χιλιάδας ἄλλους.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — "Α! ἐκατάλαβα· Συλλογίζεσθε τὰς ἐργασίας τῆς νέας σιδηροδρομικῆς γραμμῆς — τὸ ἐπικίνδυνον τῆς ἐργασίας γιὰ τὴν ἀνασκαφὴν καὶ ἐπιχωμάτωσιν, γιὰ τὰς ἀνατινάξεις καὶ ὅλα τὰ ἄλλα...

ΜΠΕΡ. — Ἀκριβῶς. Συλλογίζομαι τὴν κατασκευὴν τῆς σιδηροδρομικῆς γραμμῆς, συνεπείᾳ τῆς ὁποίας καὶ ἐργοστάσια θὰ κτισθοῦν καὶ μεταλλείων ἐκμετάλλευσις θὰ γίνῃ... μ' ὅλα ταῦτα δὲν νομίζετε ὅτι...

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Ἀγαπητέ μου, κύριε σύμβουλε, εἴσαστε ὑπερβολικὰ εὐσυνείδητος. Ἔχω τὴν ἰδέαν ἐὰν ἀφήσετε τὴν ὑπόθεσιν εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν...

ΜΠΕΡ. — Πραγματικῶς, ἡ θεία πρόνοια...

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Ἀλλὰ θὰ εἴσαστε διά τίποτε ὑπεύθυνος. Ἐμπρὸς προχωρήσατε εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ σιδηροδρόμου.

ΜΠΕΡΙΚ. — Θὰ σᾶς ὑποβάλω μίαν ἰδικήν περίπτωσιν. Ὑποθέσατε τὴν περίπτωσιν, ὅτι πρέπει νὰ γίνῃ διάτρησις εἰς ἕνα σημεῖον καὶ πρὸς τοῦτο εἶνε ἀνάγκη νὰ ἀνατιναχθῇ ἕνας βράχος σὲ μία πολὺ ἐπικίνδυνη θέσι. Χωρὶς ὅμως νὰ γίνῃ ἡ ἀνατίναξις, εἶνε ἀδύνατον νὰ προχωρήσῃ ἡ γραμμὴ καὶ νὰ συντελεσθῇ ὁ σιδηρόδρομος. Ἂς ὑποθέσωμεν τὴν περίπτωσιν λοιπόν, ὅτι ὁ μηχανικὸς γνωρίζει, ὅτι ὁ ἐργάτης ἐκεῖνος ποῦ θὰ βάλλῃ φωτιὰ στὴν ὑπόνομο θὰ σκοτωθῇ, ἀλλὰ πρέπει ἡ φωτιὰ ν' ἀναφθῇ στὴν ὑπόνομο, ὁ δὲ μηχανικὸς ἔχει καθῆκον νὰ στείλῃ ἕνα ἐργάτην νὰ βάλῃ τὴν φωτιά...

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Οὔμ!...

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Ξέρω τί θέλετε νὰ πῆτε. Θὰ ἦτο ἡρωϊκὴ πρᾶξις ἂν ἔβαζε φωτιὰ στὸ φυτῆλι γιὰ νὰ γείνῃ ἡ ἀνατίναξις ὁ ἴδιος ὁ μηχανικός. Αὐτὸ ὅμως δὲν πρέπει! Πρέπει ἑπομένως νὰ θυσιασθῇ ἕνας ἐργάτης.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Εἰς τὸν τόπον μας δὲν ὑπάρχει μηχανικὸς ποῦ θὰ δώσῃ τέτοια διαταγή.

ΜΠΕΡ. — Ἀλλοῦ ὅμως, εἰς τοὺς μεγάλους τόπους δὲν ὑπάρχει μηχανικός, ποῦ θὰ ἤσταζε νὰ δώσῃ τέτοια διαταγή.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Εἰς τοὺς μεγάλους τόπους; Τὸ πιστεύω. Εἰς τὶς διεφθαρμένες καὶ ἀσυνείδητες κοινωνίες.

ΜΠΕΡ. — Καὶ οἱ κοινωνίες αὐτὲς ἔχουν καὶ πολλὰ καλά.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Σεῖς τὸ λέγετε αὐτό, σεῖς ὁ ὁποῖος;...

ΜΠΕΡ. — Εἰς τὰς μεγάλας κοινωνίας, ὑπάρχει εὐρὺ στάδιον διὰ ὠφελίμους ἐπιχειρήσεις, διότι ἐκεῖ ἔχουν τὸ θάρρος γιὰ τὸ κοινὸν καλόν, καὶ γιὰ τὶς μεγάλες πράξεις, νὰ προσφέρουν κάθε θῦμα. Ἐδῶ ὅμως προσκόπτει σὲ στενοκεφαλιά, σ' ἀνόητες προλήψεις, σὲ χίλια ἐμπόδια.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Εἶνε στενοκεφαλιὰ καὶ ἀνόητος πρόληψις, ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν ζωὴν ἀνθρώπου;

ΜΠΙΑΡ. — Ὅταν ἡ ζωὴ ἑνὸς ἀνθρώπου εἶνε ἐμπόδιον διὰ τὴν εὐδαιμονίαν χιλιάδων ἀνθρώπων...

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Μά, κύριε σύμβουλε, σεῖς κάμετε μίαν ὑπόθεσιν διὰ περίπτωσιν ἐντελῶς ἀδύνατον. Σήμερα δὲν σᾶς ἐννοῶ διόλου. Περνᾶτε γιὰ παράδειγμα τῆς μεγάλης κοινωνίας. — Ναί, ἐκεῖ ἔξω στὶς μεγάλες κοινωνίες τί ἀξίαν ἔχει ἡ ζωὴ ἑνὸς ἀνθρώπου; Ἐκεῖ τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου τὴν ὑπολογίζουν ὅπως καὶ τὸ κεφάλαιον. Ἐμεῖς ὅμως, ἔτσι τοὐλάχιστον νομίζω, εὑρισκόμεθα εἰς ἄλλο ἠθικὸν ἐπίπεδον. Ρίψατε ἕνα βλέμμα εἰς τοὺς τιμίους καὶ ἐναρέτους ἐρυθριστάς μας. Ὀνομάσατέ μου ἕνα καὶ μόνον ἀπὸ τοὺς ἐρυθριστάς μας, ὁ ὁποῖος εἶνε ἱκανὸς νὰ θυσιάσῃ τὴν ὅσον δήποτε μεγάλο κέρδος τὴν ζωὴν ἑνὸς ἀνθρώπου. Ἔπειτα συλλογισθῆτε τοὺς παλιανθρώπους, τοὺς ἀχρείους, τῶν μεγάλων κοινωνιῶν, οἱ ὁποῖοι γιὰ τὸ μικρότερον κέρδος φορτώνουν καὶ στέλνουν σὲ ταξίδι σαπιοκάραβα, ἀκατάλληλα γιὰ κάθε ταξίδι...

ΜΠΕΡ. — Δὲν σᾶς; μιλῶ γιὰ σαπιοκάραβα.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Μιλῶ ὅμως ἐγὼ γι' αὐτά, κύριε σύμβουλε.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Ναί. Ἀλλὰ τί σχέσιν ἔχει αὐτὸ μὲ τὴν ὁμιλίαν μας; Ὤ! αὐτὲς οἱ στενοκεφαλιές. Ἐὰν εἶς τὸν τόπο μας ἕνας στρατήγὸς ἤτανε ἀναγκασμένος νὰ δεθῇ γιὰ στὴν φωτιὰ ἢ στὸν βέβαιον θάνατον τοὺς στρατιώτας του θὰ ἔχανε κατόπιν γιὰ πολλαὶς νύκταις τὸν ὕπνον του. Αὐτὸ δὲν συμβαίνει ἀλλοῦ. Ἂν ἠξεύρατε τί λέγει ἐκεῖνος ἐκεῖ μέσα...

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Ἐκεῖνος; Ποῖος; Ὁ Ἀμερικάνος;

ΜΠΕΡ. — Ναί. Ἔπρεπε ν' ἀκούσετε πῶς εἰς τὴν Ἀμερικήν...

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Εἶνε ἐκεῖ μέσα; Καὶ μοῦ τὸ λέγετε τώρα μόνον; Ἀμέσως θά...

ΜΠΕΡ. — Δὲν θὰ σᾶς ὠφελήσῃ σὲ τίποτε. Δὲν θὰ τὰ βγάλετε πέρα μαζί του.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Αὐτὸ θὰ τὸ ἰδοῦμε... "Α! νάτος!

ΣΚΗΝΗ XII

Προηγούμενοι — Ἰωάννης.

ΙΩΑΝΝΗΣ (εἰσέρχεται ἀπὸ τὸ πρὸς τ' ἀριστερὰ δωμάτιον. Καὶ ὁμιλεῖ πρὸς τὰ ἔσω ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴν θύραν μὲ τὰ νῶτα πρὸς τὸ κοινόν). — Ναί, ναί, Ντίνα, σύμφωνοι, δὲν θὰ σ' ἐγκαταλείψω πιά. Θὰ ξαναγυρίσω καὶ ὅλα θὰ τακτοποιηθοῦν.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Συγγνώμην τί ἐννοεῖτε μ' αὐτό; Ποιὸς ὁ σκοπὸς σας;

ΙΩΑΝ. — Ὁ σκοπός μου εἶνε, διὰ τὴν νέαν αὐτήν, εἰς τὴν ὁποίαν χθὲς μὲ ἐσυκοφάντησε, νὰ τὴν νυμφευθῶ.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Νὰ τὴν νυμφευθεῖτε; Σεῖς;

ΙΩΑΝ. — Ναί. Ἐγώ.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Τότε πρέπει νὰ μάθετε [πλησιάζει εἰς τὴν μισο-ἀνοικτὴν θύραν] Κυρία Μπέρνικ, θὰ μοῦ κάμετε τὴν χάριν, ὅπως καὶ σεῖς δεσποινὶς Μάρθα, νὰ ἔλθετε ἐδῶ γιὰ νὰ εἴσαστε μάρτυρες. Πέστε καὶ εἰς τὴν Ντίνα, ὅτι τὴν ζητῶ. [Εἰς τὴν Λόναν ἡτις παρουσιάζεται εἰς τὴν θύραν] Α! Εἴσαστε καὶ σεῖς ἐδῶ;

ΛΟΝΑ [ἀπὸ τὴν θύραν]. — Ἐπιτρέπετε νὰ ἔλθω κι' ἐγώ;

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Καὶ ὅσοι ἄλλοι θέλουν. Ὅσο περισσότεροι τόσο τὸ καλλίτερο.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Τί θέλετε νὰ κάμετε;

ΣΚΗΝΗ XIII

Οἱ προηγούμενοι — *Λόνα - Μάρθα - Ντίνα - Χίλμαρ Κα Μπέρνικ*

Κα ΜΠΕΡΝΙΚ (εἰσέρχεται μὲ τοὺς ἄλλους ἀπὸ τὸ δωμάτιο). — Μὲ ὅλη τὴν καλὴ θέλησι καὶ μ' ὅλη τὴν προσπάθειά μου δὲν κατώρθωσα νὰ τὸν ἐμποδίσω ἀπ' αὐτό, κύριε Ρελούνδ.

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Θὰ τὸν ἐμποδίσω ὅμως ἐγώ, κυρία Μπέρνικ. — Ντίνα! Εἶσαι ἀπερίσκεπτη κόρη. Ὅμως δὲν σᾶς μέμφομαι. Σοῦ ἔλειπαν γιὰ πολὺν καιρὸ ἠθικὰ στηρίγματα, τὰ ὁποῖα θὰ σὲ κρατοῦσαν εἰς τὸν εὐθὺ δρόμο καὶ θὰ ἐσώζαν. Μέμφομαι τὸν ἴδιον ἑαυτό μου, ποῦ δὲν ἔσπευσα πολὺ ἐνωρίτερα πρὸς σωτηρίαν σου.

ΝΤΙΝΑ. — Δὲν πρέπει νὰ ὁμιλήσητε τώρα πιά.

Κα ΜΠΕΡΝΙΚ. — Τί σημαίνει αὐτό;

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Τώρα ἀκριβῶς πρέπει νὰ ὁμιλήσω, ἂν καὶ ὅπως ἐφέρθηκε χθὲς καὶ πρὸ ὀλίγου ἀκόμη, μ' ἐδυσηρέστησε πολύ. Ὅταν ὅμως κινδυνεύει καὶ πρόκειται περὶ τῆς σωτηρίας της, πρέπει νὰ καταπνίξω κάθε ἄλλο αἴσθημα καὶ κάθε ἄλλη σκέψι. Θυμόσαστε βέβαια τὸν λόγον ποῦ σᾶς ἔδωσα, ὅπως θυμόσαστε καὶ τὴν ὑπόσχεσιν ποῦ μοῦ ἐδόσατε εἰς ἀπάντησιν, γιὰ τὴν περίπτωσιν ποῦ νομίσω, ὅτι ἔφθασε ἡ κατάλληλη στιγμή. Λοιπὸν ἔφθασε ἡ ὥρα. Δὲν ἔχω νὰ σκεφθῶ πιὰ γι' αὐτό... (εἰς τὸν Ἰωάννην). Ἡ νέα αὐτὴ διὰ τὴν ὁποίαν τολμᾶτε νὰ ἔχετε ἀξιώσεις, εἶνε μνηστή μου.

Κα ΜΠΕΡΝΙΚ. — Τί λέτε;

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Ντίνα!

ΧΙΛΜΑΡ. — Σεῖς;... Αὐτή;...

ΜΑΡΘΑ. — Ὄχι-ὄχι-ὄχι, Ντίνα!

ΛΟΝΑ. — Ψέμματα!

ΙΩΑΝΝΗΣ. — Λέγει ἀλήθεια αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος, Ντίνα,

ΝΤΙΝΑ. — (μετὰ μικρὰν σιγὴν) Ναί!

ΡΕΛΟΥΝΔ. — Καὶ τώρα ἔπειτ' ἀπ' αὐτὸ ἐλπίζω, ὅτι ὅλα τὰ τεχνάσματα πρὸς ἀποπλάνησιν, θὰ εἶνε ἀνωφελῆ. Τὸ διάδημα τὸ ὁποῖον ἔκαμα χάριν τῆς Ντίνας, μπορεῖ νὰ τὸ μάθῃ ὅλη ἡ κοινωνία μας. Ἔχω τὴν ἐλπίδα, ὅτι δὲν θὰ μὲ κρίνειδυσμενῶς. Ἐν τούτοις, κυρία Μπέρνικ, νομίζω πῶς τὸ καλλίτερον θὰ εἶνε νὰ τὴν ἀπομακρύνωμεν ἀπ' ἐδῶ καὶ νὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐπαναφέρωμεν εἰς τὴν ψυχήν της τὴν ἠρεμίαν καὶ τὴν ἰσορροπίαν, τὴν ὁποίαν ἔχασε.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Ναί, ναί. Ἔλα, Ντίνα! Τί μεγάλη εὐτυχία γιὰ οἶνα. (ὁδηγεῖ τὴν Ντίνα ἔξω. Ὁ Ρελοὺδ τὴν ἀκολουθεῖ).

ΜΑΡΘΑ. — Χαῖρε, Ἰωάννη! (Ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν δευτέραν πρὸς τ' ἀριστερὰ θύραν).

ΣΚΗΝΗ XIV

Μπέρνικ - Λόνα - Ἰωάννης - Χίλμαρ

ΧΙΛΜΑΡ. — (ἀπὸ τὴν θύραν τοῦ κήπου, Χούμ! τώρα μπορῶ νὰ πῶ....

ΛΟΝΑ. — (ἤτις ἠκολούθησε μὲ τὸ βλέμμα τὴν Ντίνα). Μὴ χάσῃς τὸ θάρρος, Ἰωάννη. Θὰ μείνω ἐδῶ γιὰ νὰ παρακολουθῶ καὶ αὐτὸν τὸν παπᾶ. (φεύγει δεξιόθεν).

ΜΠΕΡ. — Τώρα πιὰ Ἰωάννη δὲν θὰ φύγῃς μὲ τὴν «Ἀφρικάνα.»

ΙΩΑΝ. — Τώρα ἴσα-ἴσα θὰ φύγω.

ΜΠΕΡ. — Ἀλλὰ δὲν θὰ ξανάρθῃς ποτέ, βέβαια, ἔ;

ΙΩΑΝ. — Θὰ ξανάρθω.

ΜΠΕΡ. — Ἔπειτα ἀπ' αὐτὸ ποῦ συνέβη; Τί δουλειὰ ἔχεις πειὰ ἐδῶ;

ΙΩΑΝ. — Νὰ σᾶς ἐκδικηθῶ ὅλους καὶ νὰ συντρίψω ὅσο μπορέσω περισσότερους ἀπὸ σᾶς! (φεύγει δεξιόθεν. Εἰσέρχονται ἀπὸ τὸ δωμάτιον τοῦ Μπέρνικ ὁ Βίνγκελανδ καὶ ὁ Κράπ.)

ΣΚΗΝΗ XV

Μπέρνικ — Βίγκελανδ — Κράπ — Χίλμαρ

ΒΙΓΚΕΛ. — Τὰ χαρτιὰ εἶνε ἐν τάξει, κύριε σύμβουλε.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Πολὺ καλά.

ΚΡΑΠ. — (Μὲ χαμηλὴν φωνήν). Λοιπὸν εἶναι ὁριστικῶς ἀποφασισμένον νὰ φύγῃ σήμερον ἡ «Ἀφρικάνα;»

ΜΠΕΡ. — Ἐσήκωσε κηόλας τῆς ἄγκυρες. (εἰσέρχεται εἰς τὸ δωμάτιό του. Ὁ Βίγκελανδ καὶ ὁ Κράπ φεύγουν δεξιόθεν. Ὁ Χίλμαρ δοκιμάζει νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ, ἀλλὰ κατὰ τὴν ἰδίαν στιγμὴν ὁ Ὀλὰφ προβάλλει τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴν πρὸς τ' ἀριστερὰ θύραν μετὰ προφυλάξεως.)

ΣΚΗΝΗ XVI

Χίλμαρ — Ὀλάφ.

ΟΛΑΦ. — Θεῖε! Θεῖε, Χίλμαρ!

ΧΙΛΜΑΡ, — "Α! ἐσύ 'σαι; Γιατί δὲν μένεις ἐπάνω, ἀφοῦ σ' ἔχουν βάλλει σὲ περιορισμό;

ΟΛΑΦ. — (Προχωρεῖ δύο βήματα). Σούτ! Θεῖε, ἔμαθες τὸ τελευταῖο νέο;

ΧΙΛΜ. — Ναί, ἔμαθα πῶς ἔφαγες ξύλο!

ΟΛ. — (Κυτάζει μὲ ἀπειλητικὰ βλέμματα πρὸς τὸ δωμάτιον τοῦ πατέρα του). Δὲν θὰ μὲ ξαναδεῖρῃς ὅμως πειά. Ἔμαθες ἀκόμη ὅτι ὁ θεῖος Ἰωάννης θὰ φύγῃ αὔριο μὲ τὸ Ἀμερικάνικο καράβι;

ΧΙΛΜ. — Τί σ' ἐνδιαφέρει αὐτό; Πήγαινε γρήγορα ἀπάνω. Ἔλα, ἐμπρός!

ΟΛ. — Ἴσως πάω κι' ἐγὼ νὰ κυνηγήσω μαζῆ του ἄγρια βουβάλια!

ΧΙΛΜ. — Κουταμάρες! "Ενα ψοφίμι σᾶν ἐσένα...

ΟΛ. — Περίμενε ὡς αὔριο καὶ θὰ ἰδῇς.

ΧΙΛΜ. — Εἶσαι ἀνόητος! (Φεύγει ἀπὸ τὸν κῆπον Ὁ Ὀλὰφ τρέχει καὶ εἰσέρχεται πάλιν εἰς τὸ δωμάτιον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξῆλθε καὶ κλείει ἔσωθεν τὴν θύραν. Ὁ Κράπ τὸν βλέπει εἰσερχόμενος δεξιόθεν).

ΣΚΗΝΗ XVII

Κράπ, μόνος

ΚΡ. — (Πλησιάζει εἰς τὴν θύραν τοῦ δωμαείου τοῦ Μπέρνικ καὶ τὴν ἀνοίγει κατὰ τὸ ἥμισυ). Νὰ μὲ σμιγχωρήσετε ποῦ ἔρχομαι πάλιν, κύριε σύμβουλε, ἀλλὰ πλησιάζει μεγάλη, τρομερὴ τρικυμία. (Ἀναμένει ἀπάντησιν μίαν στιγμήν, ἀλλὰ δὲν τοῦ δίδεται καμμία ἀπάντησις). Πρέπει νὰ φύγῃ μ' ὅλα ταῦτα ἡ «Ἀφρικάνα;»

ΜΠΕΡ. — (Μετὰ σιγὴν ὀλίγων στιγμῶν ἔσωθεν). Ἡ «Ἀφρικάνα» νὰ σηκώσῃ ἄγγυρα καὶ νὰ φύγῃ τὸ ταχύτερον. (Ὁ Κράπ κλείει τὴν θύραν καὶ φεύγει δεξιόθεν).

Τέλος Β' πράξεως

ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

Ἡ αὐτὴ αἴθουσα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μπέρνικ. Τὸ τραπέζι περιῆγε τὸν ὁποῖον εἰργάζοντο αἱ κυρίαι λείπει Πλησιάζει ἡ ἑσπέρα, ἤτις φαίνεται θυελλώδης. Βαθηνδὸν σκοτεινιάζει. Ἕνας ὑπηρέτης ἀνάβει τὰ πολύφωτα. Μία ὑπηρέτρια κοιμίζει ἄνθη, κάμπιες καὶ κηρία, τὰ ὁποῖα τοποθετεῖ ἐπὶ τῆς τραπέζης. Ὁ Ρούμπελ μὲ φράκο καὶ λοιμοδέτη ἄσπρο στέκεται εἰς τὸ μέσον τῆς αἰθούσης καὶ δίδει διαταγάς.

ΣΚΗΝΗ I

Ρούμελ — Ἕνας ὑπηρέτης.

ΡΟΥΜΕΛ (εἰς τὸν ὑπηρέτην). — Σὲ κάθε δύο ἕνα κερὶ μόνον, Ἰάκωβε! Δὲν πρέπει ἡ αἴθουσα νὰ ἔχῃ ἀκόμη πανηγυρικὴν ὄψιν. Προετοιμάζομεν διὰ μία ἔκπληξι. — Ἀμμὴ ὅλα αὐτὰ τὰ ἄνθη; — Αὐτὰ ἂς μείνουνε. — Θὰ νομίσουν, πῶς πάντοτε ὑπάρχουν ἐδῶ ἄνθη. — (Εἰσέρχεται ὁ Μπέρνικ ἀπὸ τὸ δωμάτιό του).

ΣΚΗΝΗ II

Μπέρνικ - Ρούμελ - Ὑπηρέτης

ΜΠΕΡΝΙΚ. — (ἀπὸ τὴν θύραν). Τί σημαίνουν αὐτά;

ΡΟΥΜΕΛ. — Ἀλίμονο. Ἐδῶ εἶσαι; (εἰς τὸν ὑπηρέτην). Σὺ νὰ φύγῃς. (ὁ ὑπηρέτης ἐξέρχεται).

ΜΠΕΡΝΙΚ. — (πλησιάζων τὸν Ρούμελ) Μὰ Ρούμελ, τί σημαίνουν ὅλα αὐτά;

ΡΟΥΜΕΛ. — Σημαίνουν ὅτι ἔφθασε ἡ πηὸ δοξασμένη στιγμὴ τῆς ζωῆς σου. Ὅλη ἡ πόλις μας ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ διαδήλωσιν γιὰ τὸν πρῶτον πολίτην της.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Τί λές;

ΡΟΥΜΕΛ. — Μία διαδήλωσι μὲ μουσική. Θὰ ἐκάναμε εὐχαρίστως καὶ λαμπαδηφορία, ἀλλὰ ἡ κακοκαιρία δὲν τὸ ἐπιτρέπει. Φωταψία ὅμως θὰ γίνῃ. Αὐτὸ βέβαια θὰ κάνῃ μεγάλη ἐντύπωση, ποὺ θὰ τὸ γράψουν οἱ ἐφημερίδες.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Ἄκουσέ με, Ρούμελ, αὐτὰ τὰ πράγματα δὲν τὰ θέλω. Δὲν μοῦ ἀρέσουν.

ΡΟΥΜΕΛ. — Τώρα πειὰ εἶνε πολὺ ἀργά. Σὲ μισὴ ὥρα ἡ διαδήλωσις θὰ φθάσῃ.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Γιατί δὲν μὲ εἰδοποίησες πρωτήτερα;

ΡΟΥΜΕΛ. — Ἀκριβῶς, διότι ἐφοβόμουνα, πῶς θὰ εἶχες ἀντιρρήσεις καὶ γι' αὐτὸ συνενοήθηκα κρυφὰ μὲ τὴ γυναῖκά σου, ἡ ὁποία μοῦ ἔδωσε τὴν ἄδειαν νὰ στολίσω λίγο τὴν σάλα. Ἐκείνη δὲ θὰ φροντίσῃ γιὰ τ' ἀναψυκτικά.

ΜΠΕΡΝΙΚ (ἀκροάζεται). — Τ' εἶν' αὐτό; Ἔρχονται κιόλας; Μοῦ ἐφάνη σᾶν ν' ἄκουσα τραγούδια.

ΡΟΥΜΕΛ (πλησιάζει εἰς τὴν θύραν πρὸς τὸν κῆπον). — Τραγούδια; "Α! εἶνε οἱ Ἀμερικάνοι. Σηκώνει ἄγκυρα ἡ «Ἀφρικάνα» γιὰ νὰ φύγῃ.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Φεύγει ἡ «Ἀφρικάνα»; — "Α! ναί. — Λοιπόν, ὄχι, ὄχι ἀπόψε δὲν μπορῶ — εἶμαι ἄρρωστος.

ΡΟΥΜΕΛ. — Ἀλήθεια φαίνεσαι ἀποκαμωμένος. Ὅμως μὲ κάθε τρόπο πρέπει νὰ κάνῃς κουράγιο. Μά, ναί νὰ πάρῃ ὁ διάβολος, πρέπει νὰ κάνῃς κουράγιο, ἐγὼ ὅμως καὶ ὁ Βίγκελανδ καὶ ὁ Στάνσταδ, δίνομε μεγάλη σημασία, μεγάλη σπουδαιότητα σ' αὐτὴ τὴ διαδήλωσι. Νὰ ἤξερες μὲ πόσους κόπους κατορθώσαμε νὰ τὴν διοργανώσωμεν. Τὸ ἐπιβάλον μιᾶς τέτοιας τερατσίας διαδηλώσεως, θὰ κάνῃ τοὺς ἀντιπάλους μας νὰ κλείσουν τὸ στόμα. Εἰς τὴν πόλιν κυκλοφοροῦν τέτοιες διαδόσεις, ποὺ δὲν θὰ μπορέσωμεν γιὰ πολὺ καιρὸ ἀκόμη νὰ κρατοῦμεν μυστικὴ τὴν ἀγορὰν τῶν γαιῶν. Ἀπόψε ὀφείλεις ὁπωσδήποτε, μέσα στὸ θέρυβο τῶν τραγουδιῶν, τῶν συγκρουσυμένων ποτηριῶν, τῶν φωνῶν καὶ τῶν συζητήσεων, ἐπάνω εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν καὶ τὴν μέθην ποὺ θὰ προκαλέσῃ ἡ ἑορτὴ καὶ μιλήσῃς, νὰ τὰ ἀποκαλύψῃς, νὰ πῇς πῶς ἐριψοκινδύνεψες γιὰ ν' ἀγοράσῃς τὶς γαῖες γιὰ τὸ γενικὸν καλόν, — πρὸς τὸ συμφέρον ὅλης τῆς κοινωνίας. Ὑπὸ τὴν ἐντύπωσιν μιᾶς τέτοιας μεθυστικῆς ἑορτῆς καὶ εὐθυμίας ποῦ ὅλοι θὰ βρίσκωνται καὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, μποροῦν ὅλα νὰ τὰ παραδεχθοῦν — καὶ τὰ πὶὸ τερατώδη. Ἡ εὐκαιρία αὐτὴ θὰ μᾶς ἀφήσῃ στάδιον ἐλεύθερον νὰ κάνωμεν ὅ,τι θέλομεν. Ἀλλὰ πρέπει νὰ προκληθῇ ὁ ἐνθουσιασμὸς καὶ ἡ μέθη. Ἀλλιῶς δὲν θὰ κάμωμεν τίποτε.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Ναί, βέβαια.....

ΡΟΥΜΕΛ. — Καὶ ἰδίως ὅταν πρόκειται νὰ ὁμιλήσῃ καθαρὰ γιὰ μιὰ τέτοια λεπτὴ καὶ δύσκολη ὑπόθεσι. Σύ, δόξα τῷ Θεῷ, Μπέρνικ, ἔχεις τότοιο ὄνομα, χαίρεις τέτοια ὑπόληψι, ποὺ μπορεῖς νὰ τολμήσῃς ἕνα τέτοιο πρᾶγμα. Προηγουμένως ὅμως ἔπρεπε νὰ συνενοηθοῦμεν. Ὁ Χίλμαν Τένεζεν ἔγραψε ἕνα ποίημα γιὰ σένα. Ἀρχίζει πολὺ ὡραῖα μὲ τὰς λέξεις: «Ζήτω ὁ σημαιοφόρος τῶν ἰδεῶν.» Ὁ Ρολοὺνδ ἀνέλαβε νὰ ἐκφωνήσῃ τὸν πανηγυρικόν. Καὶ σὺ φυσικὰ ὀφείλεις ν' ἀπαντήσῃς.

ΜΠΕΡ. — Σήμερα δὲν μπορῶ. Ἂν μποροῦσες σύ...

ΡΟΥΜ. — Ἀδύνατον, μὲ ὅλην τὴν καλήν μου θέλησιν — μοῦ εἶνε ἀδύνατον ἐντελῶς, Ὁ λόγος, ὅπως καταλαβαίνεις θ' ἀπευθύνεται πρὸς σέ, θ' ἀφορᾷ πρὸ πάντων ἐσένα. Ἴσως θὰ ὑπάρχουν καὶ δυὸ τρία λόγια γιὰ μᾶς. Μιλήσαμε γι' αὐτὸ μὲ τὸν Βίγκελανδ καὶ τὸν Στάνσταδ. Ἐσκεφθήκαμε πῶς μποροῦσες ν' ἀπαντήσῃς μ' ἕνα λογίδριο καὶ μία ζητωκραυγὴ ὑπὲρ τῆς εὐημερίας τῆς κοινωνίας μας. Ὁ Στάνσταδ θὰ πῇ μερικὰ λόγια διὰ τὴν σύμπνοιαν, ἡ ὁποία βασιλεύει εἰς τὰς διαφόρους κοινωνικὰς τάξεις καὶ ὁ Βίγκελανδ θὰ κάμῃ μίαν προσφώνησιν, διὰ τῆς ὁποίας θὰ τονίσῃ, ὅτι εἶνε ἀνάγκη καὶ εἰς τὴν νέαν αὐτὴν ἐπιχείρησιν, νὰ διατηρήσωμεν ἐπιμόνως καὶ ἀσαλεύτους τὰς ἠθικὰς βάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων ἱστάμεθα. Σκοπεύω κι' ἐγὼ ἐπίσης νὰ πῶ λίγα λόγια περὶ τῶν κυριῶν, τῶν ὁποίων ἡ σεμνὴ καὶ μετριόφρων ἐπίδρασις ἐπὶ τῆς κοινωνίας, εἶνε σωτήριος καὶ μεγάλης σημασίας, Ἀλλὰ σὺ δὲν μ' ἀκοῦς.

ΜΠΕΡ. — "Α! μπᾶ! σ' ἀκούω. Πές' μου, δὲν σοῦ φαίνεται πῶς ἔξω, στὴν ἀνοικτὴν θάλασσαν θὰ κάνῃ τρικυμία;

— ΡΟΥΜ. — Ἀ! φοβᾶσαι γιὰ τὸν «Φοίνικα;» Τί σὲ μέλει, ἀφοῦ εἶνε καλὰ ἀσφαλισμένος;

ΜΠΕΡ. —

διον κρεμασμένον ἀπὸ τοὺς ὤμους, εἰσέρχεται μὲ προφυλάξεις ἀπὸ τὴν θύραν δεξιά). — Λόνα.

ΛΟΝΑ (στρέφεται). — Τί ξαναγύρισες;

ΙΩΑΝΝΗΣ. — Ἔχω λίγα λεπτὰ ἀκόμη καιρό. Ἤθελα νὰ σὲ ἰδῶ ἀκόμη μιὰ φορά. Δὲν ἔπρεπε νὰ χωρισθοῦμε ἔτσι.

ΣΚΗΝΗ IX

Προηγούμενοι — *Μάρθα — Ντίνα*.

(Μπαίνουν ἡ Μάρθα καὶ ἡ Ντίνα μὲ μακρυὰ ἐπανωφόρια ἀπὸ τὴν ἀριστερὰν καὶ πρὸς τὸ βάθος θύραν. Ἡ Ντίνα κρατεῖ μιὰ μικρὴ βαλίτσα.)

ΝΤΙΝΑ. — Μαζί του! Μαζί του!

ΜΑΡΘΑ. — Ναί, Ντίνα, νὰ πᾷς μαζί του!

ΝΤΙΝΑ. — Νά, ἐδῶ εἶνε.

ΙΩΑΝΝΗΣ. — Ντίνα!

ΝΤΙΝΑ. — Πᾶρε με μαζί σου.

ΙΩΑΝ. — Πῶς;

ΛΟΝΑ. — Θέλεις;

ΝΤΙΝΑ. — Ναί, πᾶρε με μαζῆ σου. Ὁ ἄλλος μοῦ ἔγραψε... εἶπε ὅτι ἀπόψε κιόλας ὅλοι θὰ μάθουν...

ΙΩΑΝ. — Δὲν τὸν ἀγαπᾶτε, Ντίνα;

ΝΤΙΝΑ. — Ποτὲ δὲν τὸν ἀγάπησα προτιμῶ νὰ πέσω στὴ θάλασσα, παρὰ νὰ γίνω σύζυγός του. Πόσο μὲ ἐταπείνωσε χθὲς μὲ τὴν ἀλαζονείαν του. Πῶς μ' ἔκαμε νὰ αἰσθανθῶ, ὅτι ὕψωσε ἕνα εὐτελὲς πλάσμα, σὰν ἐμένα, μέχρι τοῦ ἑαυτοῦ του. Δὲν θέλω πιὰ νὰ περιφρονοῦμαι. Θέλω νὰ φύγω. Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ ἔλθω μαζῆ σας;

ΙΩΑΝ. — Ναί, ναί, χίλιες φορὲς ναί.

ΝΤΙΝΑ. — Δὲν θὰ σᾶς γίνω γιὰ πολὺ καιρὸ βάρος. Θέλω μόνον στὴν ἀρχὴ νὰ μὲ βοηθήσετε λίγο ἐκεῖ κάτω.

ΙΩΑΝ. — Μπράβο, Ντίνα. Πολὺ ὡραῖα. Ὅλα θὰ πᾶνε καλά.

ΛΟΝΑ — (δεικνύουσα πρὸς τὴν θύραν τοῦ Μπέρνικ). Σοὺ! Μιλᾶτε σιγά.

ΙΩΑΝ. — Ντίνα, θὰ φροντίζω πολὺ καὶ διαρκῶς γιὰ σᾶς.

ΝΤΙΝΑ. — Αὐτὸ ὄχι. Ἐκεῖ κάτω στὴν Ἀμερικὴν θὰ ἐργασθῶ καὶ θὰ προσδεύσω μόνη μου. Αὐτὸ δὲν θὰ εἶνε δύσκολο γιὰ μένα ἐκεῖ. Δὲν εἶν' ἔτσι; Μόνο νὰ φύγωμεν ἀπ' ἐδῶ. Ὦ! αὐτὲς οἱ γυναῖκες! — Δὲν ξέρετε ἀκόμη τί μοῦ ἔγραψαν καὶ σήμερα ἀκόμη. Μοῦ ἔγραψαν γιὰ νὰ μοῦ δώσουν νὰ καταλάβω πόση μεγάλη εἶταινε ἡ εὐτυχία, ποῦ μοῦ ἐφέρθησαν μὲ τόση μεγαλοψυχία, καὶ ὅτι πρέπει νὰ τὶς εὐγνωμονῶ γι' αὐτό. — Αὔριο καὶ μεθαύριο καὶ κάθε μέρα θὰ μὲ προσέχουν γιὰ νὰ βεβαιωθοῦν ἂν πραγματικῶς εἶμαι ἀξία αὐτῆς τῆς τιμῆς καὶ εὐτυχίας. — Ὦ! πόσο βδελύσσομαι ὅλη αὐτὴ τὴ σεμνοτυφία!

ΙΩΑΝΝΗΣ. — Γιὰ πές μου, Ντίνα, γι' αὐτοὺς τοὺς λόγους μόνον θέλεις νὰ φύγῃς; Ἐγὼ δὲν σοῦ εἶμαι τίποτε;

ΝΤΙΝΑ. — Ὄχι, Ἰωάννη, κανεὶς δὲν μοῦ εἶνε τόσον ἀγαπητός, ὅσον σεῖς.

ΙΩΑΝΝΗΣ. — Ντίνα.

ΝΤΙΝΑ. — Ὅλοι ἐδῶ μοῦ λέγουν ὅτι πρέπει νὰ σᾶς μισῶ καὶ νὰ σᾶς βδελύσσομαι. Αὐτό, μοῦ λέγουν, εἶνε τὸ καθῆκόν μου. Ἐγὼ ὅμως δὲν τὸ καταλαβαίνω γιατὶ εἶναι αὐτὸ τὸ καθῆκόν μου, καὶ οὔτε θὰ τὸ καταλάβω ποτέ.

ΛΟΝΑ. — Αὐτὸ εἶνε τὸ σωστό, παιδί μου.

ΜΑΡΘΑ. — Τὸ μόνο καθῆκόν σου εἶνε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃς, διότι θὰ γίνῃς σύζυγός του.

ΙΩΑΝΝΗΣ. — Ναί, ναί!

ΛΟΝΑ. — Ἀφησέ με νὰ σὲ φιλήσω, Μάρθα. Αὐτὸ δὲν τὸ περίμενα ἀπὸ σένα.

ΜΑΡΘΑ. — Οὔτε ἐγὼ ἡ ἴδια τὸ περίμενα ἀπὸ τὸν ἑαυτό μου. Μιὰ φορὰ ὅμως πρέπει νὰ ξεσπάσω. Ὦ! πόσο πολὺ ὑποφέρομε ἐδῶ ὑπὸ τὸ βάρος τῶν συνηθειῶν, τῶν παραδόσεων καὶ τῶν προλήψεων. Ψηλὰ τὸ μέτωπον, Ντίνα, ποδοπάτησε ὅλα αὐτά. Γένου σύζυγός του, ἕνα πρᾶγμα ποῦ θὰ τρίψῃ στὰ μοῦτρα τους ὅλα αὐτὰ τὰ ἠθικά τους καὶ τὶς προλήψεις τους, καὶ τὶς σεμνοτυφίαις τους.

ΙΩΑΝ. — Τί ἀπαντᾷς, Ντίνα;

ΝΤΙΝΑ. — Ὅτι θὰ γίνω δική σου.

ΙΩΑΝ. — Ντίνα!

ΝΤΙΚΑ. — Πρῶτον ὅμως θέλω νὰ ἐργασθῶ, νὰ γίνω μόνη μου κάτι, ὅπως ἐγίνατε σεῖς. Δὲν θέλω νὰ εἶμαι ἕνα πρᾶγμα, ποῦ τὸ σέρνει κανεὶς μαζί του μόνο ἀπὸ εὐσπλαχνίαν ἢ ἀγάπην.

ΛΟΝΑ. — Ὡραῖα. Ἔτσι θὰ γίνῃ.

ΙΩΑΝΝΗΣ. — Καλὰ λοιπόν. Θὰ περιμένω καὶ θὰ ἐλπίζω...

ΛΟΝΑ. — Καὶ θὰ ἐπιτύχῃς, παιδί μου... Τώρα ὅμως ἐμπρὸς εἰς τὸ πλοῖον.

ΙΩΑΝΝΗΣ. — Ναί — στὸ πλοῖον. — Σὲ σένα, Λόνα, ἀγαπημένη μου ἀδελφή, ἔχω νὰ σοῦ πῶ ἀκόμη δυὸ λέξεις. Ἄκουσέ με: (Τὴν φέρνει εἰς τὸ βάθος καὶ τῆς ὁμιλεῖ βιαστικά).

ΜΑΡΘΑ. — Ντίνα, εὐτυχισμένο παιδί, ἄφησέ με νὰ σὲ κοιττάξω καλὰ-καλὰ καὶ νὰ σὲ φιλήσω γιὰ τελευταία φορά.

ΝΤΙΝΑ. — Ὄχι γιὰ τελευταία φορά. Θὰ ξαναϊδωθοῦμε, ἀγαπητή μου θεία.

ΜΑΡΘΑ. — Ποτὲ πιά. Ὑποσχέσου μου, Ντίνα, ὅτι δὲν θὰ ξαναγυρίσῃς ποτέ. (Τῆς πιάνει καὶ τὰ δυὸ χέρια καὶ τὴν κοιττάζει μέσα στὰ μάτια). Πήγαινε, πήγαινε ἐκεῖ κάτω ποῦ σὲ περιμένει ἡ εὐτυχία. Ὦ! πόσαις φοραῖς μέσα στὸ σχολεῖο μου ἀνειροπωλοῦσα τὰ μέρη ἐκεῖνα ἐκεῖ κάτω τῆς Ἀμερικῆς, καὶ ἐποθοῦσα νὰ ἤμουν ἐκεῖ. Τί ὡραῖα ποῦ θὰ εἶνε ἐκεῖ ἔξω. Ὁ οὐρανὸς θὰ εἶνε πολὺ εὐρύτερος καὶ ὡραιότερος, τὰ νέφη θὰ ὑψόνωνται περισσότερον παρὰ ἐδῶ, ὁ ἀέρας θὰ πνέει ἐπάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τῶν ἀνθρώπων πιὸ ἐλεύθερος, πιὸ ζωογόνος, καὶ πιὸ καθαρός.

ΝΤΙΝΑ. — Ἀχ! θεία Μάρθα, νὰ ἔρθῃς καμμιὰ φορὰ νὰ μᾶς βρῇς.

ΜΑΡΘΑ. — Ἐγώ; Ποτέ. Ποτέ. Ἔχω κι' ἐγὼ ἐδῶ μίαν ἀποστολὴν νὰ ἐκπληρώσω.

ΝΤΙΝΑ. — Δὲν μπορεῖ νὰ χωρέσῃ ὁ νοῦς μου πῶς θὰ χωρισθοῦμε γιὰ πάντα.

ΜΑΡΘΑ. — Ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ ἀπὸ πολλὰ νὰ χωρισθῇ Ντίνα. (Τὴν φιλεῖ). Εὔχομαι νὰ μὴν ὑποστῇς αὐτὴν τὴν δοκιμασίαν. Ὑποσχέσου μου, ὅτι θὰ κάμῃς εὐτυχῆ τὸν ἄνθρωπον αὐτόν.

ΝΤΙΝΑ. — Δὲν ὑπόσχομαι τίποτε. Συχαίνομαι τῆς ὑποσχέσεις. Ὅλα θὰ γίνουν ὅπως εἶνε πεπρωμένον νὰ γίνουν.

ΜΑΡΘΑ. — Ναί, αὐτὸ εἶνε ἀλήθεια. Νὰ μείνῃς ἐκείνῃ ποῦ εἶσαι, πιστὴ καὶ εἰλικρινῆς πρὸς τὸν ἴδιον ἑαυτόν σου.

ΝΤΙΝΑ. — Θὰ μείνω πιστὴ καὶ εἰλικρινής, θεία.

ΛΟΝΑ (κρύπτει στὴ τσέπη της ἕνα χαρτί, τὸ ὁποῖον τῆς δίδει ὁ Ἰωάννης). — Ὡραῖα, πολὺ καλά, Ἰωάννη. Τώρα ὅμως φύγε.

ΙΩΑΝΝΗΣ — Δὲν πρέπει οὔτε ἕνα λεπτὸ νὰ χάσωμεν πιά. Ἀφήνω ὑγείαν, Λόνα. Εὐχαριστῶ γιὰ τὰ καλά σου αἰσθήματα. Χαῖρε, Μάρθα. Σ' εὐχαριστῶ ἐπίσης γιὰ τὴν ἀγάπην σου.

ΜΑΡΘΑ. — Στὸ καλό, Ἰωάννη. Στὸ καλό, Ντίνα. Σᾶς εὔχομαι νὰ εἶσαστε καὶ οἱ δύο πάντοτε εὐτυχεῖς. (Ἡ Μάρθα καὶ ἡ Λόνα τοὺς συνοδεύουν ἕως τὴν θύραν τοῦ βάθους. Ὁ Ἰωάννης καὶ ἡ Ντίνα φεύγουν ταχέως ἀπὸ τὸν κῆπον. Ἡ Λόνα κλείνει τὴν θύραν καὶ σύρει τὰ παραπετάσματα).

ΣΚΗΝΗ X

Μάρθα — Λόνα.

ΛΟΝΑ. — Τώρα εἴμαστε μόνες, Μάρθα. Ἔχασες τὴν Ντίνα κι' ἐγὼ ἔχασα τὸν Ἰωάννην.

ΜΑΡΘΑ. — Σύ;... αὐτόν;

ΛΟΝΑ. — Ἐν μέρει τὸν εἶχα χάσει, ἀφ' ὅτου εἶμεθα ἀκόμη στὴν Ἀμερική. Ἀπὸ τότε ἐπιθυμοῦσε πολὺ νὰ γίνῃ ἀνεξάρτητος. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ τὸν ἔκαμα νὰ πιστέψῃ ὅτι ἔπαθα ἀπό νοσταλγίαν.

ΜΑΡΘΑ. — Γι' αὐτό; Τώρα καταλαβαίνω καὶ γιατὶ ἤρθες. Ὅμως θὰ σ' ἐπιθυμήσῃ, Λόνα.

ΛΟΝΑ. — Τί νὰ τὴν κάνῃ μιὰ γριὰ ἑτεροθαλὴ ἀδελφή; Εἰς τοὺς ἄνδρας δὲν εἶνε δύσκολον νὰ λησμονήσουν πολλὰ καὶ νὰ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ πολλά, γιὰ νὰ πῆνε νὰ ζητήσουν τὴν εὐτυχίαν.

ΜΑΡΘΑ. — Χαί, αὐτὸ συμβαίνει δυστυχῶς κἄποτε.

ΛΟΝΑ. — Ἐμεῖς ὅμως θὰ ζήσωμεν μαζῆ, γιὰ νὰ παρηγορῇ ἡ μιὰ τὴν ἄλλην.

ΜΑΡΘΑ. — Μπορῶ νὰ σοῦ χρησιμεύσω σὲ κάτι.

ΛΟΝΑ. — Πολύ. Εἴμεθα δυὸ θετὲς μητέρες, οἱ ὁποῖες ἐχάσαμεν τὰ παιδιά μας καὶ ἐμείναμε καὶ οἱ δυὸ ἔρημες.

ΜΑΡΘΑ. — Ἔρημη! Καὶ πρέπει νὰ μάθῃς, ὅτι τίποτε δὲν ἀγάπησα στὸ κόσμο τόσο, ὅσο ἀγάπησα αὐτόν.

ΛΟΝΑ. — Μάρθα! (τὴν πιάνει ἀπὸ τὸν βραχίονα). Εἶνε ἀλήθεια;

ΜΑΡΘΑ. — Ὁλόκληρη ἡ ζωή μου βρίσκεται μέσα σ' αὐτὲς τὶς λέξεις. Τὸν ἀγαποῦσα καὶ τὸν περίμενα. Κάθε καλοκαῖρι περίμενα νὰ ἔρθῃ. Τὸν περίμενα διαρκῶς καὶ νὰ ποῦ ἦλθε ἐπὶ τέλους, ἀλλὰ δὲν μὲ πρόσεξε καθόλου.

ΛΟΝΑ. — Τὸν ἀγαποῦσες, καὶ ὅμως σὺ ἡ ἴδια τὸν ἐβοήθησες νὰ βρῇ τὴν εὐτυχία του;

ΜΑΡΘΑ. — Ἐπειδὴ τὸν ἀγαποῦσα, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν βοηθήσω νὰ γίνῃ εὐτυχής; Ναί, τὸν ἀγάπησα. Αὐτὸς ἦτανε ἡ μόνη σκέψις μου σ' ὅλη τὴ ζωή μου, ἀπὸ τὴ στιγμὴ ποῦ ἔφυγε. Ἴσως σκέπτεσαι καὶ τί λόγο εἶχα νὰ ἐλπίζω; Ὦ νομίζω ὅτι εἶχα κἄποιο λόγο. Ὅταν ὅμως ἐγύρισε, ἐννόησα, ὅτι εἶχε σβύσῃ κάθε ἀνάμνησῃ ἀπὸ τὴν ψυχή του. Ἐπέρασε χωρὶς νὰ μὲ προσέξῃ.

ΛΟΝΑ. — Ἡ Ντίνα πότε σὲ ἐπεσκίασε, Μάρθα.

ΜΑΡΘΑ. — Εἶνε μεγάλο εὐτύχημα ποῦ ἦρθαν ἔτσι τὰ πράγματα. Ὅταν ἔφυγε εἴχαμε τὴν ἴδια ἡλικία. Ὅταν ὅμως ἐγύρισε... ὦ! τί τρομερὴ στιγμή! — αἰσθάνθηκα, ὅτι εἶμαι δέκα χρόνια μεγαλύτερή του. Ἐκεῖ κάτω σ' ἕνα πῆλ καθαρό, πῆλ θερμὸ καὶ πῆλ χαρωπὸ ἥλιο, ἀνέπνεε σὲ κάθε ἀναπνοή του ὑγείαν καὶ νιάτα, ἐνῷ ἐγὼ ἐδῶ ὑφαινα... ὑφαινα...

ΛΟΝΑ. — ...Τὰ νήματα τῆς εὐτυχίας του, Μάρθα.

ΜΑΡΘΑ. — Ναί, τὴν ὕφανα μὲ χρυσὰ νήματα — χωρὶς πικρίαν. Δὲν εἶνε ἀλήθεια Λόνα, ὅτι εἴμεθα γι' αὐτὸν δύο καλὲς ἀδελφές;

ΛΟΝΑ. — (τὴν ἐναγκαλίζεται).

ΣΚΗΝΗ XI

Προηγούμεναι — *Μπέρνικ*

ΜΠΕΡ. — (ἔρχεται ἀπὸ τὸ δωμάτιόν του. Πρὸς τοὺς εὐρισκομένους ἐν τῷ δωματίῳ του κυρίους. Ἀπὸ τὴν θύραν.) Καλὰ — καλά, κύριοι, κάμετε ὅπως θέλετε. Θὰ εἶμαι παρὼν ὅταν ἔρθῃ ἡ ὥρα. (Κλείων τὴν θύραν τοῦ δωματίου του). Α! ἐδῶ εἴσαστε; Σύ, Μάρθα, πρέπει νὰ κάνῃς τουαλέττα. Πὲς καὶ εἰς τὴν Μπέττυ νὰ κάνῃ τὸ ἴδιο. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ ντυθῆτε μὲ πολυτέλειαν, ἀλλ' εὐπρεπῶς μόνον.

ΛΟΝΑ. — Καὶ εὔθυμο πρόσωπο πρέπει νὰ δείχνῃς, Μάρθα καὶ μάτια γεμάτα ἀπὸ εὐτυχία καὶ χαρά.

ΜΠΕΡΝΙΚ. — Νὰ ἔρθῃ καὶ ὁ Ὀλάφ κάτω. Θέλω νὰ τὸν ἔχω εἰς τὸν πλευρό μου.

ΛΟΝΑ. — Οὔμ! — Ὁ Ὀλάφ...

ΜΑΡΘΑ. — Θὰ εἰδοποιήσω τὴν Μπέττυ· (φεύγει).

(τὸ τέλος εἰς τὸ ἑπόμενον)

Ἀπὸ Τῆς "Σκιᾶς,,

ΤΟΥ Λ. ΠΟΡΦΥΡΑ

ΒΡΑΔΥ Σ' ΕΝΑ ΧΩΡΙΟ

Γαληνεμένη, ξάστερη, γαλάζια πέρα ὡς πέρα,
Κρουστάλλινη ἀπ' τὸν ὄρθρο της ὡς τὸν ἑσπερινό της,
Κ' εἶχα πλανέψει καὶ τ' ἀχνὸ χρυσὸ φεγγάρι ἡ μέρα
Κι' ἀργοταξίδευε ἄγρυπνο κι' αὐτὸ στὸν οὐρανό της.

Τώρα ἀκοκάτω ἀπ' τὰ βουνὰ τὴ θεϊκὰ ποὺ ἐσκιῶσαν
Μαζῶξαν τὰ κοπάδια τους ἀπ' τὰ λιβάδια οἱ στάνες,
Τοῦ κάμπου τὰ μικρόπουλα σωπάσανε, θολῶσαν
Τὰ στενορύμια τοῦ χωριοῦ κι' οἱ αὐλές τους μὲ τὶς [δράνες.

Πλῆθος οἱ ὁλόχαρες φωνές· κ' ἐσβύσαν λίγο — λίγο·
Κάποια τζιτζίκια μοναχὰ λαλοῦν καὶ ἀρὸς τ' ἀμπέλια
Κάποιες κοπέλες ξένοιαστες, γυρνώντας ἀπ' τὸν τρύγο,
Σκορπᾶνε ἀκόμα στὴν ἐρμιὰ τὰ δροσερά τους γέλια,

Ὦ! σὰν ἀρχίσῃ γύρω μου γιὰ πάντα νὰ νυχτώνῃ,
Δὲ θέλω τὰ ξερόφυλλα νὰ τρεμοφτερουγίζουν
Στὸ δρόμο μου, κι' ἀπάνω μου οἱ ἀρφανεμένοι κλῶνοι
Μ' ἕνα βραχνὸ παράπονο νὰ μὲ καλονυχτίζουν.

Θέλω τὸ βράδυ ποῦ θἀρθῇ νὰ μ' ἀγκαλιάσῃ, νἄναι
Εἰρηνικὸ σὰν τ' ἀγαθό, σὰν τ' ἅγιο ἐτοῦτο βράδυ,
Πῶς πέφτ' ἡ νύχτα τὰ τρελλὰ τζιτζίκια νὰ ξεχνᾶνε
Καὶ νὰ μοῦ λένε γιὰ τὸ φῶς καὶ μέσα στὸ σκοτάδι.

Θέλω οἱ θυμπτές μου οἱ θύμησες στὸ βάθος νὰ περνοῦνε
Σὰν τὶς κοπέλες τοῦ χωριοῦ κ' ἐκεῖνες· νἄχω γείρει,
Στὴ γρηὰν τζλιά μας νὰ γκρικῶ σκυφτὸς ν' ἀχολογοῦνε
Τὰ γέλια ους ἀπ' τῆς ζωῆς μακρυὰ τὸ πανηγύρι....

ΥΠΕΡΟΥΣΙΟ

Ἐδούλευε μερόνυχτα καὶ ἡ ἔγνοια
Σὰ σκέλεθρο τὸν εἶχε καταντήσῃ·
Μὲ ἀστραφτερὰ βερίλια, μὲ κουρούμπια
Ἀμέθυστους καὶ σμάραγδα κιἀχάτι
Μὲ πάνιους περουζέδες μὲ ζαφύρια,
Μὲ τῆς τέχνης τὰ κάλλη, μὲ τὴν ἅγια
Πνοὴ τοῦ ὡραίου, μὲ τὰ στοιχεία τῆς φύσης
Καὶ μὲ τὰ πλάνα μάγια ποὺ σκορπάει
Τοῦ παναρμόνιου σύνολου ἡ θεότη
Μὲ τἄχραντα μυστήρια ποὺ τἀγγίζουν
Οἱ σπάνιοι, μὲ τὸ θῶρι ποὺ ἀρμονίζει
Ἀπ' τῆς καρδιᾶς τὸ φέγγος τὴν εἰδή του
Μὲ νόμους ὅπου νόμο δὲν κατέχουν
Καὶ λένε τὰ πολλὰ χωρὶς νὰ λένε
Σ' ἄϋλα πλατιὰ φτερὰ ψυχῆς ποῦ παίρνει
Τὸν ἀστρωμένο αἰθέρα στὸ βυθό της
Μὲ ὅτι ποὺ στὸ ὅλο πλάσμα θὲ νὰ φέρῃ
Ὄντα στοὺς ἤσκιους γύρου νὰ χορέψουν
Μὲ τέτοια πλούσια δῶρα νὰ στολίσῃ
Τὸ μάρμαρο ποθοῦσε ὁ θεῖος τεχνίτης.
Μ' ὅ,τι βάζει τὴν ὕλη ἀπὸ τὴν ὕλη
Ξέχωρα στὴν κορῶνα τῶν ὀνείρων
Ἐνσαρκωμένη τοῦ θεοῦ τὴ σάρκα,
Μ' ὅτι ἀπ' τὴν ἀρμονία τῆς φύσης λείπει
Ὑπέρτερο (ἂν τὸ αἰνίγμα εἶνε ἀλήθεια
Τοῦ συναρμολογῶ σὲ τόνους ἤχων
Χρωμάτων καὶ γραμμῶν) νἄτο εὔγε, εἶνε εὔγε.
Μ' ὅ,τι ποὺ ὀμπρὸς στὸ πλάσμα θὲ νὰ σκύψουν
Μὲ σκλαβωμένες αἴσθησες οἱ Ὀλύμπιοι
Μὲ τέτοιο ὁ θεῖος τεχνίτης προσταθοῦσε
ἀπὸ χρόνια πολλὰ τὸ κρῦο λιθάρι
Νὰ φτιάσῃ μὰ ὁ καημὸς ποὺ ἀπὸ τὰ μάτια
Ἀνάδυνε σὲ φλόγες ἀπομέσα
Ἀπὸ τά βάθη τῆς καρδιᾶς του, ἐτοῦτη
Πολλὲς φορὲς τοῦ πρόβανε τὴ σκέψη
Κιἂν κάμω αὐτὸ ποὺ οἱ μοῖρες μοῦ ἀντικόβουν
Τὸ ὀνειρεμένο τὸ ἔργο μου τελειώσω
Μάταιος ὁ κόπος χρόνια θὰ παιδέψῃ
Τὲς αἴσθησες τοῦ νοῦ καὶ τὴν καρδιά μου
Μαρτυρικὰ τοῦ κάκου μιὰ ἄλλη ἔγνοια
«Δὲ θὰ βρεθῇ νὰ στηρίξει ἀπάνω
Ἡ βάση». Πῶς; τὸν ρώτησε ἕνα πνέμα
Ποῦ περνοῦσε ψηλά, τὸ πλιὸ σπουδαῖο
Ζητᾶς ἐσὺ ποῦ ἀκόμα δὲν ἐβρέθη
Στοὺς οὐρανούς; καὶ γέλασε τὸ πνέμα.
Τὸ μονοπάτι ἀμίλητος ἐπῆρε
Καὶ πρὸς τὸ βράδι ἐβρέθηκε μονὰχος
Σ' ἔρμον δρυμοῦ τὴ μοναξιὰ κιἀπάνω
Σὲ μιὰ πέτρα καθίζει μὲ τὸ χέρι
Κρατῶντας τὸ κεφάλι, πιὸ χλωμόνε
Τὸν κάνει τὸ φεγγάρι, δὲ γροικάει
Τὰ οὐρλιάσματα, τὸ ρέμα ποὺ ἀπὸ πάνω
Μὲ ἀφροὺς λαμποκοπάει ἀπὸ τὸ μαῦρο
Ριζοβουνο ποὺ πέφτει στὴν πεδιάδα
Μὲ βροντεροὺς ἀχοὺς τὸ νεκρωμένο
Δὲ ξυπνᾷ λογισμό του ἀπὸ τὴ λαῦρα.
Τέλος μἀποσταμένο τὸ κουφάρι
Ἐκείνησε τὸ πλάϊ ἀργὰ κι' ἀνέβει
Στὴν κορφὴ τοῦ ριζόβουνον τοῦ μαύρου
Ποῦ οἱ καταχνιὲς ἀπλώνοντον, καὶ στάθη
Στὸ χτένι ὀρθός, τὸ ἀγέρι τὰ μαλιά του
Ἰοῦ μοιάζαν τοῦ κοράκου ἐκυματοῦσε,
Μὲ στριγκιχτὲς φωνὲς τ' ἀγρίμια ἐκάναν
Τριγύρου ἀνατριχίλα· κιὅπως χάμου
Μὲ πάταγο γκρεμιόνται ὁλαφρισμένα
Τὰ νερὰ ποὺ ἀπ' τὴν ἄβυσσο λογιάζεις
Πὼς ἔρχονται, Τὴ μαύρη συνεπαίρνει
Μιὰ τέτοια ἀχολογὴ τὴν ἐρημία
Τοῦ βάζει ὁ νοῦς (Ἀλὶ) πὼς προοιμιάζει
Σύγκορμη γιὰ τὰ τάρταρα τοξίδι.
Πονεμένο περίγυρα τὸ βλέμα
Καὶ δάκρυσε... Περνῶντας κάποιοι φίλοι
Κάτου στὴν πολιτεία ἀπ' τὸ ἐρημικό του
Τὸ βρῆκαν μ' ἀνοιχ ἐς τὶς πόρτες.. χάμου
Σπασμένο τ' ἅγιο μάρμαρο καὶ πλάϊ
Σ' ἕνα χαρτὶ τὰ λόγια αὐτὰ γραμμένα:
«Πηγαίνω νὰ μοῦ δώκῃ τὴ σφραγίδα
Τοῦ τέλειου, ποὺ ποθοῦσα ὁ Βασιλέας
τῆς Ἱερῆς ἀνυπαρξίας ὁ Μέγας.»

ΣΠΥΡ. ΝΙΚΟΚΑΒΟΥΡΑΣ

ΤΟ ΔΙΛΗΜΜΑ ΤΟΥ ΙΑΤΡΟΥ

ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΝΤΕ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΓΓΛΟΥ ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ

ΒΕΡΝΑΡΔΟΥ ΣΩ

[Κατ' ἐλευθέραν μετάφρασιν ὑπὸ Ν. Γ. Π]

Πρόσωπα τοῦ δράμματος, κατὰ τὴν σειρὰν τῆς ἐμφανίσεώς των

ΡΕΝΤΗΕΝΕΘ — Βοηθὸς Ἰστροῦ	
ΕΜΜΑ — Ὑπηρέτρια	
ΣΕΡ ΚΟΛΙΝΣΚΟ ΡΙΤΖΕΟΝ — Ἰατρὸς	Κυρία ΝΤΟΥΜΠΗΝΤΑΝΤ
ΣΟΥΜΑΙΚΕΡ »	Κος ΛΟΥΗΣ ΝΤΟΥΜΠΗΝΤΑΝΤ σύζυγος
ΣΕΡ ΠΑΤΡΙΚ ΚΟΥΛΕ »	Θαλαμηπόλος
Κος ΚΩΤΛΕΡ ΓΟΥΩΛΠΟΛ »	Δημοσιογράφος
ΣΕΡ ΡΑΦ ΜΠΛΟΥΜΦΗΛΔ »	Κος ΔΑΜΒΗ — Γραμματεὺς Ἐκθέσεως
ΜΠΟΧΙΓΚΤΟΝ »	
Κος ΒΛΕΝΚΙΝΣΟΠ »	

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΓΟΥΛΠΟΛ (ἐγειρόμενος). — Ἀντίο Ρίτζεον.

ΡΙΤΖΕΟΝ. — Χαῖρε. Εὐχαριστῶ πολύ.

Μ Μ. — Μὲκατάλαβες Γουλπόλ.

ΕΜΜΑ. — Δὲν μπορεῖ νὰ περιμένῃ, Σὲρ Ράφ.

Ἡ ἄμαξα θὰ συντριβῇ ἂν ἀργήσῃ.

ΓΟΥΛΠΟΛ. — Ἔρχομαι (πρὸς τὸν Μ. Μ). Δὲν βλέπω καμία σπουδαιότητα σαὐτά. Βαγκούτσις εἶναι καθαρὰ κοροϊδία. Ὅλαι αὐταὶ αἱ περιπτώσεις εἶναι δηλητηρίασις τοῦ σίματος καὶ τὸ μαχαίρι εἶναι τὸ μόνο φάρμακο. Ἀντίο Σὲρ-Πάντγ, χαίρω ποῦ σᾶς γνώρισα Κύριε Βλένκισοπ. Λοιπὸν Ἔμμα (ἐξέρχεται ἀκολουθούμενος ἀπὸ τὴν Ἔμμα).

Μ — Μ. (ἀπελπιστικῶς). — Ὁ Γουλπὸλ δὲν ἔχει καθόλου μόρφωσιν. Εἶναι ἕνας ἁπλοῦς Ἰατρὸς, ἐξοχως χειρουργός. Ἀλλὰ τὸ κάτω-κάτω τί σημαίνει νὰ εἶναι κανεὶς χειρουργός; Χειρωνακτικὴ ἐργασία μόνον. Ὁ νοῦς — τὸ μυαλὸ πάντοτε εἶναι τὸ ἀφεντικὸ (δεικνύων διὰ τοῦ δείκτου τὴν κεφαλήν). Ἡ καρυοειδὴς ἀπόφυσις εἶναι δημιούργημα τῆς φαντασίας του: Δὲν ὑπάρχει τέτοιο ὄργανο στὸν ἄνθρωπο. Εἶναι σχεδὸν ἕνα δίπλωμα τῆς μεμβράνης ποῦ ἀπαντᾶται σχεδὸν εἰς τὰ 2 1)2 ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν στοὺς ἀνθρώπους. Χαίρω μὰ τὴν ἀλήθεια ὅτι ἡ ἐγχείρησις αὕτη ἔγινε τῆς μόδας, γιὰ τὸ καλὸ τοῦ Γουλπόλ, γιατὶ εἶναι χαριτωμένος ἄνθρωπος, καὶ τὸ κάτω-κάτω τῆς Γραφῆς ἡ ἐγχείρησις αὕτη δὲν κάμνει κανένα κακό, καθὼς πάντα λέγω στὸν Κόσμο. Ἡ ἀλήθεια μάλιστα εἶναι ὅτι τὸ τράνταγμα τῶν νεύρων καὶ ἡ ἀπόλυτος ἡσυχία στὸ κρεβάτι καμιὰ εἰκοσαριὰ ἡμέρες, ὕστερα ἀπὸ τὴν χειμωνιάτικη σαιζὸν πάντα κάμνει καλό. Ἐν τούτοις ὅμως δὲν παῦει νὰ εἶναι μιὰ χονδροειδὴς ἀπάτη. (ἐγειρόμενος) Τέλος πάντων πρέπει νὰ φεύγω. Ἀντίο Πάντη [ὁ Σὲρ Πάτρικ στραδομουτριάζει] ἀντίο, ἀντίο. Ἀντίο ἀγαπητέ μου Βλένκισοπ ἀντίο. Ἀντίο Ρίτζεον. Μὴν ἀνησυχῆς γιὰ τὴν ὑγεία σου. Ξεύρεις τί πρέπει νὰ κάμῃς. Ἂν σὲ πειράζει τὸ σηκότι σου λίγος ὑδράργυρος δὲ κάμνει κακὸ ποτέ· Ἐὰν εἶσαι ἀνήσυχος δοκίμασε τὰ βρωμοῦχα. Ἐὰν κιαὐτὰ δὲν σὲ ὠφελήσουν, ἕνα δυναμωτικό. Σὺ ξεύρεις τέλος πάντων. Λίγη Στρυχνίνη μὲ φώσφορον. Ἂν ἔχῃς ἀγρυπνίες δοκίμασε τὸ Τριονάλ, Τριονάλ, Τριον.....

ΣΕΡ ΠΑΤΡΙΚ (ξηρῶς). — Ὄχι ὅμως φάρμακα, Κόλη, ἐνθυμοῦ αὐτό.

Μ.—Μ (ἀποφασιστικῶς). — Βέβαια ὄχι. Πολὺ σωστὰ Σὲρ Πάτρικ. Διὰ προσωρινὴν ἀνακούφισιν μόνον. Ὄχι ὅμως διὰ θεραπείαν. Μακρὰν ὅσον ἠμπορεῖς ἀπὸ τὸ Φαρμακεῖο ἀγαπητέ μου Ρίτζεον.

ΡΙΤΖΕΟΝ (συνοδεύων αὐτὸν μέχρι τῆς θύρας.) — Θὰ σ ἀκούσω. Καὶ εὐχαριστῶ διὰ τὰς ἐνεργείας σου. Ἀντίο.

Μ—Μ (σταματῶν εἰς τὴν θύραν καὶ μισοκλείων τὸν ἕναν ὀφθαλμόν). — Ὦ! Ναί! ἐξέχασα. Ποία εἶναι αὐτὴ ἡ ἀσθενης;

ΡΙΤΖΕΟΝ — Ποία;

Μ.—Μ.— Αὐτὴ κάτω. Χαριτωμένη Κυρία. Φυματικὸ σύζυγο.

ΡΙΤΖΕΟΝ.— Ἀκόμη περιμένει;

ΕΜΜΑ (Κοιτάζουσα ἐντός). — Ἔλα τώρα Σὲρ-Ράλφ, ἡ Κυρία σας περιμένει εἰς τὸ ἀμάξι.

Μ.—Μ (αἰφνιδιασθεὶς καὶ συνελθών). — Ὄχ

τριχ. Ἐμεγάλωσα στὰ χωράφια. Ἔλα τώρα μὴ θυμώνῃς.

ΣΕΡ ΠΑΤΡΙΚ(ἐγειρόμενος).—Πολὺ καλά,πολὺ καλά, ἀντίο Κέλλη. (Χαϊδεύει τὸν Ρίτζεον κτυπῶν αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὤμων καὶ ἐξέρχεται, γυρίζει πίσω μιὰ στιγμὴ στὴν πόρτα, κυτάζει τὴν Ἔμμα καὶ μὲ σοβαρότητα τῆς λέγει). Εἶσαι ἕνας ἄσχημος γέρω διάβολος πίστεψέ με.

ΕΜΜΑ (μὲ σοβαρότητα τοῦ ἀπαντᾷ).— Ἔνοια σου καὶ δὲν εἶσαι καὶ ἡ ἀφεντιά σου ἄγγελοῦδι. (Πρὸς τὸν Ρίτζεον θυμωμένη).—Δὲν ἔχουν καθόλου εὐγένεια. Νομίζουν ὅτι ἡμποροῦν νὰ μοῦ ποῦν ὅ,τι τοὺς κατεβάσει καὶ τοὺς δίδεις καὶ σὺ ἀφορμὴν. Θὰ σοῦ τοὺς μάθω ἐγὼ πῶς νὰ φέρωνται. Καὶ τώρα τί λές ; θὰ δῇς αὐτὴ τὴν φτωχὴ ποῦ περιμένει ἢ ὄχι ;

ΡΙΤΖ.— Σοῦ εἶπα διὰ δεκάτην πέμπτην φορὰν ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ δῶ κανέναν. Διῶξε την.

ΕΜΜΑ.— Ὦ ! ἐβαρέθηκα πιὰ αὐτὸ τὸ φαλτῆρι. Τί καλὸ ἠμπορεῖ αὐτὸ νὰ τῆς κάμῃ.

ΡΙΤΖ.— Τί θέλεις λοιπὸν νὰ θυμώσω μαζί σου Ἔμμα ;

ΕΜΜΑ (κολακευτικά).—Ἔλα -ώρα χρυσό μου. Ἰδέ την ἔστω καὶ γιὰ ἕνα λεπτὸ πρὸς χάριν μου. Μοῦδωσε μισὴ λίρα;

ΕΜΜΑ.— Εἶναι τὸ πᾶν ποῦ ἔχει ἡ φτωχή. Αὐτοὶ οἱ ἄλλοι δὲν τοὺς μέλει γιὰ τῆς μισὲς λίρες καὶ θέλουν μόνον νὰ μιλοῦν γιὰ τὸ ἀτομό των. Ἐκτὸς αὐτοῦ εἶνε ἀπὸ κεῖνες τῆς γυναῖκες ποῦ σ' ἀνοίγουν τὸ κέφι. Εἶνε ἀκριβῶς ἀπὸ κεῖνες ποῦ σ' ἀρέσουν.

ΡΙΤΖ.—Καλὰ τὰ κατάφερε. Μὲ μισὴ λίρα ἐσυμβουλεύθηκε τὸν Σὲρ Ράλφ Μπλουμφὶκ καὶ τὸν Κῶλτερ Γουωλπόλ. Αὐτὸ μόνον ἀξίζει 6 λίρες. Δὲν πιστεύω νὰ ἀφήκε καὶ τὸν Βλεκινσὸν ἀσυμβούλευτον. Νὰ ἄλλες 10 πέννες.

ΕΜΜΑ.— Ὥστε πρὸς χάρι μου θὰ την δῇς, δὲν εἶν' ἔτσι.

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Ὦ ! στεῖλέ τὴν ἐπάνω καὶ ξεφόρτωνέ με. (Ἔμμα τρέχει πρὸς τὰ ἔξω ὁ Ρίτζεον καλεῖ) Ρεντπέννη !

ΡΕΝΤΠΕΝΝΗ (ἐμφανιζομένη εἰς τὴν θύραν).—Τί θελετε ;

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Τώρα θὰ ἔλθῃ μία ἀσθενής. Ἂν δὲν ἔχῃ φύγῃ ἐντὸς 5 λεπτῶν τῆς ὥρας, φώναξέ με ὅτι μὲ ζητοῦν βιαστικὰ στὸ τηλέφωνο νὰ πάγω στὸ Νοσοκομεῖο. Ἐννοεῖς ; πρέπει νὰ νοιώσῃ ὅτι πρέπει νὰ φύγῃ.

ΡΕΝΤΠΕΝΝΗ.—Πολὺ καλά. (φεύγει). (ὁ Ρίτζεον πηγαίνει εἰς τὸν καθρέπτην καὶ τακτοποιεῖ τὸν λαιμοδέτην του).

ΕΜΜΑ (ἀναγγέλλουσα).—Ἡ Κα Ντούμπιντατ. (ὁ Ρίτζεον ἀφήνει τὸν καθρέπτην καὶ πηγαίνει εἰς τὸ γραφεῖόν του).

[Ἡ Κυρία εἰσέρχεται, ἡ Ἔμμα ἐξέρχεται καὶ κλείει τὴν θύραν. Ὁ Ριτζεον μὲ σεβασμὸ ὑψος στρέφει πρὸς τὴν Κυρίαν καὶ τῆς δεικνύει τὸν καναπὲ νὰ καθίσῃ].

Περιγραφὴ τῆς Κας Ντουμπιτάτ.

ΚαΝΤΟΥΜΠΙΤΑΤ (μὲχαμηλὴν ταχεῖαν φωνήν).—Γιατρέ μου...

ΡΙΤΖΕΟΝ (εὐγενῶς).—Ἀναμείνατε. Πρὶν ἢ ἀρχίσετε ὀφεῖλω νὰ σᾶς εἴπω ὅτι δὲν ἠμπορῶ νὰ σᾶς βοηθήσω εἰς τίποτε. Εἶμαι πολὺ ἀπησχολημένος. Σᾶς εἰδοποίησα μὲ τὴν γραῖαν ὑπηρέτριάν μου καὶ δὲν ἠθέλατε νὰ τὴν πιστεύσετε.

Κα ΝΤΟΥΜΠΙΝΤΑΝ.—Πῶς ἠμποροῦσα ;

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Τὴν ἐδωροδοκήσατε.

Κα ΝΤΟΥΜΠΙΝΤΑΤ.—Ἐγώ ;

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Δὲν πειράζει. Μὲ παρεκάλεσε νὰ σᾶς δεχθῶ. Πρέπει νὰ πιστεύσετε ὅτι μὲ ὅλην τὴν καλήν μου θέλησιν δὲν ἠμπορῶ νὰ δεχθῶ ἕνα ἄλλον ἀκόμη ἀσθενῆ.

Κα ΝΤΟΥΜΠΙΝΤΑΤ.—Γιατρέ μου ! Πρέπει νὰ σώσετε τὸν σύζυγόν μου. Πρέπει.Ἅμα σᾶς ἐξηγήσω θὰ ἰδῆτε ὅτι πρέπει. Δὲν εἶνε συνήθης περίπτωσις, οὔτε ὁμοία πρὸς κάθε ἄλλην. Δὲν μοιάζει μὲ κανένα στὸν κόσμο. Πιστέψατέ με, δὲν μοιάζει. Μπορῶ νὰ σᾶς τὸ ἀποδείξω. (ψάχνουσα εἰς τὸ πορτοφόλι της). Ἔφερα μαζί μου κάτι νὰ σᾶς δείξω. Καὶ σεῖς μπορεῖτε νὰ τὸν σώσετε. Αἱ ἐφημερίδες ἔτσι λέγουν.

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Ἀπὸ τί πάσχει; φθίσιν ;

ΚΥΡΙΑ.—Ναί. Τοῦ ἀριστεροῦ πνεύμονος.

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Ναί· δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ μοῦ πῇς ἀπὸ ποῖον.

ΚΥΡΙΑ.—Σεῖς μόνον μπορεῖτε, ἂν θέλετε, νὰ τὸν θεραπεύσετε. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι μπορεῖτι ; (μὲ μεγάλην ἀγωνίαν). Ὦ ! πῆτέ μου σᾶς παρακαλῶ.

ΡΙΤΖΕΟΝ (αὐστηρῶς).—Θὰ ἡσυχάσετε καὶ θὰ συγκρατήσετε τὸν ἑαυτόν σας ;

ΚΥΡΙΑ.—Μάλιστα .Συγγνώμην. Γνωρίζω ὅτι δὲν ἔπρεπε ἀλλά. . . (ἀρχίζουσα πάλιν τοὺς λυγμούς). Σᾶς παρακαλῶ εἰπέτε μου ὅτι δύνασθε καὶ θὰ εἶμαι πλέον καλά.

ΡΙΤΖΕΟΝ (αὐστηρῶς).—Δὲν εἶμαι τσαρλατάνος. Ἂν θέλῃς κανὰν τέτοιον νὰ πᾷς νὰ βρῇς. (ἀνακτῶν τὴν ψυχραιμίαν του). Ἀλλὰ ἔχω στὸ Νοσοκομεῖο 10 φτισικοὺς ἀσθενεῖς τῶν ὁποίων τὴν ζωὴν πιστεύω ὅτι θὰ σώσω.

ΚΥΡΙΑ.—Εὐχαριστῶ Θεέ μου !

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Περίμενε ὅμως. Παράβαλε αὐτοὺς τοὺς δέκα ἀσθενεῖς πρὸς δέκα ναυαγοὺς εἰς μίαν βάρκαν—βάρκαν ἡ ὁποία μόλις τοὺς χωρεῖ—καὶ ἡ ὁποία δὲν ἀντέχει δι' ἕνα ἀκόμη.Ἄλλος ἕνας ἀκόμη καὶ ἡ βάρκα πάει φοῦντο. Ἕνας ἀκόμη ἱκετεύει νὰ μπῇ στὴ βάρκα. Παρακαλεῖ τὸν καπετάνιο τῆς βάρκας νὰ τὸν σώσῃ. Ἀλλὰ ὁ καπετάνιος τότε μόνον μπορεῖ νὰ τὸν σώσῃ ἂν ρίξῃ ἕναν ἀπὸ τοὺς ἄλλους δέκα στὴ θάλασσα νὰ πνιγῇ. Νὰ αὐτὸ μοῦ ζητᾶς νὰ κάμω.

ΚΥΡΙΑ.—Πῶς εἶνε δυνατόν; Δὲν ἐννοῶ.Ἀλήθεια.

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Ἐπὶ λόγῳ τιμῆς μου ἔτσι εἶνε. Τὸ νοσοκομεῖον μου, τὸ ἐπιτελεῖόν μου καὶ ἐγὼ εἶμεθα πολὺ ἀπησχολημένοι.Ἐργαζόμεθα παρὰ πολύ. Ἡ θεραπεία εἶνε νέα. Παίρνει καιρό, χρήματα, καὶ ἀπαιτεῖ εἰδικότητα. Καὶ δὲν ὑπάρχει κλίνη δι' ἕνα ἀκόμη ἀσθενῆ. Αἱ δέκα περιπτώσεις ποῦ ἀνέλαβον εἶνε ἐξαιρετικαί. Μὲ ἐννοεῖτε τί λέγω ;

ΚΥΡΙΑ.—Ἐξαιρετικαί ; Ὄχι δὲν ἐννοῶ.

ΡΙΤΖΕΟΝ (ἀποφασιστικά).—Πρέπει νὰ ἐννοεῖτε. Πρέπει νὰ τὸ ἐννοήσετε καὶ νὰ συμμορφωθῆτε. Εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς δέκα αὐτὰς περιπτώσεις εἶχα νὰ σκεφθῶ ἂν μόνον ἐὰν ὁ ἀσθενὴς ἠδύνατο νὰ σωθῇ ἀλλὰ ἂν ἤξιζε τὸν κόπον νὰ σωθῇ. Ἐκ τῶν πεντήκοντα ἀσθενῶν ποῦ παρουσιάσθησαν, οἱ τεσσαράκοντα κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς εἶχον νέας συζύγους καὶ ἀπροστάτευτα τέκνα. Ἐὰν ἐξηρτᾶτο ἀπὸ τὴν σκληρότητα μόνον τῆς ἀσθενείας των ἐδικαιοῦντο καὶ οὗτοι νὰ θεραπευθῶσιν ὄχι μίαν ἀλλὰ δέκα φοράς. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ περίπτωσις τοῦ συζύγου σας εἶνε βαρεῖας μορφῆς. Διακρίνω τὰ δάκρυα εἰς τοὺς ὀφθαλμούς σας (ταχέως σφογγίζει τὰ μάτια της). Γνωρίζω ὅτι τὴν στιγμὴν ποῦ θὰ παύσω ὁμιλῶν ἔχετε ἕνα σωρὸ παρακλήσεις νὰ μοῦ κάμετε. Ἀλλὰ σᾶς προειδοποιῶ ὅτι θὰ χάσετε τὸν καιρόν σας. Πρέπει νὰ πᾶτε εἰς ἄλλον ἰατρόν.

ΚΥΡΙΑ.—Δύναθε τοὐλάχιστον νὰ μοῦ δόσητε τὸ ὄνομα ἑνὸς ἄλλου Ἰατροῦ ποῦ νὰ γνωρίζῃ τὸ μυστικόν σας ;

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Δὲν ἔχω κανὲν μυστικόν. -Δὲν εἶμαι Τσαρλατάνος.

ΚΥΡΙΑ.—Μὲ συγχωρεῖτε. Δὲν ἠννόουν νὰ σᾶς προσβάλω. Δὲν ξεύρω πῶς νὰ σᾶς μιλήσω. Ὦ ! σᾶς παρακαλῶ μὴ μὲ παρεξηγεῖτε.

ΡΙΤΖΕΟΝ (πάλιν ἐντροπιασμένος).—Ἔλα, ἔλα τώρα, μὴ στενοχωρεῖσαι. (ἀναπνέει καὶ κάθεται). Τέλος πάντων, ὁμιλῶ ἀπερίσκεπτα· ἠμπορῶ νὰ εἰπῶ ὅτι εἶμαι ἕνας τσαρλατάνος, ἕνας; τσαρλατάνος μὲ δίπλωμα. Ἀλλὰ διὰ τὴν ἀνακάλυψίν μου δὲν ἐπῆρα ἀκόμη δίπλωμα εὑρεσιτεχνίας.

ΚΥΡΙΑ.—Ὥστε ἠμπορεῖ κάθε ἰατρὸς νὰ θεραπεύσῃ τὸν σύζυγόν μου ; Ὦ ! Μὰ διατί δὲν τὸ κάμνουν ; Ἐδοκίμασα τόσους. Ἐξῴδευσα τόσα. Ἐὰν εἶχατε ἔστω τὴν καλωσύνην νὰ μοῦ δίδατε τὸ ὄνομα κανενός ;

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Κάθε ἄνθρωπος ποῦ συναντᾶτε στὸ δρόμο εἶνε ἰατρός.Ἀλλὰ ἐκτὸς ἐμοῦ καὶ ὀλίγων ἀκόμη νέων τοὺς ὁποίους ἐξασκῶ εἰς τὸ Νοσοκομεῖον τῆς Ἁγίας Ἄννας, δὲν εἶνε κανεὶς ἄλλος ὅστις νὰ ἐννοῇ τελείως τὴν θεραπείαν διὰ τῆς Ὀπονίνης μου. Καὶ εἴμεθα τόσον ἀπησχολημένον. Λυποῦμαι ὅτι μόνον αὐτὸ ἠμπορῶ νὰ σᾶς εἴπω. (.γειρόμενος). Καλημέρα σας.

ΚΥΡΙΑ (αἰφνηδίως καὶ ἀπελπιστικῶς ἐξάγουσα ἐκ τοῦ πορτοφολίου της μερικὰ σκίτσα).—Γιατρέ. Ἰδέτε αὐτά. Ἐννοεῖται ἀπὸ σκίτσα βέβαια. Ἔχετε ἀρκετὰ καλὰ εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς ἀναμονῆς σας. Κυτάξατέ τα. Εἶνε προϊόντα τῆς ἐργασίας του.

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ τὰ δῶ. (συγχρόνως τὰ κοιτάζει). Μπᾶ ! (λαμβάνει ἕνα καὶ πηγαίνει εἰς τὸ φῶς τοῦ παραθύρου νὰ τὸ δῇ). Μάλιστα. Αὐτὸ εἶνε πραγματικό. Ναί, ναί. (παρατηρεῖ ἓν ἄλλο καὶ ἐπιστρέφει εἰς αὐτήν). Εἶνε πολὺ ἐπιτυχημένα. Εἶνε ἀτελείωτα ἢ ὄχι ;

ΚΥΡΙΑ.—Κουράζεται τόσον γρήγορα. Ἀλλὰ δὲν φαίνεται ἐδῶ πόσον μεγαλοψυῆς εἶνε. Βλέπετε λοιπὸν πόσον ἀξίζει νὰ σωθῇ. Ὄχ ! Γιατρέ μου, τὸν ἐνωμφεύθην μόνον διὰ νὰ τὸν βοηθήσω νὰ ἀρχήσῃ. Εἶχα ἀρκετὰ χρήματα νὰ τὸν διατηρήσω εἰς τὰ σκληρὰ ἔτη τῆς ἀρχῆς του, νὰ τὸν βοηθήσω νὰ ἀκολουθήσῃ τὰς ἐμπνεύσεις του μέχρις ὅτου ἡ μεγαλοφυΐα του ἤθελεν ἀναγνωρισθῇ. Καὶ συγχρόνως τοῦ ἐχρησιμευονκαὶ ὡς μοντέλλο. Τὰ σκίτσα του μὲ μένα ὡς μοντέλλο ἐπωλοῦντο ἀμέσως.

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Ἔχετε κανένα ;

ΚΥΡΙΑ (παρουσιάζουσα ἓν ἄλλο).—Μόνον αὐτό. Ἦτο τὸ πρῶτόν του.

ΡΙΤΖΕΟΝ (κατατρώγων αὐτὸ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν).—Αὐτὸ εἶνε ἐξοχον σκίτσο. Διατί τὸ ὀνομάζει Τζένιφερ ;

ΚΥΡΙΑ.—Τὸ ὄνομά μου εἶνε Τζένιφερ.

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Παράξενο ὄνομα.

ΚΥΡΙΑ.—Ὄχι εἰς τὸ Κόργγονώλ. Κατάγομαι ἀπὸ τὸ Κέρνις.—Ἐσεῖς τὸ λέγετε Τζένιφερ.

ΡΙΤΖΕΟΝ (προφέρων τὰ ὀνόματα μὲ εὐχαρίστησιν).—Τζένιφερ—Τζένιφερ. (κυτάζων πάλιν τὸ σκίτσο). Ναί, ναὶ πράγματι ἐξοχο σκίτσο. Συγγνώμην. Ἀλλὰ μπορῶ νὰ σᾶς ἐρωτήσω ἂν τὸ πωλεῖτε; Θὰ τὸ ἀγοράσω.

ΚΥΡΙΑ.—Σᾶς τὸ χαρίζω. Εἶνε δικό μου. Μοῦ τὸ ἔδωσε. Σᾶς τὸ δίδω. Σᾶς τὸ δίδω ἐλα. Πᾶρτέ τα ἐλα. Ζητήσατε ὅ,τι θέλετε. Ἀλλὰ σώσατέ τὸν μου. Ἠμπορεῖτε. Θελήσατε. Πρέπει.

ΡΕΝΤΠΕΝΗ (εἰσέρχεται δεικνύων σημεῖα ταραχῆς).—Μόλις ἐτηλεφώνησαν ἀπὸ τὸ Νοσοκομεῖον ὅτι πρέπει νὰ πᾶτε. Ἀσθενής τις ἀποθνήσκει. Ἡ ἄμαξα περιμένει.

ΡΙΤΖΕΟΝ—(μετ' ἀποστροφῆς) Ὤχ! Κουταμάρες. Πήγαινε ἔξω. (Πολὺ θυμωμένος). Τί δηλαδὴ ἐννοεῖς διακόπτων με ἔτσι;

ΡΕΝΤΠΕΝΗ—Ἀλλὰ....

ΡΙΤΖΕΑΝ— Σκασμός ! Δὲν βλέπεις ὅτι εἶμαι ἀπησχολημένος. Πήγαινε ἔξω. (Ὁ Ρεπτένη θυμωμένος ἐξαφανίζεται).

ΚΥΡΙΑ - (ἐγειρομένη) Γιατρέ; μίαν στιγμὴν πρὶν φύγετε.....

ΡΙΤΖΕΟΝ—Καθήστε. Δὲν εἶνε τίποτε.

ΚΥΡΙΑ—Ἀλλὰ ὁ ἀσθενής; Εἶπεν ὅτι ἀπεθνήσκει.

ΡΙΤΖΕΟΝ.—Πρέπει νὰ εἶναι πεθαμένος τώρα. Μὴ σᾶς μέλλει. Καθήστε.

ΚΥΡΙΑ—(καθίζουσα καὶ ἀναλυομένη εἰς δάκρυα) Ὤχ ! δὲν σᾶς μέλλει. Βλέπετε ἀνθρώπους νὰ πεθαίνουν κάθε μέρα.

ΡΙΤΖΕΟΝ.—(Χαϊδεύων αὐτὴν)Παιδιάτικα πράγματα. Τοῦ παρήγγειλα νὰ ἔλθῃ νὰ πῇ ἔτσι. Ἐνόμιζα ὅτι θὰ ἤθελα νὰ σὲ ξεφορτωθῶ.

ΚΥΡΙΑ.—(ἐκπεπληγμένη διὰ τὸ ψεῦδος). Ὦ!

ΡΙΤΖΕΟΝ.—(ἐξακολουθῶν). Μὴν τρομάζεις δὲν πεθαίνει κανείς.

ΚΥΡΙΑ.—Ὦ σύζυγός μου, ὅμως πεθαίνει!

ΡΙΤΖΕΟΝ.—(αναλαμβάνων τὸ σοβαρὸν ὕψος του). Ὦ! Ναί. Ἐλησμόνησα τὸν σύζυγόν σας. Κυρία Ντουμπιτάτ. Μοῦ ζητᾶτε νὰ κάμω ἕνα πολὺ σοβαρὸ πράγμα.

ΚΥΡΙΑ.—Σᾶς ζητῶ νὰ σώσετε τὴν ζωὴν ἑνὸς διασήμου ἀνδρός.

ΡΙΤΖ.— Μοῦ ζητᾶτε νὰ φονεύσω πρὸς χάριν του ἕνα ἄλλον ἄνθρωπον. Διότι σᾶς βεβαιῶ ὅτι εὐθὺς ὡς ἀναλάβω ἕνα νέον ἀσθενῆ πρέπει νὰ παραδώσω ἕναν ἄλλον ἀπὸ τοὺς παλαιοὺς καὶ τοὺς συνήθεις ἰατρούς. Δὲν μὲ τρομάζει αὐτό. Καὶ ἄλλοτε εἶχα νὰ κάμω τὸ ἴδιον. Καὶ θὰ τὸ κάμω ἀρκεῖ νὰ μὲ πείσετε ὅτι ἡ ζωή του ἀξίζει περισσότερον ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ χειροτέρου ἔστω ἀσθενοῦς ἀπὸ ἐκείνους ποὺ θεραπεύω. Ἀλλὰ πρέπει νὰ μὲ πείσετε πρῶτον.

ΚΥΡΙΑ.— Αὐτὸς ἔκαμε αὐτὰ τὰ σκίτσα· καὶ δὲν εἶνε τὰ καλλίτερά του—οὐδὲ ἐξ ἀποστάσεως. Δὲν ἔχω μαζί μου κανὲν ἀπὸ τὰ καλλίτερά του, τόσον ὀλίγοι τὰ ἐννοοῦν. Εἶναι 23 ἐτῶν. Ὁλόκληρος ὁ βίος εἶναι πρὸ αὐτοῦ. Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ σᾶς τὸν φέρω· νὰ τοῦ ὁμιλήσετε; νὰ τὸν δῆτε μὲ τὰ μάτια σας ;

— Εἶναι εἰς κατάστασιν νὰ ἔλθῃ εἰς γεῦμα ποῦ δίδω εἰς τὸ Στὰρ καὶ Γκάρτερ τοῦ Ρίτσμονδ ;

ΚΥΡΙΑ.— Ὦ ! Μάλιστα· εὐχαρίστως.

(Ἀκολουθεῖ)

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Β'.

Εἴπαμε: Ἡ καθαρεύουσα εἶναι λέξεις εἰκονισμένες ἀπάνω στὸ χαρτὶ μὲ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα ποὺ τὶς προφέρουμε μὲ νεοελληνικὴ προφορὰ ἄλλες παρανοημένες στὴν ἔννοια τὸ πλιότερο, ἄλλες παραμορφωμένες στὸν τύπο, καθὼς ἀπόδειξε περίφημα ὁ μακαρίτης ὁ Κόντος καὶ συνταγμένες μὲ σύνταξη φραγκικὴ, γιαφτὸ ὁ μακαρίτης ὁ Βερναρδάκης ἔλεγε τὴν καθαρεύουσα «ἡ φραγκιέτικος».

Γιὰ τέτοια μιὰ γλῶσσα βέβαια καμιὰ μεταρρύθμιση δὲ χρειάζεται. Χρειάζεται μιὰ καὶ καλὴ ξύφληση. Καὶ νὰ ποὺ ἀρχίσαμε δὰ νὰ ξοφλοῦμε μαζί της.

Εἴπαμε ἡ ὀρθὴ γραφὴ εἶνε γιὰ τὴν ὀρθηγλώσσα: Γιὰ νὰ γράφουμε λοιπὸν τὴν ὀρθὴ γλῶσσα:

Πρῶτο. Δὲ μᾶς χρειάζουνται τὰ περιττά: η, ι, ει, οι, υι, γιὰ ὅλα τοῦτα φτάνει τὸ ι.

Δέφτερο. Δὲ μᾶς χρειάζεται τὸ περιττὸ αι φτάνει τὸ ε μονάχο.

Τρίτο. Δὲ μᾶς χρειάζεται τὸ ω. μᾶς φτάνει μονάχο τὸ ο.

Τέταρτο. Τὸ ὑποταχτικὸ υ τῶν ἀρχαίων διφτόγγων θὰ τὸ γράφουμε ὅπως προφέρνεται φ ἢ β: ἀφτὸς ἄβριο, ἐφτὶς, ἔβρα κτλ.

Πέμτο Δὲ μᾶς χρειάζουνται τὸ ξ καὶ τὸ ψ, γιατὶ εἶναι δύο φθέγγοι ξεχωριστοὶ ὁ καθένας τους καὶ πρέπει νὰ τοὺς γράφουμε κς, πσ.

ΣΗΜ. Διαβάζω στὸ νέο ἀλφαβητάρι τοῦ Ὑπουργείου (σελ. 72) τὰ πολὺ σωστὰ ἑξῆς: «Θὰ συνθέσωμε τὸ παιδί....νἀναλύσι λέξεις ἁπλὲς στοὺς φθόγγους τους, νὰ προφέρωνε καθαρὰ καὶ σωστὰ τοὺς φθόγγους καὶ νὰ ξεχωρίζε τὸν ἕναν ἀπὸ τὸν ἄλλον» κτλ. Στὰ ψιάρι ξερὸ λ. χ. ἔχουμε ἀρχικὰ δυὸ φθόγγους ὁλότελα ξεχωριστοὺς κ καὶ σ π καὶ σ καὶ χρειάζουνται δυὸ ὁλότελα ξεχωριστὰ παραστατικὰ σημάδια γιὰ δάφτους. Ἠ παιδαγωγικὴ ἀνάγκη πρέπει νὰ εἶναι ἡ μεγάλη ὁδηγήτρα γιὰ κάθε μεταρρύθμιση, γιατὶ καὶ ὁ λαὸς ἀλλάκερος εἶναι ἕνα μεγάλο παιδί.

Ἔχτο. Δὲ θὰ γράφουμε ποτὲς δυὸ ἴδια σύφωνα μαζί, ἀφοῦ δὲν τὰ προφέρνουμε στὴν κοινὴ ἑλληνική.

ΣΗΜ. Θὰ τὰ γράφουμε μόνο ὅταν θέλουμε νὰ παραστήσουμε τὴν ἰδιωματικὴ προφορά, ὅπως τὰ Κυπριώτικα καὶ τῶν ἄλλων τόπων ποὺ τὰ προφέρουνε διπλά.

Ἔβδομο. Πρέπει νὰ λείψουν τὰ δίψηφα, ου, τσ, τζ καὶ νὰ τὰντικαταστήσουμε μὲ ἄλλα μονὰ ψηφιά, γιατὶ ἀπ' ὅπου κιάν προήρθανε, σήμερα εἶνε μονοὶ φθέγγοι.

ΣΗΜ. Γιὰ τὸ φθόγγο u ἔχουμε ἤδη τὸ ὀυζαντινὸ ου.

Ὄγδοο. Δὲ μᾶς χρειαζοῦνται γιὰ τὸ φθόγγο ς δυὸ διαφορετικὰ σημάδια σ καὶ ς τελικό. Μᾶς φτάνει ἀφτὸ μονάχα ς γιὰ παντοῦ.

Ἀφτὰ εἶναι ποὺ ἔχουμε περιττά. Ἔχουμε ὅμως καὶ ἔλλειψη ἀπὸ ψηφιά.

Θέλουμε ψηφιὰ μονὰ καὶ ἀτόφυα γιὰ τοὺς φθόγγους b d g (μπ, ντ, γκ).

Ἀκόμα θέλουμε ψηφιὰ μονὰ καὶ ἀτόφυα γιὰ τοὺς οὐρανικοὺς φθόγγους γκ χ γχ καὶ γιὰ τοὺς μεσογλωσσικοὺς λ καὶ ν λιλιὰ νινιά.

Ἔτσι λοιπὸν ἡ ἀλφαβήτα μας πρέπει νἄχει ψηφιὰ γιὰ τοὺς ἑξῆς φθέγγους.

Ἐδῶ κρατοῦμε τὴ σειρὰ τῆς κλασικῆς ἀλφαβήτας, ποὺ ἀλήθεια σήμερα κομιὰν πρακτικὴ δὲν ἐξυπηρετεῖ.

α β γ δ ε ζ θ ι κ κ(=κι) g g̃ (=γκ) l λ γ (=λ) μ n (λαριγγικὸ) ν ν (=νι) ο π b p s τ d φ χ Χ (=Χι) z (=τζ) c (=τσ) 8

Ἔτσι λοιπὸν οἱ στοιχεικοὶ φθόγγοι τῆς νέας κοινῆς ἑλληνικῆς εἶναι 32.

ΣΗΜ. Τὰ πρόσθετα ψηφιὰ πὼ βάζω ἐδῶ εἶναι προσωρινά. Ἀφτὰ πρέπει νὰ τὰ καθορίσει τὸ Κράτος.

Οἱ φθόγγοι ἀφτοὶ παίρνουνε διάφορες ψιλὲς χρωματισιὲς ἀπὸ συνεργειὰ τῶν φθόγγων ποὺ γειτονέβουν.

Ἐπίσης στὶς ντοπιολαλιὲς διαφέρνουν κάπως οἱ φθόγγοι τους ἀπὸ τοὺς φθόγγους τῆς κοινῆς.

Ὡστόσο ἀφτὰ ἐνδιαφέρουν τοὺς γλωσσολόγους κιὄχι τὴν κοινὴ πρακτικὴ χρήση. Γιατὶ ἂν καλοξετάσεις ἀκόμα ἀπὸ ἄτομο σὲ ἄτομο διαφέρει ἡ ἄρθρωση ἑνὸς καὶ τοῦ ἴδιου φθόγγου.

Ἠ ἀλήθεια εἶναι πὼς ἡ γλῶσσα μας ἔχει τὴν ξεχωριστὴ χάρη νὰ μὴν ἔχει φθόγγους ἀμφίβολους ἢ διάμεσους ὅπως ἔχει λ.χ. ἡ Ἀγγλική, κιὅπως θὰ εἶχε ἡ ἀρχαία, ἡ προαττική.

Ἀφτὸ εἶναι μιὰ μεγάλη ἐφκολία γιὰ τὴ γραφὴ ὁρισμένου φθόγγου μὲ ὁρισμένο ψηφὶ πάντα τὸ ἴδιο.

Ἠ γραφικὴ μεταρρύθμιση ποὺ ὑποδείχνουμε πιὸ ἀπάνω εἶναι ἡ τελειωτική, εἶναι ἡ ἰδανική, νὰ ποῦμε. Ἀφτὴ μποροῦσε νὰ γίνει ἀμέσως ἂν ἡ κοινωνία τῶν ἀνθρώπωνε δὲν εἶταν ἕνα συντηρητικὸ καθεστός, ἂν τὸ Κράτος ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἀνθρώπους φωτισμένους, ἂν οἱ Μανταρῖνοι δὲ διέφτυναν τὴν πνεματικὴ κίνηση τῶν ἐθνῶνε.

Στὸ μέλλο βέβαια καὶ θὰ γίνει.

Μὰ τώρα πρέπει τάχα νὰ στραβώσουμε τὰ χέρια καὶ νὰ περιμένουμε ;

Ὄχι· κάτι πρέπει νὰ γίνει κιἀπὸ τώρα.

Τὸ Κράτος γιὰ τὴν ὥρα μένει σὰν οὐδέτερο νὰ ποῦμε. Ὡστόσο τὰ ὀρθογραφικά μας συστήματα εἶναι τόσα, ὅσοι εἶναι κιἀφτοὶ ποὺ γράφουν. Καὶ θἄναι πάντα ἔτσι ἐνόσο δὲ γίνεται ἡ ριζικὴ ἢ μεταρρύθμιση.

Τὰ ἡμέρεμα ὁ κόσμος δὲν τὰ προσέχει. Ἕνας εἶναι ὁ ἀληθινός, ὁ μεγάλος ὁ ὁρόμος. *Ἡ ριζικὴ ἢ μεταρρύθμιση.*

Ποιὸς ὅμως θὰ τὴν ἐπιβάλει ;

Θὰ τὴν ἐπιβάλει ἡ ἀνάγκη.

Οἱ λαοὶ ἐφτυχῶς ἀρχίσανε πιὰ νὰ ἀπαιτοῦνε συνειδητὰ τὰ δικαιώματά τους.

Εἶναι δικαίωμα τοῦ λαοῦ νὰ γράφει τὴ γλῶσσα του σωστὰ καὶ ἔφκολα. Ἂν σήμερα δὲν τοῦ τὸ δώσουν ἀφτὸ τὸ δικαίωμα, θὰ τὸ πάρει ἄβριο μόνος του, ὅταν καταλάβει τί μεγάλο ἀγαθὸ εἶναι ἀφτὸ ποὺ τοῦ στεροῦνε οἱ Μανταρῖνοι.

Ἂς ἀφήσουμε τοὺς Μανταρίνους νὰ χαίρουνται τὴ μάθησή τους καὶ τὴν ἐπιστήμη τους ποὺ εἶναι ἄγονη. Ἠ γνώμη τους δὲν μπορεῖ νἄχει κανένα κῦρος σὲ ζητήματα μεταρρυθμιστικά. Ἄλλωστε εἶναι δυστυχῶς καὶ κακόπιστοι· λένε ὅτι τύχει, ἀρκεῖ νἀντιδράσουνε στὴν πρόοδο.

— *Ὅσοι ἐκλεχτοὶ πρὶν ἔλθετε !*

Φωτίστε τὸ λαό. Φωτίστε τὸ ἔθνος μιλώντας, γράφοντας, διδάσκοντας, κηρύττοντας, παραιτώντας! Φῶς ! νὰ σκορπιστοῦν οἱ σκιὲς τῆς πρόληψης. Περισσότερο φῶς !

Φανταστῆτε τί θὰ εἴμασταν σήμερα, ἂν ἀκολουθούαμε τοῦ Βηλαρᾶ τὶς ἰδέες, καὶ τὶ θὲ νὰ εἴμαστε, γιατὶ δὲ μᾶς ἄφισαν οἱ δασκάλοι νὰ τὸν ἀκούσουμε.

— «Τὸ ἔθνος ἀπέστρεψε τὸ πρόσωπον ἀπὸ τῆς εὐκολίας τῶν λύσεων τούτων».

Ἔτσι μᾶς λένε σήμερα ἀκόμα οἱ Μανταρῖνοι. Ὄχι τὸ ἔθνος βέβαια.

Τὸ ἔθνος δὲν εἶτανε σὲ θέση νὰ διακρίνει καὶ νὰ ἐκλέξει.

Ἂν τὸ φωτίζανε τι ζητοῦσε ἀπ' ἀλήθεια ὁ Βηλαράς, τὸ ἔθνος μὲ χαρὰ καὶ προθυμία θὰ τὸ δεχτανε.

Καὶ πῶς ἔχω δίκιο τἀποδείχνουν οἱ διαμαρτυρίες ποὺ κάνουν ἀπὸ παντοῦ τοῦ ἑλληνισμοῦ οἱ δημοδιδάσκαλοι ἐνάντια στὸ συντηρητικὸ συμπέρασμα τῆς μελέτης τοῦ Τριανταφυλλίδη.

Ἀπὸ τότε ποῦ ἔγῆκε ἡ μελέτη ἀφτ

φθόγγος, καὶ κορωνίδα, ὅπου γίνεται συναίρεση ἢ κράση, γιὰ νὰ φαίνεται, πῶς εἶναι δύο οἱ λέξες.

Τώρα, γιατί οἱ Ἐγγλέζοι, ἢ οἱ Φραντσέζοι, ἢ δὲν ξαίρω ποιοί ἄλλοι, ἔχουνε στραβὴ γραφή, δὲν πιστεύω νὰ εἶναι σοβαρὸς λόγος πῶς πρέπει γιὰ τοῦτο νὰ μένω νἀχουμε τέτοιαν κέμεῖς, ποὺ τώρα δὰ μορφώνουμε τὸ γραφτό μας· λέγο καὶ πρέπει νὰ τὲν κάμουμε ὅσο μποροῦμε τελειότερο, θγλ. ἁπλότερο, γιὰ νὰ μὴ μᾶς βλαστημοῦν οἱ μεταγενέστεροι.

Τώρα ἔρχεται τὸ ρώτημα: Καὶ στὸ σκολειὸ τί θὰ γίνει;

—Ἡνόσω τὲ ἐπίσημο Κράτος δὲ δέχεται πέρα ὡς πέρα στὰ σκολειὰ τὴ γλώσσα τοῦ ἔθνους, ἀλλὰ τὴν περιορίζει μόνο στὰ δημοτικά, λόγος γιὰ ὀρθογραφικὴ μεταρρύθμιση στὸ σκολειὸ δὲν μπορεῖ νὰ γίνει. Θὰ ἐπιμραπεῖ ἡ σύχωση πὼ τόσο ὦμὰ τὴν ξεσκεπάζει ὁ Τριανταφυλλίδης στὴ μελέτη του (κοίτα σελίδες 20—21, 67—85, 163—168)· μὰ μήπως εἶναι μιὰ μονάχα ἡ σύχωση στὰ σκολειὰ μας!

Ὡστόσο οἱ καλοσυνείδητοι οἱ δασκάλοι πρέπει νὰ λένε στὰ ἀθῶα τὰ παιδάκια, πὼς ἅμα δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ γράψουν ὀρθὰ τὴν ἱστορικὴ γραφή, νἀκολουθοῦνε τὴ φωτητικὴ μὲ τὰ πιὸ ἁπλὰ ψηφιὰ ποὺ ἔχουμε πεῖ λίγο παραπάνου.

Ὅταν ἀποφασίσει ποτὲ τὸ Κράτος νὰ βάλει τὴ δημοτικὴ στὰ σκολειὰ πέρα ὡς πέρα, τότε θὰ σκεφτεῖ καὶ γιὰ τὸ ζήτημα τῆς ὀρθογραφίας. Ἂν ἔχει κατορθωθεῖ μάλιστα ὡς τότε νἀπλοχωρέσει στὸ λαὸ τὸ σύστημα τοῦ Βηλαρᾶ πὼ, λέμε ἐδῶ, τότε δὲν ἔχει νὰ σκεφθεῖ τὸ Κράτος παρὰ νὰ βάλει τὴν ὀρθὴ γλώσσα μὲ τὴν ὀρθὴ γραφή.

Τότε πιὰ θὰ σκεφτεῖ σοβαρὰ τὸ Κράτος καὶ νὰ μεταρρυθμίσει τὴν ἀλφαβήτα τὴ φθογγογραφικὴ ἐπιστημονικά, ὅπως ὑποδείξαμε πιὸ ἀπάνω.

Μ. ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΝΘΗ

Ο ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Εἰς τὴν γωνίαν τῆς ραψύμου ἐπαρχίας αὐτῆς ποῦ δὲν εἰμπόρεσε νὰ τὴν ἐγείρῃ ἀπὸ τὸν ὕπνον της καὶ νὰ τὴν κάμῃ ν' ἀλλαλάξῃ οὔτε αὐτὸς ὁ ἀνέλπιστος σχεδὸν ὑμέναιος μὲ τὴν θεία 'Ελληνικὴν 'Ελευθερίαν—μ' εὑρῆκε τὸ ἄγγελμα τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου μου Διδασκάλου, τοῦ Διὸς τῆς συγχρόνου μας δημοσιογραφίας, τοῦ Γαβριηλίδη. Καὶ τί Ζεῦς πράγματι! Ἐρίγδουπος καὶ τρομερὸς διὰ τοὺς ὀπισθοδρομικοὺς καὶ τοὺς γελοίους, διὰ τοὺς μισούς, τοὺς ἀναπήρους καὶ ἀσχήμους καὶ τοὺς ψεύστας τῆς Ζωῆς.. ..

Ἴσως ὑπερβολικὰ προοδευτικὸς καὶ προχωρητικός, ἴσως παράβολος εἰς τὴν ὁρμήν του, εἰς κήδε ὁρμήν, εἰς ψόγον ἢ ἔπαινον. Ἀλλ' ἀγαθώτατος κατὰ βάθος καὶ ἀγγελικός, κάτω ἀπὸ τὰς βροντὰς καὶ ἀστραπὰς μιᾶς ὀργῆς, τὴν ὁποίαν ἐνέπνεεν μία εὐγενὴς καὶ ἀκατάσχετος ἀνυπομονησία. Πολυμερὴς καὶ πολύμορφος εἰς τρόπον ὥστε ν' ἀντιλαμβάνεται καὶ ν' ἀφομοιώνῃ εἰς ἐνιυτὸν—ἀναλυόμενα μέσα εἰς τὸ μέγα μαγικὸν καὶ φωσφορίζον πύραυνον τῆς διανοίας του—τοὺς μᾶλλον ἀντιθέτους πολιτισμοὺς καὶ τὰ μᾶλλον ἀντίθετα δόγματα. Ἀλλ' εἰλικρινὴς καὶ ἰσχυρὸς καὶ μεγαλόψυχος εἰς κάθε του δοξασίαν, εἰς κάθε νέαν του διδασκαλίαν, εἰς κάθε ἐκστρατείαν του δημοσιογραφικήν. .

* * *

Περίεργον! Σκέπτομοι, ὅτι ὁ μεγάλος Διδάσκαλός μας ἀπέθανε καὶ ἀντὶ δακρύων διὰ τὴν ἀπερχομένην μορφήν, αἰσθάνομαι μηρμυκιὰν στοχασμῶν καὶ σκέψεων νὰ συσσωρεύεται καὶ νὰ κινεῖται ὑπὸ τὸ μέτωπόν μου, εἰς ἕνα χορὸν γοργῆς, ἀσθμαινούσης ἀναπολήσεως. Εἶναι προωρισμένον, φαίνεται, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ τῶν τεραστίων κινήσεων καὶ τῶν θυελλωδῶν ἰδεῶν, μὲ τὴν παντοτινήν των ἀναχώρησιν, νὰ μὴ μᾶς συγκινοῦν, ὡς οἱ συνήθεις θάνατοι ἀγαπητῶν προσώπων, ἀλλὰ νὰ μᾶς ὑποβάλλουν σκέψεις, συμπεράσματα, ἀπορίας καὶ θαυμασμούς, νὰ μᾶς βυθίζουν εἰς τὴν θεώρησιν τοῦ ἔργου των, εἰς τὴν ἀναμέτρησιν τῶν διαστάσεών του, εἰς τὴν προσήλωσιν εἰς χαρακτηριστικὰς ἐποχήν. Νὰ ὑπάρξῃ Ὑπερέλλην, ἐνῷ ἦτο πολὺ ὀλιγώτερον Ἕλλην – κατὰ κλασσικοὺς—ἀπὸ ὅλους τοὺς προηγουμένους του καὶ ἀπὸ τοὺς ἑπομένους του, καὶ νὰ συνδέσῃ διὰ πολὺν καιρὸν μ'νος αὐτὸς τὴν μικρὰν γωνίαν αὐτήν, ἀλλὰ μεγάλην φιλόξενον, μὲ τὴν μεγάλην Εὐρώπην.

Ξύνθη, 11—4—920.

ΑΡΙΣΤΟΣ ΧΑΣΗΡΔΖΟΓΛΟΥ

Καὶ τί ἔργον τὸ Ἔργον τοῦ Βλασίου Γαβριηλίδη! Μέσα εἰς τὸν μακάριόν μας λιμνασκὸν ἐχρειάζετο ἕνας Κολοσσὸς τοιοῦτος, ἕνας Βριάρεω τοῦ σπανίου καὶ θαυμασίου εἴδους τὸν διά νὰ μᾶς κινήσῃ, νὰ μᾶς ξυπνήσῃ, νὰ μᾶς ταράξῃ καὶ ἀναταράξῃ μὲ τὸ σάλπισμα τῶν ὡραίων προόδων. Ἡ πρώτη λέξις τοῦ ὑπερμέτρου αὐτοῦ Δημοσιογράφου, ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν, ὑπῆρξε καὶ σύνθημα διὰ Νέαν Ζωήν!

* * *

Μετὰ τὸν Ἰουλιανὸν τὸν Παραβάτην, μετὰ τὸν Πλήθωνα Γεμιστόν, μετὰ τὸν Περικλῆ Γιαννόπουλον, τοὺς τρεῖς ἀπολλωνείους Ἑλληνικούς, τρεῖς μεγαλοφυεῖς Ἑλληνοπαθεῖς καὶ Ἑλληνοφωτίστους, ἀλλ' οἱ ὁποῖοι συνετρίβησαν ματαίως ἐτάνω εἰς τὴν Οὐτοπίαν τῆς ἀνεφίκτου Ἐπιστροφῆς—ἦλθεν ἐπὶ τέλους καὶ ἐμεσουράνησεν ὁ Γαβριηλίδης, τὸ παρηγορητικὸν φαινόμενον, ἄκρον Μέλλον διὰ τὸ ἄκρον παρελθόν, μέγας μοχλὸς τῆς ἀντιθέτου «θετικῆς κινήσεως». Δὲν τὸν συνεκίνησεν αὐτὸν ἡ ταριχευμένη ὡραιότης, οὔτε τὸ πάθος τοῦ θρύλου καὶ τὸ τραχὺ καὶ ἰσχυρόν του πνεῦμα ποὺ ὠθοῦσε πάντοτε πρὸς τὴν Δρᾶσιν, πρὸς τὰ Ἐμπρός, πρὸς τὴν Αὔριον, ἐξωργίζετο μὲ τὴν ὑποδούλωσιν εἰς τὸ Παρελθόν, μὲ τὴν προσήλωσιν εἰς τὰ Φάσματα. Τὸν ὀμφαλοσκοπισμὸν καὶ τὰς ἐνορᾶσεις δὲν τὰ ἐννοοῦσεν αὐτός· κἄτι περισσότερον: τὰ κατεδίκαζε. Καὶ ὁ πλατύς του γέλως ἀντήχησεν ἀνὰ τὸ Ἑλληνικὸν τρομερὸς, μὲ μίαν παράδοξον ἀγρίαν φαιδρότητα ὡς γέλως δαίμονος καταστρεπτικοῦ ποῦ συντρίβει εἰδωλα.

Ἀλλ' ὡς ἀπὸ τύψιν πάλιν συνειδότος ἢ ὡς δι' ἐπανόρθωσιν καὶ ὑπὸ τὸ κράτος τῆς κεχαραγμένης τάσεώς του, τῆς μεγάλης του πρὸς τὰ ἐμπρὸς εὐθείας καὶ τῆς πρωτοφανοῦς ὁρμῆς του, ὁ καταστροφεὺς τῶν εἰδώλων ὕψωνε μὲ βίαν, μὲ ἀνυπομονησίαν πυρετώδη, ὕψωνεν εἰς τὰ βάθρα τῶν κατεριμένων εἰδώλων, νέα εἴδωλα πάντοτε, πάντοτε περισσότερα ἀπὸ τὰ βίθρα ποῦ ἐχήρευον. Ἐστάθη ἀπέναντι ὁλοκλήρου ἕως οὐρανοψαύστου παρελθόντος καὶ ὁλοκλήρου τῆς φυλῆς, ἡ ὁποία εἶχεν ΕΝΑ τρόπον τοῦ σκέπτεσθαι καὶ βλέπειν, μίαν «νοοτροπίαν» καθ' ὑποβολήν, ἕξιν, παράδοσιν. Καὶ ἀπετίναξεν αὐτὴν τὴν νάρκην, τὴν σκωρίαν τὴν ἐπάρατον, τὸν χιτῶνα τοῦ Νέσσου, ἀναταράσσων εἰς τὸ κενὸν—αὐτὸς ὁ Γίγας—τὸν πτωχὸν Ρωμηὸν μὲ τὰς πλουσίας πλάνας του, κατὰ τρόπον ἐντελῶς ἀπίστευτον καὶ ἐντελῶς σωτήριον.

Οὕτω εἰς τὸν Γαβριηλίδην χρεωστοῦμεν κάθε κίνησιν πρὸς τὰ ἐμπρός, κάθε ἐπανάστασιν κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ μας, κατὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ κόσμου μας, κατὰ τῶν ἐνδομύχων τυράννων μας. Εἰς τὸν Γαβριηλίδην χρεωστοῦμεν, ὅτι δὲν παρεγνωρίσαμεν πολλὰ ὡραῖα πράγματα, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνέπτυσαν μὲ ἀποτροπιασμὸν καὶ ἐξορκισμοὺς οἱ καλόγηροί μας. Ὑπῆρξε μύστης καὶ ἐξηγητὴς κατ' ἐξοχήν. Εἰς τὸν ἴδιον δι' αὐτὸ χρεωστοῦμεν τὴν εἰσαγωγὴν τόσων ἀμβροσιῶν τῆς πνευματικῆς Ἑσπερίας καὶ τὸ κατόρθωμα τῆς καταναλώσεως αὐτῶν μέσα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ—τὸ ἀκατορθώτερον!— τῆς χωνεύσεως αὐτῶν εἰς στομάχους νεοελληνικούς.

Ἔτσι, ὁ Γαβριηλίδης, ὑπέροχον μετέωρον, ὕστερα ἀπὸ τὰς συντόμους ἐκπληκτικὰς ἀναλαμπὰς ποὺ ἄφησαν, κατὰ τὰ διάφορα διαστήματα καὶ ὑπὲρ τὰς διαφόρους ἐποχάς, ἀδικοχαμένοι, ἀνωφέλευτοι καὶ ἀνεξήγητοι ἀπὸ τὸ ἴδιον κοινὸν ποὺ ἐν τούτοις ἐπρόσβευεν ὅ,τι ἐκίνησεν ἐκείνους—οἱ Ἰουλιανοί, οἱ Πλήθωνες, οἱ Γιαννόπουλοι—ἦλθε νὰ ἐκπλήξῃ ὄχι πρὸς στιγμήν, ἀλλὰ νὰ μᾶς ἐκπλήτῃ διαρκῶς, ἦλθε νὰ λάμψῃ μονιμώτερα καὶ νὰ δώσῃ ὄχι εἰς τὸ ἄγνωστον καὶ οἰκτρῶς, ἀλλὰ μεταξύ μας καὶ ἔκλαμπρα, συντριβόμενος ἐπάνω μας καὶ μεταβαλλόμενος, ὁ Μέγας Ἀδάμας, εἰς ἑκατομμύρια σπινθήρων ποῦ καθένας των ἀπετέλεσε καὶ μίαν ἐστίαν φωτός, καὶ νὰ λάμψῃ ὄχι ματαίως ὑπεράνω τῆς ἐποχῆς αὐτῆς, ἀλλὰ μέσα εἰς αὐτὴν νὰ τὴν πληρώσῃ καὶ νὰ μεταβληθῇ ὁ ἴδιος εἰς

ΑΠΟ ΓΑ ΡΑΓΙΣΜΕΝΑ ΣΗΜΑΝΤΡΑ

ΤΟΥ κ. Κ. ΜΑΡΚΙΝΑ

ΚΡΑΣΙ ΚΙ' ΑΓΑΠΗ

Βάψε τ' ἀχεῖλι στὸ κρασί, νὰ κοκκινήσῃ ἀκόμα
κι' ἔτσι, φλογάτο, κόκκινο, δός μου το ἐδῶ [τὸ στόμα...
Ἀπόψε ἂς σβύσουν οἱ καϋμοὶ κι' ὁ πόνος [ἂς μεριάσῃ
κι' ἂς βασιλέψῃ ὁ ἔρωτας καὶ τὸ κρασὶ ἂς [γιορτάσῃ!
Θὰ μάσω ἀγριολούλουδα τὴ λύρα ν' ἀρματώσω
καὶ μὲ χλωρὴ κληματαριὰ κάθε μεριὰ θὰ στρώσω.
Θὰ χύσω μύρα, μπάλσαμα, δεξιά, ζερβά, τρι- [γύρω
καὶ σὰν Ἀπόλλωνας Θεὸς στὴ λύρα μου θὰ [γείρω...
Θέλω ἡ χαρά μου ν' ἀκουστῇ κι' ὦς τοῦ νεκροῦ [τὸ μνῆμα,
καὶ νὰ σταθῇ ν' ἀφουγκραστῇ τὸ γαλανὸ τὸ [κῦμα...
Ὦ, ἀπόψε ἂς σβύσουν οἱ καϋμοὶ κι' ὁ πόνος [ἂς μεριάσῃ
κι' ἂς βασιλέψῃ ὁ Ἔρωτας καὶ τὸ κρασὶ ἂς [γιορτάσῃ!
—Βάψε τ' ἀχεῖλι στὸ κρασί, νὰ κοκκινήσῃ [ἀκόμα
κι' ἔτσι, φλογάτο, κόκκινο, δός μοῦ το ἐδῶ [τὸ στόμα...

Η «ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΑΙΔΟΛΟΓΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ»

Συνῆλθον τὴν 27 Μαΐου εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας πολλοὶ Ἐπιστήμονες, οἱ ὁποῖοι ἐψήφισαν τὸ καταστατικὸν τῆς «Ἑλληνικῆς Παιδολογικῆς Ἑταιρίας καὶ ἐξέλεξαν τὸ Διοικητικὸν της Συμβούλιον ἐκ τῶν ἑξῆς:

Πρόεδρος: Χρ. Μαλανδρῖνος
Ἀντιπρόεδροι: Δ. Γεωργακάκης- Ε. Λάμψας
Γεν Γραμματεὺς Κ. Χαριτάκης
Ταμίας Ἀλ. Δοξιάδης
Σύμβουλοι: Αἰκ. Βαρουξάκη Μυρσίνη Κλεάνθους, Δ. Γληνός, Δ. Λάμψας, Π. Κορύλλος, Μ. Γερουλᾶνος, Ἀλ. Δελμοῦζος, Γ. Μακᾶς, Λ. Χρυσάφης.

ΣΚΟΠΟΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ: Ἡ μελέτη τῶν ἀρχῶν καὶ μεθόδων ὡς καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν Παιδολογικῶν Ἐπιστημῶν καὶ ἡ προαγωγὴ τούτων.

Ὁ σκοπὸς οὗτος θὰ ἐπιδιωχθῇ διὰ διοργανώσεων διαλέξεων, εἰδικῶν συνεδριάσεων, παιδολογικοῦ μουσείου, παιδολογικοῦ ἐργαστηρίου καὶ προτύπων σχολείων, διὰ τῆς ἱδρύσεως παιδολογικῆς βιβλιοθήκης, διὰ τῆς ὑποδείξεως εἰς τὰς ἁρμοδίας ὑπηρεσίας τῶν καταλλήλων μέτρων πρὸς προσαρμογὴν εἰς τὰ πορίσματα τῶν παιδολογικῶν ἐρευνῶν, διὰ τῆς προκηρύξεως διαγωνισμῶν ἐπὶ εἰδικῶν παιδολογικῶν θεμάτων, δι' ἐπικοινωνίας μετὰ τῶν συναφῶν ὀργανώσεων τῆς ἀλλοδαπῆς ὡς καὶ διὰ παντὸς ἄλλου μέσου τὸ ὁποῖον ἤθελε κριθῇ πρόσφορον.

Χαιρετίζοντες μετὰ χαρᾶς τὴν εὐγενῆ ταύτην προσπαθειαν τῶν φίλων ἐπιστημόνων εὐχόμεθα ὅπως τὸ κράτος συντρέξῃ ταύτην διὰ παντὸς μέσου καὶ τρόπου.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΒΡΑΔΙΝΟΙ ΘΡΥΛΟΙ, *λυρικὴ συλλογὴ ὑπὸ Κωνσταντίνου Χατζοπούλου.*

Μετὰ τοὺς «Ἀπλοὺς Τρόπους», ὁ κ. Χατζόπουλος κι' ἐπίμονος τεχνίτης μᾶς προσφέρει τοὺς «Βραδινοὺς Θρύλους». Περὶ τῆς πρώτης συλλογῆς ἔγραψα ἐδῶ ὄχι καὶ μὲ μεγάλον ἐνθουσιασμόν, ἐξέφραζα δὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι θὰ μὲ ἱκανοποιοῦσε περισσότερον ἡ δευτέρα. Ἀλλά, δυστυχῶς δι' ἐμέ, αὐτὸ δὲν συνέβη. Κι' ἐνῷ τόσον ἐκλεκτοὶ ἄνθρωποι τῶν ὁποίων σέβομαι καὶ τὴν γνῶσιν καὶ τὴν καλαισθησίαν, ἐνθουσιάσθησαν ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν «Βραδινῶν Θρύλων», ἐγὼ δὲν ἐνόησα σχεδὸν τίποτε. Διὰ τοῦτο εἶπα «δυστυχῶς δι' ἐμέ». Τὰ δύο τελευταῖα βιβλία τοῦ κ. Χατζοπούλου, μοῦ ἔδειξαν, ὅτι ὑπάρχει εἶδος ποιήσεως,—καὶ ἴσως εἶνε τὸ ἀνώτερον ὅλων,—τὸ ὁποῖον μένει ἐξω τοῦ κόσμου τῆς ἀντιλήψεώς μου. Καὶ μ' ἔκαμαν νὰ συμπεράνω, ὅτι γενικῶς δὲν ἐννοῶ μεγάλα πράγματα ἀπὸ ποίησιν.

Ὁμιλῶ εἰλικρινέστατα: Ὅταν βλέπω ἕνα Παλαμᾶν νὰ ἐνθουσιάζεται μὲ τοὺς «Ἀπλοὺς Τρόπους» καὶ νὰ γράψῃ ὅπως ἔγραψε δί' αὐτοὺς εἰς τὸ «Ἐμπρός», ἀνακηρύττων τὸν κ. Χατζόπουλον *μαΐτρ* τοῦ στίχου, ὅπως καὶ τὸν Γρυπάρην· ὅταν ἀκούω ἕνα Δελμοῦζον νὰ μοῦ λέγῃ ὅτι σπανίως ἐδιάβασε μουσικώτερα καὶ ἐπιβλητικώτερα ποιήματα ἀπὸ μερικὰ τῶν «Βραδινῶν Θρύλων», καὶ ἄλλους ἀκόμη, καὶ ἄλλους, παλαιοὺς καὶ νέους, — ἀδύνατον πλέον νὰ διατηρήσω σίγνδήποτε πεποίθησιν εἰς τὴν ἰδικήν μου αἴσθησιν καὶ νὰ μὴν φθάσω εἰς τὸ συμπέρασμα ποὺ εἶπα! Θὰ ἤμουν ὁ πλέον ἀσυνείδητος τῶν ἀνθρώπων, ἂν δὲν τὰ ἔλεγα ὅλ' αὐτὰ ἢ ἂν ἔσπευδα νὰ καταδικάσω, καὶ νὰ εἰρωνευθῶ,—ὅπως τὸ συνειθίζουν μερικοὶ ἄλλοι,—ἕν βιβλίον, διὰ μόνον τὸν λόγον ὅτι δὲν τὸ ἐννοῶ. Δὲν μοῦ ἀρκεῖ. διὰ νὰ τὸ ἐπαινέσω καὶ νὰ τὸ συζητήσω, ἀντικειμενικῶς πλέον, ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ ἀπετέλεσε τρυφὴν διὰ τόσους ἐκλεκτοὺς ἀνθρώπους; Ἀλλως τε τί φρονῶ περὶ τοῦ Χατζοπούλου γενικῶς ὡς διηγηματογράφου, πεζογράφου, κριτικοῦ, μεταφραστοῦ, καὶ πόσον τὸν ἀγαπῶ ὡς ἄνθρωπον, τὸ εἶπα εἰς τὸ προηγούμενον περὶ αὐτοῦ σημείωμά μου. Ἂν δὲν ἐννοῶ καὶ τὴν ποίησίν του, ἡ ζημία δὴν εἶνε δική μου: Χάνω ἀκόμη μίαν ἀπόλαυσιν, καὶ ἴσως πολὺ μεγαλυτέραν ἀπὸ ἐκείνας ποὺ μοῦ δίδει ὁπὸ τὰς ἄλλας του ἰδιότητας ὁ Χατζόπουλος.

«ΣΚΙΕΣ», *λυρικὴ συλλογὴ ὑπὸ Λ. Πορφύρα.*

Τὴν ποίησίν τοῦ κ. Λάμπρου Πορφύρα, ἀ μάλιστα! αὐτὴν τὴν ἐννοῶ. Τίποτε δὲν μοῦ διαφεύγει ἀπὸ τὰ μακρά της μυστήρια καὶ ὁμολογῶ ὅτι μὲ ἐτάραξε, μὲ συγκινεῖ καὶ μ' ἐνθουσιάζει ὅσον ὀλίγα· «Εὐτυχῶς δι' ἐμὲ» πρέπει νὰ 'πῶ καὶ πάλιν. Διότι ἀπὸ τὶς «Σκιὲς» τοῦ κ. Λ. Πορφύρα εἶχα μίαν μεγάλην ἀληθινὰ ἀπόλαυσιν, σπανίαν.

Ἐγνώριζα τὰ περισσότερα ποιήματα τῆς συλλογῆς. Μερικὰ μάλιστα, ὅπως τὸ «Στερνὸ παραμύθι», τὸ «Λάκρυμε Ρέρουμ» καὶ τὴν «Παλιὰ αὐλὴ» τὰ ἤξερα ἀπέξω. Ἀλλὰ δὲν ξεύρω διατί μοῦ ἔκαμαν πολὺ μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν ὅταν τὰ εἶδα μαζευμένα ὅλα καὶ ταξιθετημένα εἰς ἓν βιβλίον, καὶ διατί μοῦ ἔδειξαν τὸν ποιητὴν πολὺ μεγαλύτερον καὶ τελειότερον ἀφ' ὅσον τὸν ἐνόμιζα ὡς τώρα.

Συνήθως, οἱ ποιηταὶ τοὺς ὁποίους γνωρίζομεν ἀπὸ πολυχρόνιον ἐργασίαν σκορπισμένων ἐδῶ κι' ἐκεῖ, χάνουν ὅταν μᾶς τὴν παρουσιάζουν μαζευμένην. «Μπᾶ! λέγομεν, αὐτὰ ἤταν ὅλα κι' ὅλα;...» Κι' αἰσθανόμεθα μίαν φοβερὰν ἀπογοήτευσιν. Ἀλλὰ τὸ ἐναντίον συνέβη μὲ τὸν Λάμπρο Πορφύρα. Ἐγὼ τουλάχιστον, φιλομετρήσας τὴν συλλογήν του, δὲν ἠμπόρεσα νὰ μὴν ἀνακράξω: «Μπᾶ! τόσα πολλὰ καὶ τόσα ωραῖα πράγματα εἶχε γραμμένα ὁ Πορφύρας; Μὰ ποῦ ἤταν καὶ δὲ φαίνονταν τόσο καιρό;..»

Ἡ ἀλήθεια εἶνε, ὅτι κατὰ τοῦτο ἡ συλλογὴ αὐτὴ δὲν ἔχει εἰς ἐην Ἑλλάδα τὸ ταῖρι της: ὅτι δὲν τῆς πετᾷς οὔτε ἕνα κομμάτι, οὔτε ἕνα στίχον. Δὲν ἀποτελεῖται παρὰ ἀπὸ μικρὰ ἢ καὶ μεγάλα ἀριστουργήματα. Ὅλα, ἀπὸ τὸ πρῶτον ὦς τὸ τελευταῖόν της ποίημα, εἶνε ἐπίσης γνήσια, ἐπίσης ἐμπνευσμένα, ἐπίσης καλλιτεχνικά. Ποιθενὰ ὁ ποιητὴς δὲν παρουσιάζει μίας ἀδυναμίαν, μίας ἀνισορροπίαν μεταξὺ ἐμπνεύσεως καὶ ἐκτελέσεως. Οὔ.ω τὰ καλύτερα ποιήματα τῆς συλλογῆς εἶνε ἐκεῖνα τῶν ὁποίων τὸ θέμα εἶνε ἀνώτερον Ποῦ σημαίνει ὅτι ὁ Πορφύρας εἶνε πάντοτε τελείως κύριος τῆς τέχνης του. Δὲν πορουσιάζει τὸ ὑλιδερὸν φαινόμενον ἄλλων ποιητῶν οἱ ὁποῖοι ἀδικοῦν τὰς καλυτέρας των ἐμπνεύσεις μὲ ἀδυναμίαν ἐκτελέσεως. Ὅ,τι ἔγραψεν ὁ Πορφύρας εἶνε γραμμένον, ἐτελείωσε!

Θὰ τὸν ἐχαρακτήριζε κανείς, ἐὰν ἔλεγεν, ὅτι εἶνε ὁ αἰσθηματικώτερος τῶν συγχρόνων ποιητῶν μας. Τὸ αἴσθημα, τὸ ὁποῖον τόσον σπανίως παρουσιάζεται εἰς τὸν Γρυπάρην π. χ., εἰς τὸν Πορφύραν κυριαρχεῖ. Κ' εἶνε αἴσθημα ἀβρόν, λεπτόν, μελαγχολικόν, γλυκύτατον. Ἡ ἀπαισιοδοξία του κρύβει πταραδέξως τὴν χαρὰν τῆς ζωῆς, ἀποτελεῖ μίαν ἀληθῆ «ποιητικὴν διάθεσιν», καὶ τὸ κλάμμα του ἐμειάζει, θὰ ἔλεγε;, μ' ἐκεῖνο ποὺ κάμνουν κάποτε οἱ νέοι καὶ οἱ ὑγιεῖς, ἀπὸ πληθύραν ζωῆς κι' εὐτυχίας. Διὰ τοῦτο ἡ ποίησίς αὐτή, ἂν καὶ μελαγχολική, δὲν ἔχει τίποτε τὸ νοσηρόν. Ὅπως κάθε τι ὑγιές πρακελεῖ αὔξησιν ζωτικότητος, ποῦ εἶνε κατά τινας ἡ ἰδιότης καὶ ὁ σκοπὸς τῆς ἀληθινῆς τέχνης. Ὁπωσδήποτε, ἡ ἀπαισιοδοξία τοῦ Πορφύρα κανένα δὲν θὰ ἔσπρωχνεν εἰς αὐτοκτονίαν. Ἀπεναντίας μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου του, καθένας θέλει νὰ ζήσῃ, νὰ χαρῇ τὴν ζωήν - μίαν ζωὴν ποῦ παρουσιάζεται τόσον ὡραία ἔστω καὶ ὁπὸ ὀλίγον καπνισμένα γυαλιά...

Ὁ Λάμπρος Πορφύρας γράφει καὶ δημοσιεύει ποιήματα τριάντα τώρα χρόνια. Ὁ παρακολουθήσας τὴν μακρὰν ἐργασίαν του, ἐκπλήσσεται ποῦ τὸν βλέπει ἀκόμη τόσο νέον. Ἀλλὰ τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ ποιητὴς ἄρχισε νὰ γράφῃ ἀπὸ τὰ γυμνασιακὰ ἀκόμη βάθρα. Ἡ πρωϊμότης αὐτή, προκειμένου μάλιστα περὶ ποιητοῦ, δὲν εἶνε κάτι σπάνιον.

Ἀλλὰ τὸ ἐξαιρετικὸν εἰς τὸν Πορφύραν εἶνε τοῦτο: ὅτι ἀπὸ τὰ γυμνασιακὰ ἀκόμη βάθρα, παιδὶ δεκαέξη χρονῶν, ἔγραφεν ἀριστουργήματα! Γνωρίζομεν ὅτι ὁ ποιητὴς γεννᾶται καὶ δὲν γίνεται. Ἀλλὰ διὰ τὸν Λάμπρον Πορφύραν θὰ ἠμποροῦσε νὰ πῇ κανεὶς ὅτι ἐγεννήθη καὶ ποιητής, καὶ στιχουργός, ὡς τεχνίτης. Ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον κατέχων τὴν Τέχνην του, ὅπως ὁ Πασκὰλ τὴν Γεωμετρίαν.

Εἰς τὸν «Διόνυσον», τὸ περιοδικὸν ποῦ ἐκδίδουν εἰς τὴν Πόλιν οἱ πλέον νέοι καὶ νεωτεριστὰι ποῦ λέγουν, ἐδιάβασα αὐτὴν τὴν ἀπόφασιν: «Ἔξω ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ καὶ τὸν Ξενόπουλο, κανένας (ἀπὸ τοὺς παλιοὺς τεχνῖτες ποῦ ζοῦνε ἀκόμα μὲ τοὺς σύγχρονούς μας) δὲν ἔχει δημιουργήσει τόσο ἔργο ὀγκώδικο, πεῦναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους παράγοντες τῆς ἐπιβολῆς καὶ τῆς προόδου στὶς νιόβγαλτες φορολογίες. Μιὰ πολεμικὴ ἀνάγκη θέλησε νὰ ρίξῃ τὴν ἀξία τους, μὰ τέτοια πολεμικὴ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ φέρῃ τὰ γέλοια». Θὰ εἶχα δίκην τὴν διάθεσιν νὰ παραβεχθῶ τὴν ἀπόφασιν αὐτὴν ποῦ τόσον μὲ κολακεύει, ὡς προερχομένη μάλιστα ἀπὸ νέους, ἀντιπροσώπους τῆς γενεᾶς ἐκείνης ποῦ θὰ κρίνῃ τελειωτικῶς ἡμᾶς τοὺς παλαιούς. Ἀλλ' ἔτυχε νὰ τὴν διαβάσω ἀκριβῶς τὴν ἡμέραν ποῦ ἐδιάβασα καὶ τὶς Σκιές». Καὶ δὲν ἠμπόρεσα νὰ μὴ συλλογισθῶ ὅτι, προκειμένου περὶ ποσοῦ ἐργασίας, ὑπάρχουν κι' ἐξαιρέσεις καὶ ὅτι τὸ μικρὸν κατὰ τὸν ὄγκον Ἔργον τοῦ Λάμπρου Πορφύρα,—ἑβδομήντα μόλις λυρικὰ ποιήματα, εἰς διάστημα τριάντα ἐτῶν,—ἀποτελεῖ «πταράγοντα ἐπιβολῆς καὶ προόδου» εἰς τὴν νέαν φιλολογίαν μας, ὅσον τοὐλάχιστον καὶ τὰ ὀγκωδέστερα. Ἀλλά, τὸ ἐπαναλαμβάνω: *εἶνε κἄτι ἐξαιρετικόν.*

ΠΛΑ·Ι· ΣΤΗΝ ΑΓΑΠΗ, *διήγημα ὑπὸ Δημ. Π. Ταγκοπούλου.*

Ὁ κ. Ταγκόπουλος ἀνήκει εἰς τοὺς ἀσπόνδους μου.. .φίλους. Καὶ μοῦ εἶνε τόσον ἀγαπητός, ὥστε νὰ μ' ἐνδιαφέρει κάθε τι ἰδικόν του, ἀκόμη κι' οἱ παλαιοί του ἔρωτες. Μόνον μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶνε εἶδος ἐρωτικῆς αὐτοβιογραφίας, τὸ ἐδιάβασα μὲ τὸ ζωηρότερον ἐνδιαφέρον. Ἀν καὶ ὁμολογῶ ὅτι δὲν τὸ ἐρρόφησα εἰς μίαν νύκτα ὅπως ὁ κ. Μαλακάσης, οὔτε τὸ ηὔρα, ὅπως ἐκεῖνος, ἀπηλλαγμένον πάσης φιλολογίας. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶμαι μεγάλος ποιητής. Εἶμαι ἕνας πολὺ μικρὸς πεζογράφος καὶ πολὺ διαφορετικὰ βλέπω τὸν κόσμον καὶ τὰ ἔργα του, εἴτε ἔμμετρα, εἴτε πεζά... Διὰ τοῦτο καὶ εἰς τὸ β.βλίον τοῦ κ. Ταγκοπούλου δὲν ἠμπόρεσα νὰ μὴν ἴδω μίαν ἐπιτήδευσιν, ἀρκετὰ ἀκατάληπτον ἁπλότητος καὶ πρωτοτυπίας ὕφους, τὴν ὁποίαν ὅμως συνήθισα μετὰ τὰς πρώτας σελίδας, ὥστε νὰ μὴ τὴν βλέπω πλέον.

Μετὰ ἐξάλειψιν τῆς κακῆς αὐτῆς ἐντυπώσεως, δὲν μοῦ ἔμε

καὶ ἂν ὁ ἀναγνώστης τῶν δύο ὀγκωδῶν τόμων θὰ ἔχῃ «πλήρη ἰδέαν» τῆς προόδου, τὴν ὁποίαν ἐσημείωσεν, ἀπὸ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Βασιλείου μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, τὸ φιλολογικὸν αὐτὸ εἶδος. Ἐγὼ τοὐλάχιστον ἔχω τὴν ὑποψίαν, ὅτι μία πολὺ μικροτέρα συλλογή, περιλαμβάνουσα κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν τὰς ἀρίστας σελίδας μόνον τῶν ἀρίστων, θὰ ἔδιδε πληρεστέραν ἰδέαν τῆς ἐξελίξεως. Φαίνεται, ὅτι ἡ κυριωτέρα φροντὶς τοῦ φιλτάτου μου κ. Σκόκου—φροντὶς ἄλλως τε πολὺ ἀξιέπαινος εἰς τοὺς πονηροὺς καιροὺς ποὺ ζῶμεν,—ἦτο νὰ μὴ δυσαρεστήσῃ κανένα. Κι' ἐπάνω ἀπ' ὅλους τοὺς διηγηματογράφους, ἐξόχους, καλοὺς ἢ μετρίους, ἔκαμεν ὥστε νὰ περάσῃ ὁ ὁδοστρωτὴρ τῆς δικαιοσύνης του καὶ νὰ τοὺς ἐξισώσῃ ὅλους χριστιανικώτατα. Μὲ ἄλλους λόγους: ὅταν ὅλοι ἀντιπροσωπεύνται ἐκεῖ μέσα μὲ μίαν εἰκόνα τοῦ αὐτοῦ σχήματος, μ' ἓν διήγημα τὴς ἰδίας αὐτοῦ ἐκτάσεως καὶ μὲ μίαν βιογραφικὴν σημείωσιν τῆς ἰδίας λιτότητος ὡς καὶ χρονογραφικῆς ἀπαριθμήσεως τίτλων, πῶς θὰ λάβῃ ἰδέαν ὁ ἀναγνώστης περὶ τοῦ ποῖος εἶναι ὁ Α, περὶ τοῦ πόσον ἀξίζει ὁ Β καὶ περὶ τοῦ πόσον διαφέρει ὁ Α ἀπὸ τὸν Β; Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ διηγήματος ἑκάστου; Ἀλλὰ τοῦ Α. π: χ: δημοσιεύεται καλύτερον, τοῦ Β δημοσιεύεται τὸ χειρότερον, ἐπειδὴ ἔτυχε ὡς σύντομον. Ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ κρητικοῦ προλόγου τοῦ ἐπιμελητοῦ; Ἄλλ' εἰς αὐτὸν ὁ κ. Σκόκος δὲν λέγει παρὰ γενικότητας, ὅταν δὲ ἔρχεται εἰς τὰ πράγματα; δηλαδὴ εἰς τοὺς συγχρόνους διηγηματογράφους, τοὺς ἀραδιάζει ὅλους τοὺς μνημονεύει ἁπλῶς, χωρὶς κριτικήν, χωρὶς κατάταξιν. Μία ἐξαίρεσις γίνεται μόνον διὰ τὸν Β.ζυηνόν, θεωρούμενον ὡς μονάρχην τοῦ Ἑλληνικοῦ Διηγήματος. Ἀλλὰ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τὸ ἔρριψαν εἰς τὴν σημερινὴν ἀκμήν, τοὺς δύο ἢ τρεῖς πράγματι ἐξόχους καὶ κοσμοχαρῆ τοὺς Ἕλληνας πεζογράφους, καμμία ἰδιαιτέρα μνεία, καμμία διάκρισις! Κατανοῶ δέ, διὰ τῆς μεθόδου τοῦ ὁδοστρωτῆρος ποῦ καὶ αὐτὸς κάμνει κάποτε τὰ σκέρτσα του, ὁ μὲν Παπαδιαμάντης ν' ἀντιπροσωπεύεται μὲ τρεῖς μόνον σελίδας, ὁ δὲ κ. Ράδος π: χ: μὲ ὁλόκληρον τυπογραφικὸν φύλλον, ὡς καὶ τὴν ὑπόμνησιν μάλιστα ὅτι τὸ δημοσιευόμενον διήγημά του «μετεφράσθη καὶ γαλλιστί» ὡς νὰ μὴ μετεφράσθησαν καὶ ἄλλων ἑλλήνων διηγήματα γαλλιστί, ἰταλιστί, γερμανιστί, ἀγγλιστί, τουρκιστί, βουλγαριστί! Δὲν λέγω ὅτι ὁ κ. Ράδος δὲν εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς καλυτέρους μας διηγηματογράφους. (Τὸ εἶπα ἄλλωστε τοσάκις, ὥστε δὲν φοβοῦμαι καμμία παρεξήγησιν.) λέγω μόνον ὅτι ὁ ὁδοστρωτὴρ τοῦ φιλτάτου κ. Σκόκου δὲν τὸν ἐπίεσε ὅσον καὶ τοὺς ἄλλους.

Ἐγὼ λοιπὸν ἂν ἔκαμνα μίαν τέτοιαν συλλογήν, τὰς εἰκόνας π: χ: τοῦ Παπαδιαμάντη, τοῦ Βιζυηνοῦ, τοῦ Καρκαβίτσα, θὰ τὰς ἔβαζα ὁ ὁλοσέλιδους, χωρὶς νὰ μὲ νοιάσῃ ἂν θὰ δισηρεστοῦντο ἄλλοι, ποῦ θὰ τοὺς τὰ ἔβαζα εἰς σχῆμα μικρότερον. Ἐπίσης, τὰς περισσότερος σελίδας τοῦ βιβλίου θὰ τὰς ἀφιέρωνα εἰς τοὺς ἐξόχους μας διηγηματογράφους, δημοσιεύων ἀπὸ δύο, τρία, πέντε διηγήματα ἢ ἀποσπάσματα μυθιστορημάτων τοῦ καθενὸς, χωρὶς νὰ μὲ νοιάσῃ ἂν δὲν θὰ ἔμενε τόπος διὰ τοὺς μετριωτέρους.— Καὶ θὰ ἔκαμνα ἕνα κριτικὸν πρόλογον, εἰς τὴν ὁποῖον θὰ ἔδειχνα τί καὶ τί ἔκαμε, τί καὶ τί προσέφερεν εἰς τὸ ἑλληνικὸν διήγημα καθεὶς ἀπὸ τοὺς πέντε-δέκα μόνον κορυφαίους διηγηματογράφους.

Ἀλλ' αὐτὰ τὰ εἶπα διότι μοῦ ἐδόθη ἀφορμὴ καὶ διότι τὸ Ἑλληνικὸν Διήγημα μ' ἐνδιαφέρει... καὶ προσωπικῶς. Ὁ κ. Σκόκος ἐδικαιοῦτο βέβαια νὰ μεταχειρισθῇ τὴν συνήθη μέθοδον, ἀκριβῶς δὲ ἐκανοποίησι δι αὐτὸν εἶνε, ὅτι ἡ ἐργασία του, σκόπιμος καὶ αὐτὴ καὶ χρησιμοτάτη, κρίνεται καὶ ὡς ἡμέχρι τοῦδε τελειοτέρα. Ἀποθέτω δὲ ὅτι δὲν θὰ μείνῃ ἑλληνικὴ βιβλιοθήκη ποῦ νὰ μὴ στολισθῇ μὲ τὸ «Ἑλληνικὸ Διήγημα».

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Υ. Γ.— Δι' ἄλλα ὀπὸ μελέτην βιβλία εἰς τὸ προσεχές.

Εἰς τὸ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ Η. ΧΑΓΙΟΥ ΣΤΑΔΙΟΥ 58 θὰ εὕρῃτε μεγάλην συλλογὴν Νομικῶν, Ἰατρικῶν Ἱστορικῶν Ἐξεων, Μαθηματικῶν καὶ παντὸς εἴδους βιβλίων. Συλλογὴ μυθιστορημάτων ἀνελλιπεῖς. Νεοελληνικὴ Φιλολογία πλήρης. Ἄπαντα τὰ ἐξηντλημένα βιβλία εἰς σπανίαν συλλογήν. Ἄπαντα τὰ νεωστὶ ἐκδιδόμενα βιβλία. Occasion καὶ καινουργή. Ἐπίσης ἀγοράζονται καὶ πωλοῦνται Βιβλιοθῆκαι καὶ Βιβλία.

Ο κ. Γ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Διερμηνεύοντες καὶ τὴν γνώμην ἀρκετῶν λογίων καὶ διανοουμένων ἐκφράζομεν τὴν ἀνυπόκριτον χαρὰν μας διὰ τὴν δικαίαν ἀπαρχὴν τῆς ἀναγνωρίσεως τοῦ ἔργου ἑνὸς ἐκ τῶν ἐπιλέκτων λογίων μας τοῦ κ. Γρηγ.

Ξενοπούλου διὰ τῆς βραβεύσεως τοῦ ἔργου του «Φοιτηταὶ» ὑπὸ τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀβερωφείου Ἐτησίου διαγωνισμοῦ. Οἱ «Φοιτηταὶ» τοῦ κ. Ξενοπούλου οἱτινες ἐβραβεύθησαν πρὸ ἡμερῶν εἶναι ἔργον ἄξιον πολλῆς ἀρετῆς. Διότι εἶναι ἔργον μὲ πολλὰ προσόντα καὶ τὸ σπουδαιότερο ὅτι ὁ συγγραφεὺς του κατορθώσε νὰ ἀπαλλαγῇ τελείως πάσης ἄλλης ἐπιδράσεως, ὁ δραματογράφος Ξενόπουλος δηλαδὴ νὰ λησμονήσῃ τελείως τὸν διηγηματογράφον Ξενόπουλον.

Συγχαίρομεν τὸν ἀγαπητὸν φίλον καὶ ἐπίλεκτον συνεργάτην μας τοῦ ἐτοιμόθεν ὅπως τὸ 1920 ἀτοβῇ μεστὸν τοιούτων ἐπιτυχιῶν.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ὑπουργὸν Παιδείας. Ναὶ φίλε κ. Ὑπουργέ. Ἔχομεν τὴν ἀπαίτησιν νὰ ὑποδείξητε εἰς τοὺς κ.κ. Καθηγητὰς, ὅτι πρέπει νὰ ἀρχίσουν νὰ γράφουν. Οἱ Φοιτηταὶ ἔχουν ἀναγκὴν βοηθημάτων. Δὲν μπορεῖ ὁ κ. Παπούλιας, ὁ κ. Λεβιαδᾶς, ὁ κ. Τριανταφυλλίδης, ὁ κ. Πεπιεξᾶς νὰ γράψουν συγγράμματα; ἄς δώσουν ἔστω κάτι προχειρον.

— Ἀναγνώστην μας· Ἐνταῦθα. Βεβαίως οἱ συνεργάται τῆς «Ἀνθρωπότητος» φέρουν τὴν εὐθύνην διὰ τὰ ἄρθρα των ποὺ δημοσιεύονται.

Ὑπουργὸν Δικαιοσύνης. Ἀτρέλω, τόσον τὸ ὑπουργεῖόν σας ὅσον καὶ ἡ Α. Σ. ὁ Μητροπολίτης ἀνεχώρησαν, ἀναφορικῶς μὲ τὸ εἰς τὴν Βουλὴν ὑποβληθὲν νομοσχέδιον περὶ «Διαζυγίου» ἀπὸ δύο ἄκρα ἀντίθετα. Το δὲ κωμικοτραγικώτερον εἶναι ὅτι διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων συναντησεών σας, συνεντεύξεών σας καὶ τῆς συζητήσεω; ἐπὶ τοῦ ἀποδιαίου αὐτοῦ Κοινωνικοῦ ζητήματος ὑπὸ τοῦ τύπου εὑρέθη καὶ ἡ λύσις! Ἀλλίμονον!

—Ν.Μ. Ἐνταῦθα. Ἡ σκέψις μας, φίλε μου, περὶ Ἴψεν δὲν ἀπεκρυσταλλώθη ἀκόμη εἰς γνώμην καὶ δὴ ἀξιωματικήν. Θὰ μποροῦσε ὅμως νὰ πῇ κανεὶς πὼς ὁ Ἴψεν ἦτο ἀπηλλαγμένος κάσης Θρησκείας. Τὸ ἔργον του εἶνε μακρὸν καὶ ποικιλόμορφος ἐξωμολογήσις τῶν ἰδίων πεποιθήσεων καὶ ἰδεῶν του. Τος ὁποίας ἐξέφρασε δυστυχῶ; μονον εἰς τὰ δυάμματά του διότι σχεδὸν ὅλο δράματα ἔγραψε.

Ἕνας κριτικός του ὁ Βρανσλαβὸς Λέων Βέρν ἐξετάζων τὸν ἀτομισμὸν τοῦ Ἴψεν καὶ τὴν ἐξέλιξιν τῶν Ἰψενικῶν ἔργων κατηγορεῖ ὅτι δὲν κατωρθωσε εἰς τὰ δράματά του νὰ ἐξαλειφθῇ—ὡς ὀφείλει κάθε δρᾶμ. συγγραφεὺς—ὁλοτελῶς τὸν δρῶντων προσώπων, ἡ ἀδυναμία του δὲ αὐτὴ δικαιολογεῖ καὶ ἐξηγεῖ πλήρως τὰ ὕψη καὶ τὰ βάραθρα τοῦ Ἰψενείου Θεάτρου.

— Δ. Φ. Ἐνταῦθα. Μὴ ἐπιχειρήσῃτε φίλε μου. Οὔτε ὁ περίφημος Κρονταζὲ προσθέτει περαν τῶν ὅσων ὁ Βίκτωρ Βερᾶρ καὶ ὁ Βρεὰλ εἶπον, οὔτε κανεὶς πλυσχεδὴς Γερμανικὸς νοῦς θὰ κατορθώσῃ νὰ μᾶς πῇ τίποτε σωφρότερον διὰ τὸ Ὁμηρικόν.

— Ν. Α. Περὶ Μαρίκας;! Ἀσφαλῶς σὲ μιὰ τόσο ἀρρῆγτε καὶ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τραγικὴ κατάστασις ὡ: εἶναι σήμερον ἡ κατάστασις τῶν Ἑλλαδικῶν πραγμάτων ἔπρεπε νὰ δημιουργηθῇ καὶ τὸ ἐπεισόδιον αὐτὸ εἰς βάρος τῆς ἀνέκαθεν ὑπὸ τοῦ Ἐπισήμου Κράτους καταδιωκομένης τέχνης.

— Γ. Λ. Φ Ἀσφαλῶς: εἶναι τόση ἡ ὀρειλὴ τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους πρὸς τοὺς ἥρωας τῶν γραμμάτων καὶ σκέψεως ὅπου μόνον διὰ τῆς ἐγκληματικῆς αὐτοῦ ἀδιαφορίας δύναται κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἀντιθέσεως νὰ πληρώσῃ τὴν ὀφειλήν.

— Ν. Καραϊζιώτης P. S. Ἐλάδομεν καὶ σᾶς εὐχαριστοῦμεν. Βεβαιωθῆτε πὼς ἡ «Ἀνθρωπότης» ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ της οὐδέποτε θὰ λησμονήσῃ τὴν εὐγενῆ καὶ καλήν σας πρόθεσιν.

— Δι Ἐνταῦθα. Οἱ «Βραδυνοὶ θρύλλοι» τοῦ κ. Χατζοπούλου εἶναι κατὰ τὴν γνώμην μας ἀπείρως ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς «Ἁπλοῦς τρόπους».

ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Παρὰ διαφόρων συγγραφέων καὶ ἐκδοτῶν μᾶς ἀπεστάλησαν τὸν μῆνα αὐτὸν τὰ κατωθὶ βιβλία καὶ περιοδικὰ τὰ ὁποῖα εὐχαρίστως ἀναγγέλλομεν.

— *Α. Καρκαβίτσα* ὁ «Ζητιάνος». Ἔκδοσις βιβλιοπ. «Ἑστίας».

— *Δ. Σκόκου* τὸ «Ἑλληνικὸν Διήγημα». Ἔκδοσις βιβλ. «Ἑστίας».

—*Π. Νιρβάνα* «Γύρω ἀπὸ τὸν Ἔρωτα». Ἔκδοσις Μ. Ζηκάκη.

— *Κ. Παλαμᾶ* ὁ «Ὕμνος πρὸς τὴν Ἀθηνᾶν» καὶ τὰ «Μάτια τῆς ψυχῆς μου». Ἔκδοσις Μ. Ζηκάκη.

— *Κλ. Μαρκίνα* «Ραγισμένα σήμαντρα». Ἔκδοσις ἰδίου.

—*Ριχάρδου Φὸς* «Δύο Ρωμαϊκὰ διηγήματα». Ἔκδοσις Γ. Βασιλείου.

—«Παιδολογία». Μηνιαῖον Ἐπιστημονικὸν Περιοδικον. Διευθ. *Κ. Χαριτάκης* Ἰατρός. Τεύχος Β'.

—«Νεοελλ. Ἀγωγή». Περιοδικὸν Μηνιαῖον. Διευθυντὴς *κ. Τ. Παπαμιχαήλ*. Ἐκδότης Μ. Ζηκάκης. Τεύχος Α'.

—«Νέοι». Μηνιαῖον Φιλολογικὸν Περιοδικὸν. Διευθυντὴς κ. *Γ. Κοκκινάκης*. Τεύχος 8ον.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΥ Γ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τοῦ ἐξωφύλλου)

μισματικῆς Μετ. Ι. Ν. Σβορώνου τόμ. 2 σ. 1215 (μετὰ τῶν πινάκων Δρ. 100.—

Lepsius R. Γεωλογία τῆς Ἀττικῆς Μετ. Β. Π. Βουγιούκα μετὰ 29 σχημάτων, 14 πινάκων καὶ ἑνὸς γεωλογικ. χάρτου τῆς Ἀττικῆς σελίδες 590 Δρ. 12.—

Moyét Valéry. Τὰ βλαπτικὰ ἔντομα τῶν ἀμπέλων σελ. 501 Δρ. 4.50

Σβορώνου Ι. Τὰ νομίσματα τοῦ Κράτους τῶν Πτολεμαίων τόμ. 1-4 Δρ. 150.—

Θέατρον (Β. Μαρασλῆ)

Auhier. Οἱ Χαλκοπρόσωποι Κωμ. μετ. Α. Βλάχου σελ. 176 Δρ. 3.—

Barrière - Capen. Οἱ Κουτοπόνηροι κωμῳδία μετάφρ. Ἀγγ. Βλάχου σ. 264 Δρ. 3·—

Δουμᾶ Ἀλ. Υἱοῦ. Τὸ Χρῆμα, δρᾶμα μετ. Ν. Γ. Πολίτου σελ 160 Δρ. 3.—

Labiche E. «Ἐγὼ» καὶ «Ξυδάκης καὶ Θανασούλας» κωμ. παράφρ. Ἀγγ. Βλάχου σ. 212 Δρ. 3.—

Pailleron Ed. Ὁ Πληκτικὸς Κόσμος κωμ. — MmeEm de Girardin. Ὁ φόβος τῆς χαρᾶς Κωμωδ. παράφρασις Α. Βλάχου σελ. 25, Δρ. 3.—

Σαίξπηρ. Κυμβελῖνος. Τραγωδία μ. Μ. Δαμπάλη σελ. 194 Δρ. 3.—

Σαίξπηρ. Ἰούλιος Καῖσαρ τραγωδία μετ. Μ. Δαμπράλη σ. 128 Δρ. 3.—

Σαρδοῦ Β. Οἱ καλοί μας φίλοι. Κωμ. μετ. Ἀγγέλ. Βλάχου σ. 230 Δρ. 3.—

Φιλολογικὰ (Β. Μαρασλῆ)

Θόμψωνος Ε. Ἐγχειρίδιον τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατινικῆς παλαιογραφίας. μετ. Σπ. Π. Λάμπρου σ. 501 μετὰ 25 λιθογραφ. πινάκων Δρ. 15.—

Krumbacher K. Τὸ πρόβλημα τῆς νεωτέρας γραφομένης Ἑλληνικῆς μετ. Θ. Κακριδῆ καὶ ἀπάντησις εἰς αὐτὸν ὑπὸ Γ. Ν. Χατζιδάκι σελ. 850 Δρ. 22.50

Τσερέπη Γ. Τὰ σύνθετα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης σελ. 960 Χατζιδάκι Γ. Μεσαιωνικὰ καὶ Νέα Δρ. 15.—

Ἑλληνικὰ Τόμ. 2 σελ. 1428 Δρ. 40.—

Χατζιδάκι Γ. Die Sprachfrage in Griechenland σελ. 144 Δρ. 4.50

Weise Oscar. Χαρακτηρισμὸς τῆς Λατινικῆς γλώσσης. Μετ. Γ. Κ. Γρατσιάτου σ. 242 Δρ. 3.75

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ
ΤΑ ΝΕΩΤΑΤΑ ΒΙΒΛΙΑ:

1. ΠΕΤΡΙΕΣ ΣΤΟΝ ΗΛΙΟ. (τέσσαρα μεγόλα διηγήματα) Δραχ. 5 [καὶ ταχ. 5,50.]

2.—Ο ΠΟΛΕΜΟΣ. (Ἀθηναϊκὰ μυθιστόρημα τῆς ἐποχῆς 1912—13.) Δραχ. 7 [καὶ ταχ. 7,50.]

3.—ΦΟΙΤΗΤΑΙ. (τὸ βραβευθὲν εἰς τὸν Ἀβερώφειον) Δρ. 5 [καὶ ταχ. δρ. 5,50.]

ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ

εἰς τὸ Γραφεῖον τῆς «Διαπλάσεως» 38, ὁδὸς Εὐριπίδου) καὶ εἰς τὸ Βιβλιοπωλεῖον τῆς Ἑστίας (ὁδὸς Σταδίου 44.)

ΠΑΡΑΓΓΕΛΛΑΙ ἐκ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ Ἐξωτερικοῦ διὰ Ταχυδρομικῆς Ἐπιταγῆς.

Εἰς τοὺ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗ καὶ ΜΠΑΡΤ
(Πλατεῖα Συντάγματος)

εὑρίσκονται ἅπαντα τὰ ξένα Συγγράμματα καὶ Περιοδικά. Ἐπίσης πωλοῦνται ὅλα τὰ φιλολογικὰ βιβλία Ἑλλήνων καὶ ξένων Συγγραφέων.

ΣΠΥΡΟΣ ΘΕΟΦΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

Σταθμὸς Ὁμονοίας — Πειραιῶς — Ἀθηνῶν.

Ὁ εὐγενὴς καὶ φιλοπρόσδος αὐτὸς νέος ἔλει πλουτίσει τὸ Καπνοπωλεῖον καὶ Ζαχαροπλαστεῖον του μὲ ὅλα τὰ εἴδη. Ἐπίσης πωλοῦνται ὅλα τὰ Περιοδικὰ καὶ αἱ Ἐφημερίδες.

ΙΩΑΝΝΟΥ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ - ΣΤΑΔΙΟΥ 44
ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΔΙΗΓΗΜΑ, ἤτοι ἀπάνθισμα Ἑλληνικῶν διηγημάτων (μετὰ γραμματολογικοῦ σημειώματος καὶ τῶν εἰκόνων τῶν συγγραφέων) ἐκλογῇ καὶ ἐπιμελείᾳ Κωνστ. Σκόκου. Τόμ. Α' περιλαμβάνων 31 διηγήματα Δραχ. 10. Ὁ Β' τόμος περιέχων ἰσάριθμα καὶ πλέον διηγήματα περατοῦται ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν.

Α. ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑ. Παλιὲς Ἀγάπες. . δραχ. 5.—

» » »	Ζητιάνος	» 6.—
ΚΑΜΠΟΥΡΟΓΛΟΥ Δ. ΛΥΚΟΥΔΗ ΕΜΜ,	Τοπόνυμικὰ παράδοξα. Κίμων Ἀνδρεάδης καὶ οἱ Νεμβρῶδ τῆς Λαυριωτικῆς.	» 2.50
		» 6.—
ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ ΓΡ.	Ὁ πόλεμος (1912-13).	» 7.—
» »	Ὁ Κόκκινος Βράχος .	» 6.00

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΙΧ. Σ. ΖΗΚΑΚΗ

Τυπόνεται

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΡΟΔΟΚΑΝΑΚΗ

Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ

ΚΑΙ ΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑΙ

Ἔφθασε πλέον ὁ καιρὸς τῆς πραγματοποιήσεως τῶν τόσων ὀνείρων τῆς Φυλῆς μας. Τὰ δρια τῆς Ἑλληνικῆς Πατρίδος ἤγγισαν τὰς πύλας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία, ἡ Ἑλληνική μας Αὐτοκρατορία ἀναζῇ καὶ πάλιν. Καὶ ἀναζῇ κραταιὰ καὶ λάμπουσα ὅπως ἄλλοτε. Ἰδοὺ λοιπὸν στιγμὴ κατάλληλος νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὰ κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ζωήν, νὰ τὴν μελετήσωμεν, νὰ παραδειγματισθῶμεν ἀπὸ τὸν πολιτισμόν της. Πρὸς τὸν σκοπὸν ἰδίως τοῦτον προβαίνομεν εἰς τὴν ἔκδοσιν τοῦ μοναδικοῦ εἰς τὸ εἶδός του ἔργου τοῦ μακαρίτου βυζαντινολόγου, λογοτέχνου καὶ ποιητοῦ Πλάτωνος Ροδοκανάκη.

«Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΑΙ ΑΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΑΙ ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑΙ»

Δὲν ἔχει ἐκτιμηθῆ ἀρκετὰ ὁ ρόλος τὸν ὁποῖον διεδραμάτισαν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας αἱ Βασίλισσαι καὶ αἱ μεγαλοπρεπεῖς Ἀρχόντισσαι τοῦ Βυζαντίου. «Τὰ κατορθώματα τῆς περιφήμου Θεοφανοῦς καὶ τόσων ἄλλων Βασιλισσῶν, παρουσιάζουν τὸν αὐτοκρατορικὸν γυναικωνίτην ὡς ἀποτελοῦντα τὴν καρδίαν τοῦ ὅλου πολιτειακοῦ ὀργανισμοῦ τοῦ Βυζαντιακοῦ κράτους», γράφει ὁ ἀείμνηστος συγγραφεὺς τοῦ ἔργου, εἰς τὰς σελίδας τοῦ ὁποίου παρελαύνουν μὲ ἰδιάζουσαν ἀφηγητικὴν χάριν τὰ Βυζαντινὰ ἀνάκτορα, αἱ κυρίαι τῆς τιμῆς μιᾶς Βασιλίσσης, τὰ φορέματα καὶ τὰ κοσμήματα μιᾶς Αὐγούστας, τὸ πολυποίκιλον καὶ σκανδαλῶδες προσωπικὸν τῆς Βυζαντινῆς Αὐλῆς, αἱ βασιλικαὶ ἀσχολίαι, οἱ Αὐτοκρατορικοὶ ἔρωτες καὶ τὰ συνοικέσια, οἱ μεγαλοπρεπεῖς βασιλικοὶ γάμοι, τὰ γυναικεῖα λουτρά, τὰ μοναστήρια καὶ τὰ βασιλικὰ σκάνδαλα κλπ. κλπ.

Ἡ ἔκθεσις ἐπὶ πολυτελοῦς χάρτου, μὲ πρόλογον τοῦ κ. Φ. Κουκουλέ.

Ἕκαστον ἀντίτυπον . . . . . Δραχ. 7.—
Διὰ τὰς ἐπαρχίας μὲ τὰ σαχυδρομικὰ » 7 50
Εἰδικῶς διὰ τοὺς προπληρώνοντας μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου . . . . » 6 —
Διὰ τὰς ἐπαρχίας μὲ τὰ ταχυδρομικὰ » 6 50

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΜΙΧ. Σ. ΖΗΚΑΚΗ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ *(Σταδίου 7)*

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ:

Ἐν Σμύρνῃ Παπασλιώτης καὶ Θεοδωρίδης
Ἐν Θεσσαλονίκῃ Καστρινάκης καὶ Γεωργαντᾶς
Ἐν Χίῳ Π. Ἰατρίδης
Ἐν Μυτιλήνῃ Ἀδελφοὶ Χατζηδανιὴλ
Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἀδελφοὶ Νταφώτη
Ἐν Βόλῳ Κ. Παρασκευόπουλος.

Πωλοῦνται εἰς ὅλα τὰ Βιβλιοπωλεῖα

55 Ἑλληνικὰ Διηγήματα ἐπιμελείᾳ Κ. Ι. Καρζῆ ἄδετα δρ. 8.—χρυσόδετα Δρ. 12.—
Κωστῆ Παλαμᾶ Ἀσάλευτη Ζωὴ ἔκδοσις Β' ἄδετ. Δρ. 5.—
χρυσόδετος » 10.—
» » Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου καὶ ὁ Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν σ' ἕναν τόμον Β'. ἔκδοσις Δρ. 6.—
» » Ἴαμβοι καὶ Ἀνάπαιστοι Β' ἔκδ. Δρ. 2.50
» » Θάνατος Παληκαριοῦ Β' ἔκδοσις Δρ. 2.—
μὲ χαρτὶ μεμβρ. » 5.—
Πλάτ. Ροδοκανάκη Ἡ Βασίλισσα καὶ αἱ Βυζαντιναὶ Ἀρχόντισσαι ἔκδοσις ἐπὶ πολυτελοῦς χάρτου μὲ πρόλογον τοῦ κ. Φ. Κουκουλὲ Δρ. 7.—
Δ. Γρ. Καμπούρογλου Ὁ Ἀνδρομάρης τῆς Ἀττικῆς Δρ. 3 50
Δημ. Ταγκοπούλου Πλάϊ στὴν Ἀγάπη (Ρομάντζο) Δρ. 3.—
Κ. Χατζοπούλου Ἁπλοῖ τρόποι, ποιήματα Δρ. 5.—
Παύλου Νιρβάνα Γύρω ἀπὸ τὸν Ἔρωτα μὲ ἐπιστολὴν— πρόλογον τοῦ κ. G. Fouqèrer Δρ. 4.—
Φαίδων. Κουκουλὲ Ἐκ τοῦ βίου τῶν Βυζαντινῶν μὲ εἰκόνας Δρ. 4.—

Διάφορα—Ἐγκυκλοπαιδικὰ

Γ. Λαμπάκη Οἱ ἑπτὰ ἀστέρες τῆς Ἀποκαλύψεως μετὰ 255 εἰκόνων Δρ. 8.—
Ἰακ. Δραγάτση Πειραιεὺς — Ἱεροσόλυμα ἀναμνήσεις ἐκδρομῆς μετ' εἰκόνων Δρ. 2.50
Εὐριπίδου Ἑκάβη ἐκδοσις μαθηματικὴ μετὰ σχολίων Δρ. 2.—
Διαλέξεις περὶ Ἑλλήνων ποιητῶν τοῦ ΙΘ' αἰῶνος Δρ. 8.—
Ἀποστολίδου Δ. Ὀρθογραφικὸν Ἐγκόλπιον Δρ. 0.80
Ἀποστολίδου Δ. Α. Κουρτίδου καὶ Γ. Κονιδάρη Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος διὰ τὴν γ'. τάξιν τῶν Δημοτικῶν σχολείων Δρ. 1.50
Θ. Κυπρίου Ἐμπορικὴ Ἐπιστολογραφία πρὸς χρῆσιν τῶν Ἐμπ. Σχολῶν καὶ τῶν Ἐμπόρων Δρ. 1.50
Διὰ μαθητὰς Ἐμπορ. Σχολῶν ἄνευ κλειδὸς. Δρ. 3.—
Σ. Ζταματιάδου Οἰνοποιΐα Δρ. 9.—
Π. Καλλέργη Ἡ Χημεία ἐν τῇ Γεωργίᾳ Δρ. 3.—
Ἡ Στρουμπούλα διάφορα παιδικὰ διηγήματα μετάφρ. ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ χαρτόδ. Δρ. 5.—

Ἕτοιμα πρὸς ἔκδοσιν:

Γρ. Ξενοπούλου Ἀφροδίτη Μυθιστόρημα.
Ἐλίζας Κοντογιάννη Ὁ Ῥαφαὴλ τοῦ Λαμαρτίνου (μετάφρασις).
Π. Νιρβάνα Βίβλος Γυναικῶν.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Θὰ ἐκδίδεται ἅπαξ τοῦ μηνὸς εἰς δύο τυπογραφικὰ φύλλα σελ. 32 μετ' ἐξωφύλλου

Διευθυντὴς καὶ Ἰδιοκτήτης ΕΠΑΜ. Γ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ — Ἐκδότης ΜΙΧ. Σ. ΖΗΚΑΚΗΣ Σταδίου 7. Ἀθῆναι

Ἐτησία συνδρομὴ Δρ. 16 || Ἑξάμηνος 8.

Εἰς τὰ *«Γράμματα»* Ἀλεξανδρείας ἐγγράφονται συνδρομηταί. Ἐτησία συνδρομὴ προπληρωτέα. . . Δρ. 28
Ἔρευναι γιὰ τὶς μελοντικὲς κατευθύνσεις τῆς φυλῆς. Ἔκδοση «Γραμμάτων» . . . . . » 6

ΚΩΣΤΗ ΠΑΛΑΜΑ

«Τὰ δεκατετράστιχα». Ἔκδοση «Γραμμάτων». » 5

ΣΩΤ. ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

«Ἐμπορικὸς Ὁδηγὸς τῆς Θεσσαλονίκης» εἰ.. λίδος 323 δεμένος 1920 . . . . . » 6

Ἐκδότης *Καστρινάκης Γεωργαντᾶς* Ἐν Θεσσαλονίκῃ

Τὸ βιβλιοπωλεῖον
ΔΕΠΑΣΤΑ
(Ὁδὸς Βουκουρεστίου)
ἔχει παντὸς εἴδους βιβλία εἰς Ἑλληνικὴν καὶ ξένας γλώσσας

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΜΕΓΑΛΥΤΕΡΟΝ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΝ ΙΔΡΥΜΑ

ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΖΑΪΜΗΣ

ΣΥΝΔΙΟΙΚΗΤΑΙ { ΑΛ. ΔΙΟΜΗΔΗΣ
Ι. ΔΡΟΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ
ΓΕΩΡΓ. Ι. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ
42 — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ — 42

No 1. Χάμψουν Κ. Βασίλισσα τοῦ Σαββᾶ καὶ ἄλλα Διηγήματα....Δρ. 2.—
No 2. Γκέϊγερσταμ Γ. Τὸ Ἀγόρι τῆς κυρὰ-Λένης Διήγημα..... » 1.75
No 3. Κίλαντ Ἀλ. Ἡ Μάχη τοῦ Βατερλῶ. Δύο φίλοι, Διηγήματα.. » 1.75
No 4. Γκέϊγερσταμ Γ. Ὁ Πέτρος μὲ τὸνα μάτι Χιονισμένος χειμῶνας. » 1.75
No 5. Ἴψεν Ἐρρ. Ἔντα Γκάμπλερ. Δράμα σὲ 4 μέρη. μετάφρασις Κ. Λ. Κουκούλα..... » 2.75
No 6. Φλωμπὲρ Γ. Μιὰ ἁπλοϊκὴ καρδιὰ, Ἡρωδιάς, διηγήματα..... » 1.75
No 7. Γκωτιὲ Θ. Τὸ κακὸ μάτι, Ρομάντζο..... » 2.50
No 8. Γκαῖτε. Ἑρμάννος καὶ Δωροθέα μετάφρασις Κ. Θεοτόκη..... » 2.00
No 9. Μπγιέρσον Μ. Ἡ κόρη τοῦ Βουνοῦ..... » 2.50
No 10. Χῖνε Ε. Λυρικὸν Ἰντερμέδιο. Μετάφρασις Λ. Κουκούλα..... » 2.00
No 11. Θεοτόκη Κ. Κατάδικος..... » 2.50
No 12. Ἀντρέγιεφ Λ. Τὸ σκοτάδι καὶ ἄλλα διηγήματα..... » 2.50
No 13. Ῥοΐδη Ἐμ. Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα..... » 4.00
No 14. Φὸς Ρ. Δύο Ῥωμαϊκὰ Διηγήματα..... » 2.50
No 15. Οὐέλλς Ἡ χώρα τῶν Τυφλῶν κιἄλλα διηγήματα..... » 2.00
Πορφύρα Λ. Σκιὲς ποιήματα » 5.—
Γκέϊγερσταμ Γ. Βιβλίο Μικροῦ Ἀδελφοῦ Μεταφρ. Κ. Χατζοπούλου » 3.70
Παρορίτη Κ. Τὸ Μεγάλο παιδί, » 3.50
Πρόοδοι Ἐπιστημῶν ἤτοι αἱ γνῶμαι ὅλων τῶν *Ἀκαδημαϊκῶν* περὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν ἐπιστημῶν κατὰ Μεταφ. Ἠλ. Βοντέρη. » 4.—

ΕΚΛΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΜΑΡΑΣΛΗ

Λογοτεχνικά

Γάσπαρη Α. Ἱστορία τῆς Ἰταλικῆς Λογοτεχνίας Μετάφρ. Ἀγγ. Βλάχου, τόμ. 2 σελ. 1656. » 30.—
Kostin K. A. Ἱστορία τῆς Μουσικῆς μ. Α. Μάλτου σ. 823 » 15.—
Ghrist W. Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Λογοτεχνίας μετ. Αυσ. Γ. Χ. Κώνστα καὶ Ν. Γ. Πολίτου τόμ. 2 σελ. 1864 » 40.—
Lanson G. Ἱστορία τῆς Γαλλικῆς Λογοτεχνίας Μετ. Γ. Σωτηριάδου σελ. 660 » 2.—
Ποχτίκου Γ. 560 δημώδη Ἑλληνικὰ ᾄσματα Τόμ. Α'. σ. 410 » 25.—
Πολίτου Μ. Μελέται περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς γλώσσης τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Παροιμιαιτόμ. Α'. — Δ'. » 32.—
1—2 » 20.—
Ribbek C. Ἱστορία τῆς Ρωμαϊκῆς ποιήσεως Μετ. Σ. Κ. Σακελαροπούλου τόμ. 3 σελ. 1670 » 40.—
Σαιμμάρκου Γ. Μαθήματα Δραματολογίας Μετ. Ἀγγ. Βλάχου τόμ. Β'—Δ'. » 22.50
Σκαμπισσέφσκη Ἱστορία τῆς Ῥωσσικῆς Λογοτεχνίας Μετ. Θ. Βελλιαλιανίτου τόμ. 2. σελ. 1256 » 20.—
Vilmar A. Ἱστορία τῆς Γερμανικῆς ἐθνικῆς Λογοτεχνίας μετ. Κλ. Ραγκαβῆ τόμ. σελ. 1391 » 25.—

Φιλοσοφικὰ (Β. Μαρασλῆ)

Μιχαὴλ Γλύκα. Εἰς τὰς ἀπορίας τῆς Θείας Γραφῆς κεφάλαια. Ἐκδιδόμενα ὑπὸ Σωφρ. Εὐστρατιάδου τόμ. Α'. σελ. 740 » 12.—
Νοβικὼφ Ι. Ὁ Σύνδεσμος τῆς Εὐρώπης Μ. Καραβία σ. 742 » 12.—
Schmidt L. Ἡ Ἠθικὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων Μετ. Δ. Ι. Ὀλυμπίου τόμ. 2 σελ. 1124 » 25.—

Ἱστορικὰ (Β. Μαρασλῆ)

Βερτολίτη Φρ. Ἱστορία τῆς Ἰταλικῆς Παλιγγενεσίας Μετ. Χ. Ἀννίνου τόμ. 2 σελ. 1344 » 25.—
Βουτυρᾶ Στ. Ἱστορία τοῦ Ἀττίλα καὶ τῶν διαδόχ. αὐτοῦ σ. 634 » 9.—
Gasquet A. Ἡ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία καὶ ἡ Φραγκικὴ Μοναρχία Μετ. Σ. Ι. Βουτυρᾶ σελ. 634 » 12.—
Γρηγοροβίου Φ. Ἱστορία τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τοὺς μέσους αἰῶνας Μετ. Σ. Π. Λάμπρου τόμ. 3 » 30.—
Droysen I. Ἱστορία τῶν Ἐπιγόνων τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου Μ. Ι. Δελλίου τόμ. 2 σελ. 1276 » 18.—
Καντοῦ Καίσ. Ἱστορία τριάκοντα ἐτῶν (1848—1878) Μετ. Ι. Περβάνογλου σελ. 806 » 13.80
Langl.-Seignobos. Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς ἱστορικὰς μελέτας Μετ. Σπ. Π. Λάμπρου σελ. 332. » 7.50.
Mommsen Th. Ῥωμαϊκὴ Ἱστορία Μετ. ὑπὸ Σ. Κ. Σακελλαροπούλου μέρ. α'. καὶ β'. σελ. 1430 » 30.—
Schloumberger G. Ὁ αὐτοκράτωρ Νικηφόρος Φωκᾶς Μετ. Ἰ. Λαμπρίδου σελ. 896 » 25.—
Schloumberger G. Βασίλειος Β'. ὁ Βουλγαροκτόνος Μ. Ἰ. Λαμπρίδου σελ. 763 » 18.—
Schloumberger G. Ἰωάννης ὁ Τσιμισκῆς (969—976 σελ. 368 » 6.—
Schloumberger G. Βασιλείου τοῦ Βουλγαροκτόνου νεανικὰ ἔτη (976 - 989) μετ. Σ. Ι. Βουτυρᾶ σ. 487 » 9.—
Schloumberger C. Αἱ Πορφυρογέννητοι Ζωὴ καὶ Θεοδώρα (1925—1057) Μετ. Ι. Λαμπρίδου σελ. 954 » 20.—
Στσεπκίνας Α. Ἐπίτομος τῆς Ῥωσσίας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ 1881. Μετρφ. Π. Λέφα σελ. 556 μετὰ τεσσάραν χρονολογικῶν πινάκων » 10.—
Τομπάζη Ι. Ἀδελφοὶ Ἰάκωβος καὶ Μανώλης Τομπάζης. Συμβολὴ εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Ἐθνικῆς Παλλιγενεσίας σ. 938 » 7.50
Χέρτσβεργ Γ. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ ἀρχαίου βίου μέχρι σήμερον. Μ. Π. Καρολίδου τ. 2 σελ. 1418 » 30.—
Χέρτσβεργ Γ. Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ ρωμαϊκῆς κυριαρχίας Μετ. Π. Καρολίδου τόμ. 3 σελ. 2090 » 31.50

Νομικὰ Β. Μαρασλῆ

Μίλας Νικ. Τὸ Ἐκκλησιαστικὸν δίκαιον τῆς Ὀρθοδ. Ἀν. Ἐκκλησίας Μετ. Μ. Ἀποστολοπούλου σ. 1066 Δρ. 30.—

Ἐπιστημονικὰ (Β. Μαρασλῆ)

Αἰγινήτου Δ. Τὸ Κλῖμα τῆς Ἑλλάδος. Τόμ. 2. σελ. 1028 Δρ. 30.—
Brehm. Ὁ Βίος τῶν Ζώων Μ. Ν. Γ. Γερμανοῦ τόμ. Α' Θηλαστικὰ σελ. 858 μετ' εἰκόνων Δρ. 15.—
Βελεὼτ Μ. Ἡ τῆς Ἀλχημείας γένεσις Μετ. Μιχ. Κ. Στεφανίδου σελ. 395 Δρ. 3.50
Head B. Ἱστορία τῶν Νομισμάτων, ἤτοι ἐγχειρίδιον Ἑλληνικῆς Νο-